

UCHWAŁA SEJMU POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ

z dnia 18 grudnia 1986 r.

o narodowym planie społeczno-gospodarczym na lata 1986—1990

Sejm Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, po rozpatrzeniu przedstawionego przez Radę Ministrów projektu narodowego planu społeczno-gospodarczego na lata 1986—1990, uwzględniając:

- postanowienia Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w sprawie wyboru drugiego wariantu koncepcji narodowego planu społeczno-gospodarczego na lata 1986—1990 oraz głównych problemów społecznego, gospodarczego i przestrzennego rozwoju kraju w latach 1986—1995,
- kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego wytyczone w Programie Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej uchwalonym na X Zjeździe,
- wyniki konsultacji społecznej koncepcji narodowego planu społeczno-gospodarczego do roku 1990,

uchwala narodowy plan społeczno-gospodarczy na lata 1986—1990, zwany dalej w skrócie npsg.

Sejm stwierdza, że głównym, strategicznym celem npsg jest tworzenie i utrwalanie zdolności gospodarki narodowej do zrównoważonego i efektywnego rozwoju, jako niezbędnej przesłanki dla zapewnienia stałej poprawy warunków życia społeczeństwa oraz pozycji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w rozwoju społeczno-gospodarczym krajów wspólnoty socjalistycznej oraz w między-narodowym podziale pracy.

Rozwój ekonomiczny naszego kraju i podniesienie poziomu życia narodu wymagać będzie aktywności społecznej, politycznej i zawodowej społeczeństwa, w tym również zwiększonego własnego udziału społeczeństwa w zaspokajaniu potrzeb ogólnospołecznych oraz lokalnych.

Część I

PODSTAWOWE CELE I KIERUNKI POLITYKI
SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ.

Rozdział 1

Uwarunkowania rozwoju.

Lata 1986—1990 będą okresem, w którym przy wzroście liczby ludności kraju o ok. 1,3 mln osób liczba ludności w wieku produkcyjnym zwiększy się o około 350 tys. osób (w porównaniu z 1,6 mln w latach 1971—1975, i 1,2 mln w latach 1976—1980), co będzie najniższym przyrostem w całej historii Polski Ludowej.

Strukturę tego przyrostu cechuje wysoki udział ludności w młodszych grupach wieku (18—44 lat), a więc o najwyższym poziomie aktywności zawodowej, i spadek liczby ludności w starszych grupach wieku produkcyjnego.

Przewidywany przyrost zatrudnienia w gospodarce społecznej, z uwzględnieniem wzrostu aktywności zawodowej ludności, może wynieść ok. 425 tys. osób.

Jednocześnie nastąpi bardzo szybki wzrost liczby młodzieży w wieku 7—17 lat (ok. 750 tys.) oraz ludności w wieku nieprodukcyjnym (ok. 920 tys.). Pogorszy się więc relacja między liczbą ludności zawodowo czynnej i biernej. Na 1000 osób pracujących w 1990 r. będzie przypadać 1019 osób zawodowo biernych, w tym 260 osób w wieku poprodukcyjnym (w 1980 r. relacja ta wyniosła odpowiednio 968, a w 1985 r. 1016).

Ogólny przychód surowców i materiałów ze źródeł krajowych, które stanowią obecnie ok. 80% dysponowanych przez gospodarke krajową podstawowych zasobów, może być w 1990 r. o ok. 11% większy niż w 1985 r. Przyrost ten będzie jednak silnie zróżnicowany w poszczególnych grupach surowców i materiałów.

Biorąc pod uwagę niezbędny do funkcjonowania gospodarki poziom importu, jak też konieczność przeznaczenia części przyrostu produkcji na eksport — podaż podstawowych surowców, materiałów i paliw na zaopatrzenie kraju może w skali 5-lecia wzrosnąć w granicach 9%, w tym dostawy paliw o ok. 6%.

Wysoki stopień zużycia i starzenie się majątku trwałego wpływa na wzrost kosztów działalności gospodarczej, utrzymywanie się wysokiej energo- i materiałochłonności produkcji oraz utrudnia wzrost wydajności pracy, co w sumie utrudnia poprawę efektywności gospodarowania. Według stanu na koniec 1985 r. stopień zużycia (określony miarą finansową) produkcyjnych środków trwałych w grupie maszyn i urządzeń technicznych był szacowany na 64%, a dla środków transportu 53%. W niektórych gałęziach stopień ten był szczególnie wysoki. I tak np. w przemyśle tworzyw sztucznych sięgał 77%, w środkach informatyki 74,5%, w przemyśle optycznym 72%, w przemyśle obrabiarek 71%, w przemyśle lekkim 70%.

Zaangażowanie inwestycyjne związane z kontynuowanym programem budownictwa inwestycyjnego w istotny sposób ogranicza swobodę wyboru przedsięwzięć rozwojowych w najbliższym 5-leciu. Rachunek ekonomiczny wymaga, by skoncentrować wysiłki na możliwie szybkim i sprawnym ukończeniu kontynuowanego programu po to, by uzyskać efekty z poniesionych już nakładów. Zmniejszy to oczywiście elastyczność działania w sferze inwestycji, zwłaszcza w pierwszych latach 5-latki, ponieważ oznacza konieczność ograniczenia rozpoczynania nowych inwestycji.

Dla zakończenia rozpoczętego przed 1986 r. i kontynuowanego budownictwa inwestycyjnego w gospodarce społecznej jest niezbędna kwota ok. 4,2 bln zł (w tym nakłady do poniesienia do 1990 r. wyniosą ok. 3,1 bln zł).

Z coraz większą ostrością stają problemy ochrony środowiska. Na znacznym obszarze kraju występują zagrożenia ekologiczne, powodowane nadmiernym zanieczyszczeniem wód, emisją gazowych zanieczyszczeń powietrza, złym stanem sanitarnym lasów. Na niektórych obszarach, zwłaszcza w obrębie wielkich aglomeracji, uwarunkowania ekologiczne stanowią barierę dalszego rozwoju działalności gospodarczej. Zahamowanie procesów pogarszania stanu środowiska wymaga znacznego zwiększenia nakładów na jego ochronę.

Innym elementem uwarunkowań rozwojowych jest stosunkowo wysokie zadłużenie zagraniczne Polski.

W krajach socjalistycznych osiągnęło ono na koniec 1985 r. ponad 5 mld rubli, w krajach kapitalistycznych zaś ponad 29 mld dolarów. Wielkość ta jest sumą zaciągniętych kredytów, jak i wynika ze zmian kursu dolara w relacji do innych walut. W stosunkach z ZSRR przewiduje się wyrównanie bieżących obrotów handlowych w skali pięciolecia 1986—1990, co oznacza konieczność przejścia z ujemnego ich salda w pierwszej połowie pięciolecia do dodatniego w drugiej.

Konieczność wygospodarowania dodatniego salda obrotów towarowych w obu obszarach płatniczych będzie wpływać na pomniejszenie dochodu narodowego do podziału w stosunku do dochodu wytworzonego.

W stosunkach z krajami kapitalistycznymi osiągnięta nadwyżka eksportu nad importem pomimo dużego wysiłku gospodarki nie pokrywa potrzeb obsługi zadłużenia, co powoduje dalsze jego narastanie.

Nasilające się w krajach kapitalistycznych tendencje protekcyjnistyczne, a także podyktowane względami politycznymi ograniczenia wymiany towarów i stosunków finansowych z zagranicą, utrudniają normalizację stosunków finansowych i wzrost wzajemnych obrotów towarowych, a tym samym obniżają zdolność naszego kraju do obsługi zadłużenia. Na możliwości rozwoju PRL nie zostanie również bez wpływu utrzymujące się napięcie w stosunkach międzynarodowych i nakręcanie spirali zbrojeń przez USA.

W rezultacie stosunki Polski z tymi krajami są nacechowane dużym stopniem niepewności, pomimo konsekwentnego podejmowania przez nasz kraj wysiłków w kierunku ich pełnej normalizacji.

Istotnym czynnikiem zewnętrznym, umacniającym tendencje rozwojowe w naszej gospodarce, będzie coraz intensywniej rozwijająca się wszechstronna współpraca gospodarcza z ZSRR i pozostałymi krajami wspólnoty socjalistycznej.

Pomimo osłabienia potencjał gospodarczo-społeczny Polski stwarza przesłanki realizacji założonych na pięcioletkę celów. Duże możliwości rozwojowe kryją się w lepszym wykorzystaniu posiadanych czynników produkcji, poprawie dyscypliny i organizacji pracy, zwiększeniu stopnia wykorzystania majątku produkcyjnego, efektywniejszym wykorzystaniu surowców i materiałów, poprawie jakości produkcji.

Wielkie szanse tkwią w zmniejszeniu strat czasu pracy, spowodowanych niedomogami w organizacji i niedostateczną dyscypliną pracy. Szacuje się je obecnie na 15—20% nominalnego czasu pracy. Sprawniejsza organizacja obsługi stanowisk pracy oraz poprawa dyscypliny może przynieść istotne zwiększenie czasu efektywnie przepracowanego.

Poprawa rzeczywista wskaźnika zmianowości w przemyśle, który spadł z 1,38 w 1975 r. i 1,18 w 1980 r. do 1,01 w 1985 r., może przynieść znaczny przyrost produkcji i obniżkę jej kosztów. Przeprowadzenie powszechnego przeglądu funkcjonowania struktur organizacyjnych w gospodarce przyczyni się do unowocześnienia i usprawnienia zarządzania, racjonalizacji poziomu i struktury zatrudnienia oraz ograniczenia zjawisk biurokratycznych.

Zjawiskiem korzystnym dla procesów gospodarczych będzie dalszy wzrost przeciętnego poziomu wykształcenia społeczeństwa, poprawiającej strukturę kwalifikacyjną pracowników. Dopytyw ponad 1,8 mln absolwentów, legitymujących się wykształceniem ponadpodstawowym, jest

czynnikiem, który — pod warunkiem racjonalnego i efektywnego wykorzystania tego potencjału — należy traktować jako istotny czynnik rozwoju kraju.

Wylimitowanie choćby części strat z tytułu niewłaściwej jakości produkcji przyczyniłoby się nie tylko do poprawy zaopatrzenia, ale także do obniżki kosztów i złagodzenia napięć materiałowych, a w efekcie do wzrostu produkcji.

Skutki braków w zaopatrzeniu materiałowym mogą być osłabione przez większą aktywność w zagospodarowywaniu surowców wtórnych i odpadowych. Dla przykładu według aktualnych szacunków jest możliwe zwiększenie zagospodarowania: złomu o ok. 1 mln ton, makułatury o ok. 130 tys. ton, wtórnych surowców włókienniczych o ok. 50 tys. ton, stłuczki szklanej o ok. 70 tys. ton, tłuszczywnych technicznych o ok. 10 tys. ton i zwiększenie ilości bieżnikowanych opon o ok. 0,5 mln szt.

Wymienione uwarunkowania w znacznej mierze mają charakter obiektywny. Jednakże na procesy gospodarowania wpływają także warunki subiektywne, mające swoje źródło w postawach jednostek, kolektywów, instytucji i organizacji.

Obok ciężkiego wysiłku fizycznego, twórczej i odpowiedzialnej pracy umysłowej, sumiennego stosunku do pracy i majątku narodowego występują przejawy niedbałości i niegospodarności, złej organizacji i braku dyscypliny, marnotrawstwa oraz niskich wymagań w stosunku do siebie i innych. Poprawa sytuacji w tych dziedzinach, zależna tylko od postaw społecznych, sprawnej organizacji i zarządzania, może być źródłem lepszego wykorzystania zasobów kraju, zwiększonego tempa wzrostu produkcji, podniesienia jej efektywności i jakości, a w rezultacie przyspieszenia rozwoju społeczno-gospodarczego. Temu celowi będzie służyć umocnienie społecznej samorządności i systemu planowania na wszystkich szczeblach, zwiększenie udziału ludzi pracy w organizacji i zarządzaniu produkcją, umacnianie praw obywatelskich i pogłębienie dyscypliny społecznej, ulepszenie pracy administracji państwowej, podnoszenie poziomu kultury politycznej i prawnej, urzeczywistnienie idei porozumienia narodowego.

Rozdział 2

Podstawowe założenia npsg.

Zgodnie z uchwałą Sejmu z dnia 24 lipca 1985 r. głównym, strategicznym celem npsg na lata 1986—1990 jest tworzenie i utrwalanie zdolności gospodarki do zrównoważonego i efektywnego rozwoju jako niezbędnej przesłanki dla zapewnienia stałej poprawy warunków życia społeczeństwa.

Realizacja tak określonego celu wymaga przede wszystkim:

- 1) przywrócenia w możliwie najkrótszym czasie ogólnej równowagi ekonomicznej, w szczególności na rynku dóbr konsumpcyjnych i inwestycyjnych, oraz równowagi finansowej państwa. Jest to niezbędny warunek powszechnego stosowania przymusu ekonomicznego jako przesłanki dążenia podmiotów gospodarczych do poprawy efektywności swoich działań;
- 2) przyspieszenia modernizacji majątku produkcyjnego, przede wszystkim przez zmianę struktury nakładów inwestycyjnych;

- 3) przyspieszenia postępu naukowego, technicznego, organizacyjnego, a zwłaszcza zastosowań jego efektów w praktyce, przez ściślejsze powiązanie kierunków badań i wdrożeń z potrzebami gospodarki oraz zapewnienie odpowiednich środków na te cele, tak aby zwiększyć zasilanie gospodarki w nowoczesne technologie, konstrukcje, materiały i wyroby;
- 4) zwiększenia zdolności eksportowej gospodarki, pogłębienia integracji ekonomicznej z krajami RWPG, umożliwiających wzrost udziału naszego kraju w międzynarodowym podziale pracy;
- 5) przyspieszenia zmian strukturalnych w gospodarce, głównie poprzez selektywną modernizację aparatu wytwórczego, wdrażanie osiągnięć postępu naukowo-technicznego, wzrost wymiany towarowej z zagranicą, zwiększenie udziału przetwórstwa w produkcji przemysłowej;
- 6) pełniejszego wykorzystania zasobów pracy, zasobów energetyczno-surowcowych, maszyn i urządzeń oraz eliminowania marnotrawstwa z powodu złej jakości wyrobów;
- 7) unowocześnienia i usprawnienia systemu kierowania gospodarką narodową.

Jako podstawowe cele społeczne na lata 1986—1990 przyjmuje się:

- 1) dalszą poprawę zaopatrzenia rynku w żywność i artykuły przemysłowe,
- 2) osiągnięcie postępu w rozwiązywaniu problemów mieszkaniowych,
- 3) skuteczne ograniczanie inflacji,
- 4) postęp w rozwoju opieki zdrowotnej oraz zahamowanie degradacji środowiska naturalnego,
- 5) rozbudowę bazy materialnej oświaty, szkolnictwa wszystkich szczebli i kultury,
- 6) realizację polityki kształtowania dochodów pieniężnych ludności w oparciu o zasadę socjalistycznej sprawiedliwości społecznej.

Rozdział 3

Prognoza tworzenia i podziału dochodu narodowego.

1. Tworzenie dochodu narodowego

Z przeprowadzonych analiz obejmujących zewnętrzne i wewnętrzne uwarunkowania rozwoju kraju w latach 1986—1990 wynika, że wzrost dochodu narodowego wytworzonego może wynieść w tym okresie około 16—19%. Odpowiada to średniorocznemu wzrostowi około 3,0—3,5%.

Osiągnięcie takiego tempa będzie uzależnione od wzrostu produkcji oraz poprawy efektywności gospodarowania. Przy założeniu, że wartość produkcji sprzedanej przemysłu uspołecznionego wzrośnie o ok. 16%, produkcja czysta w tym dziale gospodarki narodowej musiałaby zwiększyć się o około 20—25% w ciągu 5-letniego okresu. Szacuje się, że udział przemysłu w ogólnym przyroście dochodu narodowego wyniesie prawie 60—63%, a budownictwa ok. 12—15%.

Z prognoz wynika, że produkcja czysta rolnictwa może zwiększać się średniorocznym tempem w granicach 1,1—1,5%, a więc wolniej niż produkcja globalna. Wynika to z obiektywnej konieczności zwiększenia nakładów materialnych umożliwiających intensyfikację i wzrost produkcji rolniczej w warunkach zmniejszającej się powierzchni użytków rolnych.

W rezultacie zmianom ulegnie struktura wytwarzania dochodu narodowego. Udział przemysłu i budownictwa w dochodzie narodowym wytworzonym zwiększy się do ok. 63% w 1990 r. wobec ok. 61% w 1985 r., a udział rolnictwa zmniejszy się w tym czasie z 15,2% w 1985 r. do ok. 14% w 1990 r.

2. Podział dochodu narodowego

Ocenia się, że wzrost dochodu narodowego do podziału wyniesie w 5-leciu ok. 14—17%, tzn. 2,6—3,2% średniorocznie. Niższy wzrost dochodu narodowego do podziału niż dochodu narodowego wytworzonego wynika z założonego szybszego tempa wzrostu eksportu niż importu.

Udział funduszu spożycia w dochodzie narodowym podzielonym w 1990 r. może wynieść w granicach 73,7—73,9%. Wzrost spożycia ogółem wyniesie 12,0—15,4% przy średniorocznym tempie wzrostu 2,3—2,9%. Natomiast poziom spożycia ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca powinien wzrosnąć o 8,2—11,5%. Udział inwestycji netto w dochodzie narodowym do podziału może wynieść 18,4—18,9% w 1990 r., a łącznie w 5-leciu nakłady inwestycyjne byłyby o 24% większe niż w latach 1981—1985.

3. Efektywnościowe wymogi osiągnięcia wzrostu dochodu narodowego

Założony przyrost produkcji i dochodu narodowego w warunkach spodziewanego wzrostu podaży paliw o 6,0%, wyrobów hutniczych o 5,2%, metali nieżelaznych o ok. 2,5%, energii elektrycznej o 18,3%, a surowców i materiałów ogółem z produkcji krajowej i importu o ok. 10% do roku 1990 wskazuje, że może on zostać osiągnięty tylko przy istotnym obniżeniu jednostkowej energochłonności i materiałochłonności. Aby osiągnąć zakładane na 5-latkę wskaźniki rozwojowe, niezbędne jest zmniejszenie (biorąc pod uwagę tylko surowce i materiały bilansowane centralnie) materiałochłonności dochodu narodowego o ok. 6,0 do 8,2%, produkcji przemysłowej o 7,5 do 9,5%, produkcji budowlano-montażowej o 9,5 do 12,0%. Energochłonność dochodu narodowego powinna zmniejszyć się o 9,0- do 11,0%. Uzyskanie tej skali oszczędności paliw, energii, metali, surowców i materiałów jest zadaniem szczególnie trudnym. Jednakże nie ma alternatywy uzyskania założonego przyrostu dochodu narodowego. Stąd też doceniając powagę tego problemu przygotowany został „Program działań na rzecz podniesienia wykorzystania zasobów materiałowych i paliwowo-energetycznych na lata 1986—1990”.

Zakłada się, że ok. 2/3 końcowych efektów będzie osiągnięte przez działania racjonalizujące i oszczędnościowe podejmowane w przedsiębiorstwach. Pozostałe efekty powinny być osiągnięte w rezultacie podjęcia przedsięwzięć, imiennie wymienionych w Programie.

Realizacja przyjętych zadań dotyczących wzrostu dochodu narodowego, jego podziału, a w ślad za tym poszczególnych elementów tworzonego i dzielonego dochodu narodowego (produkcja przemysłowa, rolnictwo, transport, budownictwo, spożycie, dostawy na rynek, inwestycje itd.), obciążona jest znacznym stopniem niepewności. Wynika to z trudności trafnego przewidzenia kształtowania się wielu uwarunkowań, w jakich będą przebiegać realne procesy gospodarcze. Dotyczy to m.in. koniunktury i cen na rynku światowym, warunków klimatycznych, dostosowania się przedsiębiorstw do wymogów dyktowanych przez reformę gospodarczą. Szczególnie duży wpływ na osiągnięcie celów społeczno-gospodarczych będą miały

zachowania społeczne. Wzrost zaangażowania społecznego w układach lokalnych i w przedsiębiorstwach, zdolność i gotowość do zaakceptowania podejmowanych na różnych szczeblach decyzji, podyktowanych racjami ekonomicznymi będą czynnikami sprzyjającymi osiągnięciu zamierzonych celów.

Bierność, brak zrozumienia i akceptacji dla skutków stosowania przymusu ekonomicznego mogą stać się przyczyną niewykorzystania potencjalnych możliwości i nieosiągnięcia zakładanego wzrostu gospodarczego i poprawy warunków życia.

Inne, niż to jest obecnie przyjmowane, kształtowanie się obiektywnych i subiektywnych warunków gospodarowania będzie w odpowiedni sposób oddziaływało na osiąganie założonych celów społecznych i gospodarczych. Mniej korzystny spłot rzeczywistych uwarunkowań będzie działał ograniczająco na realizowane cele, a korzystniejszy będzie sprzyjał ich pełnemu osiągnięciu lub nawet przekraczaniu.

Plan w obecnych warunkach funkcjonowania gospodarki nie stwarza żadnych ograniczeń dla przyspieszenia wzrostu dochodu narodowego, a w ślad za tym jego poszczególnych składników, na drodze uzyskania wyższej, niż to obecnie jest przyjmowane, efektywności gospodarowania lub też w przypadku wystąpienia bardziej sprzyjających uwarunkowań zewnętrznych.

Rozdział 4

Kierunki zmian strukturalnych.

1. Założenia

Polityka zmian strukturalnych w gospodarce narodowej będzie nastawiona przede wszystkim na przyspieszenie procesów poprawy efektywności gospodarowania. Osiągnięciu tego celu podporządkowana będzie polityka rozwoju poszczególnych działów, gałęzi i branż, polityka inwestycyjna, polityka naukowo-techniczna, jak również rozwiązania systemu ekonomiczno-finansowego. Umożliwi to podejmowanie przez podmioty gospodarujące przedsięwzięć różnicowanych co do charakteru bezpośrednich celów gałęzi i branż, których wspólnym mianownikiem będzie uzyskanie poprawy efektywności w skali całej gospodarki narodowej.

Zmiany w strukturze gospodarki będą polegać przede wszystkim na:

- 1) przyspieszonym rozwoju tych gałęzi i branż, które charakteryzują się wytwarzaniem dóbr wysoce uszlachetnionych, niskim zużyciem paliw, energii i materiałów na jednostkę produkcji. Dotyczy to w szczególności takich branż, jak elektrotechnika i elektronika, aparatura kontrolno-pomiarowa, farmaceutyka, chemia małotonażowa, wysokojakościowe przetwórstwo artykułów rolno-spożywczych. Wzrost udziału takich gałęzi i branż w całości produkcji będzie powodował ogólne obniżenie materiałochłonności i energochłonności tworzenia dochodu narodowego,
- 2) poszerzeniu zastosowań już istniejących oraz wdrożeniu nowych materiało- i energooszczędnych technologii, materiałów i konstrukcji. Wymagać to będzie odpowiedniego zwiększenia krajowej produkcji, a także importu. Rezultatem tego kierunku działań będzie podwyższenie efektywności u wszystkich odbiorców nowych rozwiązań. Ich wdrożenie będzie się dokonywało w ramach inwestycji odtworzeniowo-modernizacyjnych,

- 3) zwiększeniu udziału eksportu w produkcji przemysłu przetwórczego głównie poprzez pogłębienie specjalizacji produkcji, co z punktu widzenia poprawy efektywności powinno przynieść obniżenie kosztów wytwarzania w wyniku zwiększenia skali produkcji, a także w wyniku stworzenia możliwości rezygnacji z wytwarzania w kraju produktów niezbędnych gospodarce, lecz charakteryzujących się w naszych warunkach niską efektywnością,
- 4) pełniejszym wykorzystaniu krajowych surowców poprzez pogłębienie ich przetwórstwa i zmniejszenie strat. Dotyczy to w głównej mierze lepszego zagospodarowania surowców rolnych, przetwórstwa produktów koksochemii, szerszego wykorzystania surowców lokalnych oraz surowców wtórnych i odpadowych.

Zmiany strukturalne w gospodarce będą dokonywać się w wyniku odpowiednich działań centralnych, jak też samodzielnych decyzji przedsiębiorstw.

Centrum będzie oddziaływać przy pomocy instrumentów ekonomicznych na realizację wybranych przedsięwzięć z zakresu nauki i techniki, drogą uruchamiania produkcji nowoczesnych materiałów i podzespołów, obejmując je zamówieniami rządowymi, pomocy finansowej z funduszu wspomagania wdrożeń, w dostępie do kredytów inwestycyjnych, a także rozwiązań systemu ekonomiczno-finansowego.

Obowiązkiem przedsiębiorstw jest wykorzystanie własnego potencjału kadrowego, potencjału zaplecza naukowo-badawczego, a także własnych zasobów finansowych dla podejmowania przedsięwzięć zmierzających do obniżenia energo- i materiałochłonności produkcji i zwiększenia wydajności pracy.

2. Przemysł

Z oceny podaży czynników produkcji oraz skutków działań efektywnościowych wynika, że produkcja przemysłu społecznego powinna wzrosnąć w 5-leciu o ponad 16%. W przekroju gałęziowo-branżowym wzrost ten będzie znacznie zróżnicowany. Najszybsze tempo rozwoju osiągną następujące gałęzie i branże: przemysł precyzyjny, elektrotechniczny i elektroniczny, maszynowy, chemiczny i materiałów budowlanych.

Produkcja przemysłu elektromaszynowego wzrośnie o ok. 27%. Szczególnie szybko będzie wzrastać produkcja nowoczesnych maszyn i urządzeń dla potrzeb inwestycji i modernizacji gospodarki. Wyroby przemysłu elektromaszynowego spełniać powinny coraz wyższe wymagania w dziedzinie energo- i materiałochłonności. Rozszerzona zostanie produkcja elementów kooperacyjnych, zwłaszcza nowoczesnych podzespołów, co wpłynie będzie na unowocześnienie i poprawę jakości produkcji finalnej. W przemyśle elektromaszynowym najszybciej wzrastać będzie produkcja przemysłu precyzyjnego (41%) oraz elektrotechnicznego i elektronicznego (34%). Szczególnie wysokie tempo wzrostu osiągnie produkcja materiałów i podzespołów elektronicznych (wzrost dwukrotny) oraz środków elektronizacji (wzrost o około 75%). Uruchomiona zostanie m.in. produkcja mikrokomputerów personalnych i profesjonalnych (w rozmiarze 50 tys. szt. rocznie), nowoczesnych energooszczędnych odbiorników telewizji kolorowej przystosowanych do tele- i wideotekstów (500 tys. szt.), a także magnetowidów systemu VHS (100 tys. szt.). Powinno to stworzyć warunki dla upowszechnienia technik elektronicznych poprzez elektronizację wyrobów przemysłowych, stosowanie nowoczesnych technologii oraz automatyzację procesów wytwórczych. Prowadzić

też będzie do znacznych oszczędności w zużyciu materiałów i nośników energii, umożliwi obniżkę kosztów wytwarzania, poprawę jakości oraz wzrost wydajności pracy. Będzie również sprzyjać podniesieniu konkurencyjności produkowanych wyrobów, co jest niezbędne dla wzrostu eksportu.

W ramach przemysłu elektromaszynowego produkcja maszyn powinna wzrosnąć o około 28%. Szczególnie szybko wzrośnie produkcja wysokowydajnych maszyn i urządzeń (nowe generacje obrabiarek, robotów i manipulatorów, elastycznych systemów obróbczych, maszyn górniczych itp.). Podjęta zostanie modernizacja samochodów osobowych i dostawczych w kierunku obniżenia ich materiałochłonności oraz zmniejszenia zużycia paliwa. Zwiększy się ilość produkowanych ciągników i maszyn rolniczych, działać się będzie w kierunku rozwiązania problemu produkcji i dostaw części zamiennych. Rozwijana będzie produkcja zaopatrzeniowo-kooperacyjna (m.in. łożyska, silniki elektryczne, elementy pneumatyki i hydrauliki).

Wzrost produkcji przemysłu chemicznego powinien wynieść ok. 23,7%. W przemyśle tym pierwszeństwo uzyskają branże pracujące na rzecz poprawy ochrony zdrowia, zaopatrzenia rolnictwa i wzrostu eksportu oraz przedsięwzięcia ukierunkowane na rozwój bazy półproduktów. Preferowane będą przedsięwzięcia sprzyjające zmianom struktury produkcji na korzyść chemikaliów i wyrobów wysoko przetworzonych.

Zostanie zwiększona produkcja i dostawy środków produkcji dla rolnictwa, w pierwszym rzędzie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin przy znacznym rozszerzeniu ich asortymentu. Wzrośnie o 76% produkcja wyrobów farmaceutycznych. Rozwiązany zostanie problem zwiększenia produkcji i dostaw środków higieny i czystości. Zostaną utrzymane zdolności wydobywcze i eksport siarki. Uruchomiona zostanie produkcja nowego tworzywa konstrukcyjnego — politrioksanu. Rozwój produkcji surowców do wyrobów lakierowych, chemizacja tłuszczów technicznych, pełniejsze wykorzystanie smoły koksowniczej — spowodują zmniejszenie potrzeb importowych, a także stworzą możliwości eksportu wyrobów produkowanych na bazie surowców krajowych.

Produkcja przemysłu mineralnego wzrośnie o ok. 21%. W związku z potrzebami budownictwa mieszkaniowego przewiduje się wyższą dynamikę rozwoju przemysłu materiałów budowlanych. Znaczne tempo wzrostu produkcji przemysłu ceramiki szlachetnej wynika z potrzeb dostaw wyrobów dla budownictwa, na zaopatrzenie ludności i na eksport. Podjęte zostaną niezbędne środki zmierzające do zwiększenia produkcji i dostaw dla rolnictwa nawozów wapniowych, zwłaszcza wapniowo-magnezowych.

W przemyśle mineralnym będą podjęte szerokie działania zmierzające do obniżenia jego energo- i materiałochłonności.

W wyniku modernizacji przemysłu cementowego będzie stopniowo eliminowana metoda mokra w produkcji klinkieru. Rozszerzenie skali produkcji m.in.: betonów komórkowych, węgny mineralnej, spoiw budowlanych (gips, wapno, cement), płyt gipsowych, osłonowych płyt cementowo-drzewnych pozwoli na zwiększenie dostaw dla budownictwa społecznego i ludności materiałów ściennych i izolacyjnych, poprawi zaopatrzenie w materiały wiążące. Będzie także wpływać na zmiany w technologiach budownictwa na rzecz technologii mniej materiało- i energochłonnych.

Wzrost produkcji przemysłu lekkiego przewiduje się o ok. 16%. Wzrost ten uzależniony będzie przede wszystkim od możliwości importu podstawowych surowców dla tego przemysłu, modernizacji niektórych zakładów, jak również zwiększenia zmienności.

W wyniku kontynuacji programów modernizacyjnych i wzrostu zdolności produkcyjnych nastąpi m.in. zwiększenie produkcji skór miękkich, przędzy bawełnianej i wełnianej, dzięki czemu poprawi się zaopatrzenie produkcyjne zakładów w pozostałych branżach przemysłu lekkiego. Będą kontynuowane przedsięwzięcia w zakresie modernizacji parku maszynowego, mające na celu zwiększenie wydajności pracy i rekompensowania tą drogą spadku zatrudnienia, jaki miał miejsce w przemyśle lekkim. Zostaną stworzone lepsze warunki dla produkcji wyrobów z lnu i konopi, zwiększy się udział tkanin lnianych wykończonych o wysokim stopniu uszlachetnienia. Istotnie będzie rozszerzona małoseryjna produkcja wyrobów atrakcyjnych na rynek krajowy i eksport.

Produkcja przemysłu drzewno-papierniczego powinna wzrosnąć o ok. 17%. W przemyśle tym nastąpi znaczne zwiększenie produkcji w podstawowej branży produkującej na potrzeby rynku i eksportu, tj. w przemyśle meblarskim. Wobec ograniczonych możliwości pozyskania tarcicy iglastej będzie to wymagać rozwoju przemysłu płytowego. Wzrost produkcji płyt wiórowych, które stanowią podstawowy substytut tarcicy, będzie wyprzedzać dynamikę produkcji mebli.

W wyniku przeprowadzonych modernizacji i uruchomienia produkcji z inwestycji kontynuowanych znacznie wzrosnie produkcja niektórych asortymentów papieru i tektury. Przede wszystkim wzrosnie produkcja papierów do druku, pisanie i rysowania oraz kartonów do wytwarzania specjalistycznych opakowań do żywności, mrożonek i płynów. Umiarkowany będzie wzrost produkcji tektury falistej, worków i kartonaży. Dokonywana będzie modernizacja celulozowni, m.in. w trosce o ochronę środowiska.

Rozwój przemysłu paliwowo-energetycznego będzie pod względem tempa bardzo zróżnicowany. Przy zakładanym dla całej grupy gałęzi wskaźniku wzrostu o ok. 9% najbardziej, bo ok. 18%, wzrosnie produkcja przemysłu energetycznego.

W latach 1986—1990 będzie realizowany długookresowy zwrot w polityce rozwoju bazy paliwowo-energetycznej, polegający na wydatnym zwiększeniu udziału węgla brunatnego w bilansie paliwowo-energetycznym, a następnie wprowadzeniu energetyki jądrowej. Począwszy od przełomu lat 80 i 90-tych przyrosty mocy energetycznej będą związane w coraz większym stopniu z budową elektrowni jądrowych.

Stabilizacja wydobycia węgla kamiennego dyktuje konieczność bardzo oszczędnego gospodarowania tym paliwem. Preferowane będą nakłady inwestycyjne na budowę instalacji wzbogacania węgla energetycznego dla eliminowania zbędnego transportu bezużytecznej masy skały jałowej, poprawy pracy elektrowni i obniżenia kosztów wytwarzania energii elektrycznej.

Zwiększenie wykorzystania węgla brunatnego poza energetyką zawodową będzie realizowane przez preferowanie budowy sortowni i brykietowni oraz uruchamianie produkcji urządzeń do spalania węgla brunatnego i gorszych gatunków węgla kamiennego.

Produkcja przemysłu metalurgicznego zwiększy się w latach 1986—1990 o ok. 7%, przy czym w przemyśle hutnictwa żelaza wzrost będzie wyższy i wyniesie ok. 8,7%, a w przemyśle metali nieżelaznych ok. 4%.

W przemyśle hutnictwa żelaza i stali zostanie rozpoczęty proces modernizacji technik wytwarzania w kierunku poprawy struktury produkcji, poprawy parametrów jakościowych produkowanych stali, lepszego dostosowania wytwarzanych asortymentów do potrzeb odbiorców, rozwoju technologii energo- i materiałoozczędnych, poprawy warunków pracy i ochrony środowiska.

Zostanie podjęta rekonstrukcja i modernizacja Huty im. Lenina oraz zwiększy się produkcja w nowoczesnych jednostkach Huty „Katowice”. Działania te umożliwią dalszą, stopniową likwidację przestarzałych i kosztownych w eksploatacji wydziałów w hutnictwie żelaza i stali.

W przemyśle metali nieżelaznych stopniowo będą likwidowane dysproporcje pomiędzy zdolnościami produkcyjnymi hutnictwa a możliwościami górnictwa rud miedzi, cynku i ołowiu. Nastąpi poprawa warunków pracy i ochrony środowiska. Przewiduje się m.in. dalszą rozbudowę kopalni miedzi „Lubin” i „Sieroszowice”, poprawę technicznego wyposażenia zakładów hutniczych i przetwórczych cynku i ołowiu, rozpoczęcie modernizacji przemysłu aluminiowego.

Przyjmując średnioroczne tempo wzrostu przemysłu uspołecznionego w latach 1986—1990 za 100, wskaźniki wyprzedzenia lub opóźnienia rozwoju poszczególnych grup gałęzi w stosunku do całego przemysłu będą kształtować się następująco:

1) elektromaszynowy	147
w tym:	
— precyzyjny	216
— elektrotechniczny i elektroniczny	182
— maszynowy	150
2) chemiczny	130
3) mineralny	117
w tym: materiałów budowlanych	130
4) drzewno-papierniczy	97
5) lekki	89
w tym: skórzany	115
6) spożywczy	88
w tym:	
— olejarski	194
— mięsny	100
7) paliwowo-energetyczny	54
8) metalurgiczny	41

3. Gospodarka żywnościowa

Zmiany strukturalne w gospodarce żywnościowej będą podporządkowane głównemu celowi, jakim jest poprawa żywienia społeczeństwa. Będzie ona osiągnana w warunkach samowystarczalności żywnościowej, realizowanej przy możliwie najwyższym poziomie obrotów artykułami żywnościowymi w handlu zagranicznym. W tym celu będzie utrzymany priorytet dla rozwoju gospodarki żywnościowej. Znajdzie to odzwierciedlenie w strukturze nakładów inwestycyjnych, w bieżącym zasilaaniu rzeczowym i finansowym oraz w rozwiązaniach ekonomiczno-finansowych. Będą tworzone warunki zapewniające wzrost nakładów inwestycyjnych na gospodarkę żywnościową w tempie, jakie przewiduje się w całej gospodarce narodowej, a na przemysł spożywczy w tempie wyższym niż w sferze produkcji materialnej.

W roku 1990 globalna produkcja rolnicza wzrosła o około 12% w stosunku do 1985 r., w tym produkcja roślinna o około 11—13%, a zwierzęca o około 12%. Produkcja przedsiębiorstw przemysłu spożywczego wzrosła o ponad 15%. Wydatnie zwiększył się eksport artykułów rolno-spożywczych.

Będzie to wymagać osiągnięcia w 1990 r. zbiorów zbóż w wysokości 25,7—26,6 mln ton, buraków cukrowych — 17,0 mln ton, ziemniaków 41 mln ton, produkcji żywności na poziomie 4,4 mln ton, a mleka około 16,5—17,0 mld litrów.

Osiągnięciu celów i zadań rozwojowych kompleksu żywnościowego służyć będzie doskonalenie struktur i powiązań wewnętrznych w ramach kompleksu, szersze wykorzystanie intensywnych czynników wzrostu, doskonalenie systemu zarządzania oraz dalszy postęp w rozwiązywaniu spraw socjalno-bytowych zatrudnionych w gospodarce żywnościowej.

W nakładach inwestycyjnych preferencje otrzymają dziedziny o największym znaczeniu dla intensyfikacji produkcji żywności, a mianowicie: przemysł chemiczny pracujący dla gospodarki żywnościowej, produkcja wapna nawozowego, melioracje oraz zaopatrzenie wsi i rolnictwa w wodę, reelektryfikacja, przemysł rolno-spożywczy, rybołówstwo śródlądowe. Nakłady na przemysł spożywczy i paszowy w latach 1986—1990 zwiększą się o ok. 72% (łącznie z przemysłem spożywczym w dziale „Handel”) w porównaniu z okresem 1981—1985, a nakłady na przemysł chemiczny pracujący na rzecz gospodarki żywnościowej o ok. 45%.

W przemysłach pracujących na rzecz rolnictwa zostanie m.in. zakończona budowa kompleksu nawozowego w Policach (polifoska, mocznik), podjęte zostaną inwestycje na rzecz produkcji nowych pestycydów (m.in. bromfenwinfosu i pyrazonu). Uruchomi się przemysłownie dolomitu w kopalni „Siewierz” oraz w zakładzie górniczo-hutniczym „Żelatowa”. Niezależnie od tych przedsięwzięć trzeba zapewnić pełne wykorzystanie lokalnych zasobów wapna i wapieni odpadowych, m.in. organizując w tym celu terenowe jednostki ich utylizacji.

Kontynuowana będzie rozbudowa kompleksu ciągnikowego „Ursus”, wydatnie zwiększy się produkcję maszyn i narzędzi rolniczych.

W odniesieniu do rolnictwa w latach 1986—1990 przewiduje się m.in.:

- zmeliorowanie co najmniej 700 tys. ha użytków rolnych, tj. o około 56% więcej niż w latach 1981—1985,
- rozbudowę sieci wodociągowej na wsi, limitującej poprawę warunków pracy i życia ludzi na wsi, oraz zwiększenie koncentracji i specjalizacji produkcji zwierzęcej. Nakłady inwestycyjne na zaopatrzenie wsi i rolnictwa w wodę zostaną zwiększone z 62 mld zł w latach 1981—1985 do 95 mld zł w latach 1986—1990,
- zwiększenie poziomu nawożenia mineralnego z 175 kg NPK na 1 ha w 1985 r. do 214 kg NPK w 1990 r., przy zwiększeniu udziału nawozów azotowych, nawozów skoncentrowanych i wieloskładnikowych oraz granulowanych,
- rozwiązanie problemu nawozów wapniowych poprzez zwiększenie ich dostaw z 2,82 mln ton w 1985 r. do 3,8—4,0 mln ton w 1990 r. Dostawy nawozów wapniowo-magnezowych ulegną przy tym co najmniej podwojeniu,

— zwiększenie dostaw środków ochrony roślin z 12,4 tys. ton w 1985 r. do około 14,0—16,0 tys. ton w 1990 r., przy poprawie ich jakości: powierzchnia robocza zabiegów zwiększy się z 14,4 mln ha w 1985 r. do 20 mln ha w 1990 r., tj. o 39%,

— zwiększenie dostaw pasz treściwych z zasobów państwowych z 4,9 mln ton w 1985 r. do 5,3 mln ton w 1990 r., w tym koncentratów wysokobiałkowych odpowiednio z 0,9 do 1,9 mln ton przy zmniejszeniu w 1990 r. importu zbóż do 2,2 mln ton oraz zwiększeniu importu pasz wysokobiałkowych do 1,6 mln ton,

— zwiększenie dostaw ciągników i sprzętu rolniczego ze 120 mld zł w 1985 r. do co najmniej 136 mld zł w 1990 r. (w cenach 1984 r.), przy wydatnej poprawie ich jakości, oraz rozwiązanie problemu części zamiennych,

— dokonanie znacznego postępu w reelektryfikacji wsi poprzez zwiększenie nakładów na ten cel z 14,0 mld zł w latach 1981—1985 do 25,0 mld zł w latach 1986—1990.

Konsekwentna realizacja tych zamierzeń stworzy materialne podstawy dla osiągnięcia założonego wzrostu produkcji rolniczej.

Wydatnie zwiększy się też rola czynników efektywnościowych związanych z postępowaniem naukowo-technicznym, zmianami strukturalnymi, tworzeniem infrastruktury technicznej i społecznej oraz z postępowaniem naukowo-technicznym, w tym zwłaszcza przez wykorzystanie środków postępu biologicznego.

W produkcji roślinnej zwiększony zostanie areal uprawy bardziej wydajnych gatunków zbóż, tj. pszenicy, jęczmienia i pszenżyta, kosztem zmniejszenia arealu uprawy owsa, żyta i ziemniaków. Rozszerzy się do 2 mln ha w 1990 r. stosowanie kompleksowych systemów upraw zbóż, rzepaku i innych roślin. Zostaną podjęte intensywne prace umożliwiające w przyszłości masowe wdrożenie biotechnologii przez zastosowanie bakterii i mikroorganizmów do nawożenia azotem i biologicznej ochrony roślin.

W produkcji zwierzęcej zakłada się utrzymanie dotychczasowych korzystnych trendów rozwojowych w chowie trzody chlewnej i owiec. Podejmowane będą dalsze wszechstronne działania zmierzające do zwiększenia intensywności chowu bydła oraz poprawy struktury stada pod względem jakościowych cech użytkowych, w tym zwłaszcza mleczności krów. Pogłowie koni będzie się dalej obniżać. Istotnym czynnikiem wzrostu produkcji zwierzęcej, obok podnoszenia wartości użytkowej zwierząt, będzie lepsze wykorzystanie pasz, m.in. przez zwiększenie w nich koncentratów białkowych.

Dla zwiększenia produkcji rolniczej, a zwłaszcza poprawy jej efektywności, przewiduje się szersze wykorzystanie nauki rolniczej, doradztwa i oświaty rolniczej. Działania w tym kierunku znajdą odbicie w centralnych i resortowych programach badawczo-rozwojowych, zamówieniach rządowych z zakresu nauki i techniki oraz w doskonaleniu systemu doradztwa rolniczego.

Wzrostowi produkcji rolniczej i poprawie jej efektywności sprzyjać także będą:

- zmiany struktury agrarnej, co powinno umożliwić postęp w racjonalnym wykorzystaniu czynników produkcji,
- rozwiązania ekonomiczne i system zasilania rzeczowego.

Intensyfikacja produkcji rolniczej w gospodarstwach drobnych, w tym w gospodarstwach chłopo-robotników, osiągnana będzie zwłaszcza poprzez rozwój upraw intensywnych. Sprzyjać temu będzie zapewnienie usług mechanicznych oraz kooperacja produkcyjna z gospodarstwami uspołecznionymi.

Poprawi się stan infrastruktury technicznej i społecznej wsi, co polepszy warunki życia i pracy oraz będzie mieć również istotne znaczenie dla rozwoju produkcji rolniczej.

Lepszemu wykorzystaniu plodów rolnych, w tym także obniżeniu strat w skupie, transporcie, przechowywaniu i przetwórstwie, sprzyjać będzie rozbudowa i modernizacja zdolności przerobowych przemysłu rolno-spożywczego. Znaczne zwiększenie nakładów inwestycyjnych na rozwój tego przemysłu koncentrowane będzie przede wszystkim na rozbudowie potencjału przetwórczego w takich branżach, jak: mleczarska, olejarska, zbożowo-młynarska, piekarnicza, ziemniaczana, owocowo-warzywna i chłodnicza. W pozostałych branżach główny nacisk zostanie położony na modernizację aparatu wytwórczego. Wpłyne to również na unowocześnienie technologii produkcji, rozszerzenie asortymentu i poprawę jakości produkowanych wyrobów, w tym półfabrykatów i produktów gotowych, ułatwiających prowadzenie gospodarstw domowych.

W polityce lokalizacyjnej będzie się dążyć do poprawy przestrzennego rozmieszczenia zakładów przetwórczych w stosunku do rozmieszczenia bazy surowcowej. Prowadzona będzie ochrona użytków rolnych i leśnych przed przeznaczeniem na inne cele.

Planowany na lata 1986—1990 przyrost produkcji przemysłu spożywczego zostanie osiągnięty głównie przez wzrost wydajności pracy. Nastąpi wzmoczenie działań na rzecz unowocześnienia procesów technologicznych (m.in. wykorzystanie biotechnologii) w celu poprawy jakości żywności, ograniczenia zużycia energii i materiałów na jednostkę wyrobu. Ocenia się, że 20% przyrostu produkcji przemysłu spożywczego uzyska się w drodze szeroko rozumianej racjonalizacji gospodarowania, w tym pełniejszego zagospodarowania odpadów produkcyjnych.

Będzie przestrzegana zasada trwałej opłacalności produkcji rolniczej oraz parytetu dochodów. Doskonalone będą systemy cen, kredytów, subwencji oraz system wynagrodzeń i inne systemy motywacyjne.

4. Gospodarka leśna

W gospodarce leśnej będą podejmowane dalsze działania w kierunku organizowania intensywnego gospodarstwa leśnego, zdolnego do zaspokajania rosnących potrzeb gospodarki narodowej na produkty leśne i drzewne oraz do spełniania rosnących funkcji ekologicznych i społecznych. Polegać one będą głównie na dalszym porządkowaniu stanu sanitarnego lasów, wzmoczeniu zabiegów pielęgnacyjnych i ochronnych, powiększeniu i pełniejszym zagospodarowaniu powierzchni leśnej na terenach pokłeskowych i zdegradowanych przez emisje przemysłowe, a także zwiększeniu odporności lasów poprzez ich przebudowę oraz na racjonalnym pozyskaniu surowca drzewnego.

W celu odbudowy zasobności drzewostanów i ich struktury ograniczać się będzie rozmiary pozyskania drewna w lasach państwowych do wielkości wynikających z możliwości bazy surowcowej; pozyskanie drewna ogółem będzie w 1990 r. mniejsze niż w 1985 r.

Nastąpi wzrost (o ok. 5%) zalesień i odnowień oraz prac pielęgnacyjnych w lasach państwowych, zmierzających do zwiększenia lesistości i potencjału produkcyjnego lasów.

5. Budownictwo

Wartość produkcji budownictwa powinna zwiększyć się o ok. 15%. Podstawowymi zadaniami budownictwa są:

- zapewnienie sprawnej realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych poprzez skrócenie cykli realizacji inwestycji,
- obniżenie kosztów inwestowania przez wdrożenie nowoczesnych materiało- i energooszczędnych rozwiązań projektowych, zarówno w budownictwie ogólnym, jak i przemysłowym.

Zmiany strukturalne w budownictwie obejmą potencjał wykonawczy, technologie wznoszenia obiektów i organizację jednostek wykonawczych.

Zmiany strukturalne potencjału wykonawczego przedsiębiorstw budowlano-montażowych będą polegały na znacznym przyspieszeniu wzrostu mocy wykonawczych terenowych przedsiębiorstw budownictwa ogólnego oraz przedsiębiorstw budownictwa specjalistycznego, tzn. instalacyjnych, inżynierskich oraz robót wykończeniowych.

Zmiany w strukturze organizacyjnej przedsiębiorstw budowlanych polegać będą na zwiększeniu udziału małych przedsiębiorstw budowlanych — państwowych, spółdzielczych i rzemieślniczych.

Zmiany w stosowanych technologiach wznoszenia obiektów będą dokonywane równolegle ze zmianami w strukturze wytwarzanych materiałów budowlanych i wdrażaniem postępu technicznego w budownictwie. Działania te powinny przynieść w efekcie zmniejszenie energochłonności, materiałochłonności i pracochłonności oraz podniesienie jakości budownictwa.

W wielorodzinnym budownictwie mieszkaniowym nadal będą dominowały technologie prefabrykowane, z tym że zakłada się spadek udziału „wielkiego bloku”, natomiast podwojeniu ulegnie udział technologii wykonywanych na budowie, zwłaszcza technologii monolitycznej, które charakteryzują się niższą energochłonnością i możliwością szerokiego stosowania w różnych warunkach realizacji.

W budownictwie jednorodzinym obniży się udział systemu tradycyjnego, natomiast wydatnie wzrośnie udział systemu technologicznego z użyciem elementów prefabrykowanych i drewnopochodnych.

W wyniku projektowanych zmian w budownictwie będą stworzone warunki dla systematycznego wzrostu liczby przekazywanych do użytku mieszkań.

6. Transport

Podstawowym kierunkiem działania w transporcie w latach 1986—1990 będzie zwiększanie wykorzystania posiadanych zasobów i środków, poprawa efektywności pracy oraz racjonalizacja przewozów.

Następować będzie stopniowe unowocześnianie transportu. Zakłada się, że w miarę postępu w procesie zmian strukturalnych gospodarki obniżyć się będzie transportochłonność.

W rozwoju transportu priorytet uzyska transport kolejowy, w którym do najważniejszych zadań będzie

należać: modernizacja i rozbudowa kolejowych stacji rozrządowych, rozbudowa zdolności remontowej zaplecza eksploatacyjnego, zwiększenie zakresu kapitalnych remontów nawierzchni oraz zwiększenie stanu środków trakcyjnych i wagonów. Postępować będzie dalsze unowocześnienie systemu trakcyjnego kolei poprzez elektryfikację linii, co powinno zapewnić obniżenie energochłonności oraz oszczędności w zużyciu węgla i oleju napędowego.

Zwiększone będą zdolności kolei do wywozu towarów z portów morskich, głównie przez zastosowanie wagonów spełniających wymogi nowoczesnej techniki przeładunkowej i stosowną modernizację urządzeń kolejowych w rejonach portów.

W transporcie samochodowym nastąpi przede wszystkim zwiększenie zdolności przewozowych wyspecjalizowanych przedsiębiorstw, co pozwoli na bardziej racjonalne zaspokajanie potrzeb przewozowych gospodarki narodowej i lepsze wykorzystanie środków transportu. Poprawi się wyposażenie zaplecza technicznego. Zwiększony zostanie udział samochodów wyposażonych w silniki wysokoprężne.

W zakresie konteneryzacji w latach 1986—1990 będą podejmowane przedsięwzięcia zmierzające do usprawnienia obsługi transportowej ładunków handlu zagranicznego. Organy założycielskie jednostek, które uczestniczą w Kontenerowym Systemie Transportowym, spowodują wzajemne skoordynowanie rozwoju konteneryzacji w tych latach.

W drogownictwie głównym zadaniem jest utrzymanie istniejącej sieci dróg w należyłym stanie technicznym, do czego przyczyni się intensyfikacja kapitalnych remontów.

W transporcie lotniczym dokonana zostanie wymiana znacznej części taboru latającego na nowocześniejszy i bardziej ekonomiczny w eksploatacji. Prowadzona będzie modernizacja lotnisk.

W transporcie wodnym śródlądowym, w szczególności na Odrze, podstawowym zadaniem jest powstrzymanie dalszej dekapitalizacji urządzeń i taboru dla sprostanienia potrzebom przewozowym krajowym i tranzytowym.

7. Łączność

W telekomunikacji nastąpi przyłączenie ok. 750 tys. nowych abonentów telefonicznych (tj. ponad 40% więcej niż w latach 1981—1985) oraz kontynuowana będzie automatyzacja systemów łączności dalekosiężnej. Przyspieszona zostanie telefonizacja wsi. Modernizacji istniejących towarzyszyć będzie oddanie do użytku ok. 200 nowych placówek pocztowo-telekomunikacyjnych.

Podjęte zostaną działania dla poprawy warunków odbioru programów telewizyjnych oraz radiofonicznych na falach średnich i UKF.

Rozszerzone zostaną działania usprawniające działalność usługową poczty i telekomunikacji, przede wszystkim przez modernizację i uzupełnienie wyposażenia technicznego węzłów pocztowych i modernizację central telefonicznych.

W bezpośredniej obsłudze ludności, oprócz planowego rozwoju sieci placówek pocztowych i telekomunikacyjnych, wprowadzane będą odpowiednie, nowoczesne urządzenia i środki techniczne zmniejszające pracochłonność i usprawniające czynności związane z obsługą klientów poczty i telekomunikacji.

Niezbędną poprawę jakości usług poczty i telekomunikacji powinien przynieść dalszy rozwój kształcenia i dokształcania kadr na wyższym niż obecnie poziomie w zawodach i specjalnościach związanych z tym działem. Odpowiednie usprawnienie systemu organizacji i obrotu przesyłkami, zwiększanie odpowiedzialności pracowników za terminowe doręczanie zmierzać będą do skrócenia okresów ich doręczania adresatom.

8. Gospodarka morska

Podstawowym zadaniem w gospodarce morskiej w latach 1986—1990 będzie umacnianie materialnej bazy jej rozwoju oraz kształtowanie racjonalnych powiązań wewnętrznych i zewnętrznych, co pozwoli na zwiększenie efektywności posiadanego potencjału produkcyjno-usługowego.

We flocie handlowej, przy niezmiennym poziomie ogólnej zdolności przewozowej całej floty, nastąpi przekształcenie struktury floty liniowej w kierunku zwiększenia liczby i tonażu nowoczesnych statków do przewozu ładunków zjednostkowanych.

W portach morskich zostanie przyspieszona modernizacja obiektów infrastruktury technicznej. Będzie kontynuowana rozbudowa zdolności portów do obsługi ładunków drobnicowych oraz zdolności składowej dla ładunków masowych.

W gospodarce rybnej zostaną podjęte działania na rzecz unowocześnienia floty rybackiej oraz zaplecza lądowego, co umożliwi wyższe wykorzystanie zdolności połowowych, w tym również na Bałtyku, i bardziej racjonalne zagospodarowanie ryb na cele spożywcze, m.in. przez zwiększanie udziału innych, poza przedsiębiorstwem przemysłowo-handlowym „Centrala Rybna”, przedsiębiorstw handlowych, a także przedsiębiorstw przetwórczych w handlu rybami i przetworami rybnymi.

W przemyśle okrętowym wraz z pełniejszym wykorzystaniem zdolności produkcyjnych nastąpi wzrost eksportu statków oraz lepsze niż dotychczas zaspokojenie zapotrzebowania armatorów krajowych na statki. Nastąpi przyspieszony rozwój zdolności remontowych stocznii, z myślą o potrzebach polskiej floty, jak i znacznym wzroście eksportu efektywnych usług remontowych.

9. Drobną wytwórczość

Aktywizowany będzie nadal rozwój drobnej wytwórczości, spółdzielczości pracy (zwłaszcza spółdzielni inwalidów oraz spółdzielni rękodzieła ludowego i artystycznego), państwowego przemysłu terenowego i innych form drobnej wytwórczości, w tym także sektora nie uspołecznionego.

Rady narodowe powinny sprzyjać powstawaniu drobnych przedsiębiorstw usługowo-produkcyjnych w miastach i na wsi, w szczególności celem lepszego wykorzystania surowców rolnych, pełniejszego spożytkowania surowców miejscowych w produkcji materiałów budowlanych. Popierana będzie działalność innowacyjna, polegająca na wprowadzaniu nowych technologii w powiązaniu z działalnością dużych zakładów przemysłowych oraz w powiązaniu z przedsiębiorstwami zagranicznymi.

Rady narodowe rozwijając w swych planach założenia npsg powinny tworzyć warunki i zachęty do lokalizowania nowo tworzonych jednostek drobnej wytwórczości w szczególności w rejonach, miastach i osiedlach posiadających nie wykorzystane zasoby siły roboczej.

Drobna wytwórczość powinna odegrać rolę aktywizującą zatrudnienie, z korzyścią dla ogólnego bilansu siły roboczej w kraju.

Przewiduje się więc, że na tle ogólnego wzrostu produkcji materialnej rozwój działalności gospodarczej drobnej wytwórczości będzie stosunkowo szybszy. Przyrost wartości produkcji sprzedanej powinien wynieść minimum 25% w pięcioleciu.

Wzrost produkcji powinien nastąpić głównie drogą podniesienia wydajności pracy. Przewiduje się uzyskanie stosunkowo szybkiego powiększenia zatrudnienia w pracy nakładczej.

W rozwoju drobnej wytwórczości rzemieślniczej będą preferowane usługi, zwłaszcza budowlane, oraz produkcja materiałów budowlanych. Przewiduje się, że produkcja rzemieślnicza wzrośnie w ciągu pięciolecia o ok. 29%.

Rada Ministrów opracuje kompleksowy program rozwoju usług jako ważnej dziedziny dla osiągnięcia równowagi rynkowej.

Rozdział 5

Nauka i technika.

1. Polityka naukowa i techniczna

Postęp naukowo-techniczny uznaje się za jeden z głównych czynników rozwoju społeczno-gospodarczego kraju. Będą tworzone warunki do pełniejszego włączenia potencjału naukowo-badawczego w rozwiązywanie najważniejszych problemów rozwoju gospodarki w dłuższym horyzoncie czasowym i do podniesienia efektywności działalności badawczej i rozwojowej zgodnie z uchwałą X Zjazdu PZPR i postulatami III Kongresu Nauki Polskiej. Podjęte zostaną działania dla rozwoju potencjału kadrowego i materialnego w celu osiągnięcia stanu umożliwiającego prowadzenie badań zgodnie z potrzebami społeczno-gospodarczymi kraju. W tym celu zakłada się znaczne zwiększenie nakładów na prace badawcze i rozwojowe. W latach 1986—1990 będą podejmowane działania w kierunku sprawniejszego wdrażania do praktyki osiągnięć naukowo-technicznych, a także w kierunku upowszechnienia efektywnych form technicznego wychowania społeczeństwa i kształtowania świadomości społecznej, odpowiednio do potrzeb, jakie narzuca rozwój współczesnej cywilizacji technicznej.

Kierunki rozwoju nauki i techniki będą przede wszystkim podporządkowane rozwiązywaniu zasadniczych perspektywicznych i bieżących problemów społeczno-gospodarczych, a zwłaszcza poprawie efektywności wykorzystania zasobów materiałowych i paliwowo-energetycznych, szybszemu wdrożeniu nowych technologii i kompleksowych metod produkcji, zwiększeniu zdolności eksportowych gospodarki i związanym z tym zmianom strukturalnym oraz poprawie stanu środowiska naturalnego. Kierunki badań naukowych będą ściśle skorelowane z zadaniami wynikającymi z porozumień o współpracy naukowo-technicznej z ZSRR i innymi państwami RWPG. Szczególną rolę odgrywać będą wspólne przedsięwzięcia realizowane w ramach Kompleksowego Programu Postępu Naukowo-Technicznego krajów członkowskich RWPG do 2000 r. oraz Długofalowego Polsko-Radzieckiego Kompleksowego Programu Postępu Naukowo-Technicznego.

Polityka naukowa i techniczna państwa realizowana będzie poprzez krajowy system sterowania rozwojem nauki i techniki, na który składają się programy centralne, programy resortowe, badawczo-rozwojowa działalność jednostek, przedsiębiorstw i organizacji naukowo-badawczych oraz zmodyfikowane formy finansowania rozwoju nauki i techniki. System ten powinien zapewnić zasadnicze zwiększenie efektywności realizacji zadań oraz koncentrację środków finansowych na najważniejszych przedsięwzięciach realizowanych w pełnym cyklu — od badań począwszy, na wdrożeniach kończąc.

W centralnych programach badań podstawowych i centralnych programach badawczo-rozwojowych uwzględnione są również zadania, które wymagają prac wybierających poza 1990 r. Centralne programy badawczo-rozwojowe są formułowane pod kątem osiągnięcia ściśle określonych celów użytkowych.

Zamówienia rządowe z zakresu rozwoju nauki i techniki, uzupełniane corocznie w kolejnych centralnych planach rocznych, będące nowym elementem systemu, ułatwią proces wdrażania nowych rozwiązań naukowo-technicznych. Ich głównym celem jest sprawne przekazywanie do praktyki gospodarczej wyników uzyskanych w trakcie realizacji centralnych programów badawczo-rozwojowych. Sprzyjać temu będzie specjalny Fundusz Wspomagania Wdrożeń.

Szczególna uwaga będzie poświęcona tworzeniu warunków prawno-ekonomicznych, sprzyjających zwiększeniu zainteresowania jednostek gospodarczych tworzeniem i wdrażaniem nowej techniki. Dotyczy to zwłaszcza oddziaływania na kadre kierowniczą przedsiębiorstw oraz działań na rzecz rozbudowy zakładowego lub międzyzakładowego zaplecza rozwojowego. Zakłada się, że istotną rolę we wdrażaniu nowych rozwiązań naukowo-technicznych odgrywać będą przedsiębiorstwa innowacyjne, tworzone i funkcjonujące na korzystnych warunkach formalnoprawnych.

2. Obszary koncentracji prac badawczych, badawczo-rozwojowych i wdrożeniowych

Program rozwoju nauki i techniki na lata 1986—1990 jest integralną częścią działań na rzecz poprawy efektywności gospodarowania, przyspieszania procesów modernizacji gospodarki, w tym zwłaszcza przemysłu, rozwoju produkcji i zastosowań nowych materiałów oraz materiałoozczędnych i energooszczędnych technologii.

Określa się następujące obszary koncentracji centralnych zadań z zakresu nauki i techniki, wokół których powinno się prowadzić działania badawcze, badawczo-rozwojowe i wdrożeniowe:

1) Elektronizacja gospodarki narodowej.

Prace badawcze i rozwojowe w dziedzinie elektroniki powinny zapewnić:

- wzrost zastosowań nowoczesnych układów i systemów elektronicznych w przemyśle maszynowym, energetyce, górnictwie, w transporcie i łączności, w rolnictwie oraz w powszechnie dostępnych wyrobach rynkowych,
- upowszechnienie informatyki w gospodarce narodowej, zwłaszcza w zakresie zarządzania, w pracach projektowych i w automatyzacji procesów technologicznych.

- Dla realizacji tych celów zakłada się intensyfikację prac badawczych w zakresie bazy elektronicznej, rozwój produkcji materiałów, podzespołów mikroelektronicznych i urządzeń technologicznych odpowiadających aktualnym standardom światowym. Zakłada się również zorganizowanie systemu kształcenia, który umożliwiłby powszechne korzystanie z systemów informatycznych.
- 2) Mechanizacja, automatyzacja i robotyzacja, w tym zwłaszcza:
 - mechanizacja prac ciężkich i niebezpiecznych,
 - mechanizacja prac w rolnictwie oraz robót wykończeniowych w budownictwie,
 - automatyzacja prac spawalniczych, obróbki cieplnej metali i nakładania powłok ochronnych,
 - automatyzacja obróbki plastycznej, obróbki skrawaniem oraz prac montażowych,
 - środki automatyzacji w energetyce, górnictwie, transporcie,
 - rozwój zastosowań i produkcji robotów przemysłowych jako podstawy elastycznych systemów automatyzacji,
 - rozwój produkcji urządzeń technologicznych i narzędzi do bezpośredniej współpracy z robotami, w tym silników i układów napędowych, hydrauliki i pneumatyki, urządzeń spawalniczych i zgrzewalniczych, obrabiarek, środków pomiarowych.
 - 3) Rozwój energetyki, zastosowań energii i techniki jądrowej. Realizacja zadań pozwoli uzyskać między innymi:
 - nowe technologie spalania węgla zasiarzonych i niskokalorycznych, spełniające wymagania ochrony środowiska,
 - rozwój specjalizacji w zakresie produkcji urządzeń dla energetyki jądrowej w ramach kooperacji z krajami RWPG,
 - rozwój urządzeń opartych na zasadach techniki jądrowej dla lecznictwa, przemysłu, ochrony środowiska, geologii itp.,
 - rozwój urządzeń energotechnologicznych, służących racjonalizacji użytkowania paliw i energii,
 - rozwój produkcji urządzeń dla małej energetyki.
 - 4) Nowe materiały i technologie, a zwłaszcza:
 - rozwój produkcji uszlachetnionych materiałów ze stali i stopów metali kolorowych,
 - rozwój produkcji materiałów polimerowych wielko- i małowadnych, rozwój zastosowań kompozytów polimerowych opartych na wykorzystaniu włókien szklanych, węglowych itp.,
 - rozwój produkcji małowadnych produktów chemicznych, zwłaszcza wszelkiego rodzaju dodatków uszlachetniających,
 - rozwój materiałów ceramicznych, konstrukcyjnych, narzędziowych, elektrotechnicznych i elektronicznych.
 - 5) Rozwój zastosowań biotechnologii, szczególnie dla potrzeb lecznictwa, rolnictwa, przemysłu spożywczego, ochrony środowiska, a także rozwój inżynierii genetycznej i bioinżynierii procesowej.
 - 6) Nowe technologie pozyskiwania i przetwórstwa surowców, a zwłaszcza:
 - zwiększenie wykorzystania krajowych zasobów surowców mineralnych,
 - rozwój efektywnych technologii wydobywczych,
 - rozwój technologii umożliwiających kompleksowe wykorzystanie kopalni i surowców towarzyszących,
 - rozwój technologii mało- i bezodpadowych w przemyśle, rolnictwie itp.
 - 7) Rozwój nowoczesnych środków i systemów transportowych. Znaczący postęp przewiduje się uzyskać poprzez:
 - unowocześnienie taboru kolejowego i samochodowego oraz rozwój techniki okrętowej i lotniczej,
 - zwiększenie przepustowości szlaków kolejowych poprzez automatyzację systemów rozrządu i sterowania ruchem,
 - rozwój technicznych i ekonomicznych systemów gospodarki morskiej.
 - 8) Unowocześnienie gospodarki żywnościowej, zwłaszcza poprzez:
 - udoskonalenie materiału genetycznego i metod produkcji rolniczej,
 - rozwój maszyn rolniczych i urządzeń dla przemysłu spożywczego,
 - przyspieszenie rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego i poprawę jakości jego produktów,
 - ograniczenie strat drogą rozwoju urządzeń przechowalniczych i chłodniczych.
 - 9) Ochrona zdrowia, warunków pracy i środowiska naturalnego. Prace w tej dziedzinie będą się koncentrować na:
 - zwalczaniu najniebezpieczniejszych zagrożeń: chorób nowotworowych, układu krążenia, ochronie zdrowia dzieci i matek, zwalczaniu alkoholizmu i narkomanii,
 - produkcji nowych leków, rozwoju aparatury i informatyki medycznej,
 - ochronie człowieka w środowisku pracy, dalszego rozwoju medycyny pracy,
 - rozwoju nowoczesnych technologii ochrony powietrza i wód oraz zastosowaniach nowych urządzeń oczyszczających.
 3. Działania na rzecz poprawy jakości oraz kierunki prac normalizacyjnych i metrologicznych

Liczba wyrobów poddanych państwowej obowiązkowej kwalifikacji jakości wzrosła z ok. 120 tys. w latach 1981—1985 do ok. 150 tys. w okresie 1986—1990. Kontynuowane będą prace nad rozszerzeniem kryteriów kwalifikacji jakości wyrobów. Przewiduje się opracowanie około 100 nowych i znowelizowanych kryteriów grupowych.

Państwowa obowiązkowa kwalifikacja jakości koncentrować się będzie w pierwszym rzędzie na wyrobach rynkowych o podstawowym znaczeniu dla życia rodzin oraz na grupie wyrobów katalogowych, stanowiących przedmiot powszechnego zaopatrzenia materiałowo-technologicznego.

Niezbędne jest zaostrenie wymagań jakościowych wobec wyrobów stanowiących lub mogących stanowić przedmiot eksportu.

Kwalifikacji obowiązkowej do znaku bezpieczeństwa powinny podlegać w dalszym ciągu wyroby mogące sta-

nowić zagrożenie dla zdrowia czy życia użytkownika bądź dla środowiska naturalnego.

Będzie kontynuowane również (na zasadach dobrovolności zgłoszeń) oznaczanie wyrobów państwowymi znakami jakości.

Zakłada się opracowanie około 3000 nowych norm państwowych, co w stosunku do okresu 1981—1985 stanowi wzrost o ok. 27%. Równocześnie około 3600 norm ulegnie nowelizacji. Zostanie przeprowadzony kompleksowy przegląd aktualności zbioru polskich norm.

Normy planowane i przewidziane do nowelizacji będą uwzględniać ustalenia około 3000 norm międzynarodowych, w tym norm ISO, RWPG oraz norm IEC, harmonizujących ustalenia normalizacyjne między krajami członkowskimi RWPG oraz w przekroju międzynarodowym.

Działalność metrologiczna będzie się koncentrować na zapewnieniu poprawności i wymaganej dokładności wyników pomiarów, rzetelności i odpowiedniej jakości narzędzi pomiarowych.

4. Kierunki polityki patentowej i licencyjnej, rozwój wynalazczości i racjonalizacji

Przewiduje się zaktywizowanie twórczości wynalazczej i racjonalizatorskiej we wszystkich jednostkach gospodarki społecznej oraz ukierunkowanie tej twórczości na realizację zadań wynikających z aktualnych potrzeb gospodarki narodowej i bieżących potrzeb jednostek gospodarki społecznej. Sprzyjać temu powinny nowe systemowe rozwiązania prawno-ekonomiczne, motywujące działalność racjonalizatorską i wynalazczą załóg pracowniczych.

Przewiduje się rozszerzenie działań w zakresie ochrony własności przemysłowej i obrotu licencyjnego. W szczególności niezbędne jest zapewnienie ochrony prawnej tym opracowaniom, na podstawie których ma być uruchamiana lub modernizowana produkcja przemysłowa, przeznaczona na eksport.

Równolegle należy usprawnić działalność akwizycyjną w celu rozszerzenia eksportu polskich osiągnięć naukowo-technicznych.

Rozwijany będzie import licencji, zgodnie z najpilniejszymi potrzebami gospodarki. Nabywane licencje powinny umożliwić:

- zwiększenie eksportu i poprawę jego konkurencyjności,
- wdrożenie technologii i konstrukcji oszczędzających energię, paliwa i materiały oraz racjonalne wykorzystanie krajowych zasobów,
- poprawę jakości produkcji.

5. Nakłady na rozwój nauki i techniki

Udział nakładów na prace badawcze i rozwojowe w dochodzie narodowym podzielonym będzie wzrastał z 1,7% w roku 1985 do co najmniej 3% w 1990 r., co będzie oznaczać ponad dwukrotny wzrost tych nakładów w okresie pięciolecia.

Nie wyklucza się możliwości zwiększenia nakładów w przypadku pojawienia się realnych szans opracowania i wdrożenia szczególnie efektywnych rozwiązań o istotnym znaczeniu dla społecznego i gospodarczego rozwoju kraju.

Import z państw zaliczonych do II obszaru płatniczego na realizację centralnych i resortowych programów oraz zakupy literatury naukowej będzie finansowany z centralnego funduszu dewizowego, określanego corocznie w centralnych planach rocznych.

W centralnych planach rocznych ustalana będzie również kwota centralnego funduszu wspomagania wdrożeń z przeznaczeniem na pomoc zwrotną lub bezzwrotną jednostkom gospodarki społecznej, przy wdrażaniu przede wszystkim zadań realizowanych w trybie zamówień rządowych z zakresu rozwoju nauki i techniki.

Obok środków z funduszy centralnych postęp naukowo-techniczny będzie finansowany tak jak dotychczas z odpisów na fundusz postępu naukowo-technicznego, pozostających w dyspozycji przedsiębiorstw.

Rozdział 6

Polityka zatrudnienia.

1. Główne kierunki

Najważniejszym zadaniem polityki zatrudnienia w ramach ustrojowej zasady utrzymania pełnego zatrudnienia jest zwiększenie efektywności jego wykorzystania. Służyć temu powinno przyspieszenie postępu technicznego, unowocześnienie organizacji pracy, ścisłe wiązanie płacy z jakością pracy, poprawa dyscypliny pracy, lepsze dostosowanie kształcenia i dokształcania pracowników do zapotrzebowania gospodarki narodowej na kadry kwalifikowane.

W tym celu organizacje gospodarcze powinny tworzyć warunki pełnego i racjonalnego wykorzystania kwalifikacji pracowniczych przez stosowanie zachęt ekonomicznych dla zwiększenia zainteresowania absolwentów szkół podejmowaniem pracy w miejscowych zakładach pracy, dbać o właściwą adaptację zawodową i społeczną absolwentów przystępujących do pracy, a także zapewnienie im pracy zgodnie z zawodem wyuczonym lub pokrewnym. Przedsiębiorstwa powinny zapewnić zachowanie właściwej struktury zatrudnienia w relacji: inżynierowie — średni personel techniczny — robotnicy wykwalifikowani oraz — niewykwalifikowani, jako podstawowego warunku racjonalnego wykorzystania kwalifikacji kadr.

2. Aktywizacja zawodową ludności

W celu zwiększenia stopnia aktywizacji zawodowej ludności będą tworzone ułatwienia i zachęty do podejmowania pracy zarobkowej przez osoby trwale lub czasowo bierne zawodowo. W szczególności stwarzane będą szersze możliwości pracy osobom, które przeszły na emeryturę lub rentę, między innymi przez podnoszenie dla nich progów zarobków nie powodujących zawieszenia świadczeń emerytalno-rentowych. Zamierza się wprowadzić 5% dodatek do podstawy emerytury za każdy rok kontynuowania zatrudnienia bez pobierania przysługującej emerytury, który obowiązywałby w okresie do 1990 r. Wprowadzane będą silniejsze zachęty ekonomiczne i ułatwienia formalnoprawne skłaniające zakłady pracy do zatrudniania w większym stopniu inwalidów III grupy oraz osób o ograniczonej zdolności do pracy. Tworzone będą nowe stanowiska i oddziały pracy chronionej w zakładach pracy poza spółdzielczością inwalidzką.

Dla zwiększenia aktywności zawodowej kobiet czasowo biernych zawodowo przedsiębiorstwa, zwłaszcza w sferze handlu i usług, będą tworzyć warunki do podejmowania pracy w niepełnym wymiarze czasu pracy, szczególnie przez kobiety przebywające na urloпах wychowawczych. Przyczynić się do tego będzie m.in. rozwijanie zatrudnienia w systemie pracy nakładczej, a także w niepełnym wymiarze czasu pracy w szeroko rozumianej sferze usług.

Przedsiębiorstwa będą miały możliwość zawierania z pracownikami dodatkowych umów o pracę w macierzystym zakładzie pracy (poza normalnymi godzinami pracy) na wykonywanie innej pracy niż określona w umowie podstawowej, a także zawierania z pracownikami — indywidualnie lub grupowo — umów zlecenia i umów o dzieło na wykonywanie czynności dodatkowych.

Duże możliwości dodatkowej pracy dla różnych grup ludności będą stwarzać organizowane w szerszym zakresie zakładowe zespoły gospodarcze.

Szacuje się, że w latach 1986—1990 łączny przyrost zasobów siły roboczej w gospodarce narodowej z tytułu przyrostu ludności w wieku produkcyjnym oraz zmian w aktywności zawodowej może wynieść ok. 600 tys. osób.

3. Zwiększenie efektywności gospodarowania czynnikiem ludzkim w zakładach pracy

W polityce zatrudnienia w latach 1986—1990 przeciwdziałać się będzie takim negatywnym zjawiskom, jak: nadmierna fluktuacja, nieuzasadniona faktycznymi przyczynami absencja chorobowa, niskie wykorzystanie czasu pracy, co powinno doprowadzić do koncentracji wysiłków na wzroście indywidualnej wydajności pracy.

Wzrostowi wydajności pracy będą sprzyjały również działania zmierzające do poprawy organizacji pracy poprzez:

- 1) systematyczne przeprowadzanie przeglądów i atestacji stanowisk pracy w przedsiębiorstwach i w sferze poza produkcją materialną,
- 2) upowszechnianie metody wartościowania pracy,
- 3) upowszechnianie zakładowych systemów wynagradzania jako formy zakładowej polityki płac,
- 4) upowszechnianie nowych form organizacji pracy — takich jak: brygadowe systemy, grupy partnerskie, zespoły zadaniowe,
- 5) zmiany w przepisach prawa pracy, uwzględniające wymagania reformy gospodarczej.

Ważnym zadaniem polityki zatrudnienia jest działanie na rzecz przywrócenia społecznego uznania dobrej pracy. Dla realizacji tego celu niezbędne jest nadanie właściwego znaczenia sprawie humanizacji pracy oraz problemom adaptacji społeczno-zawodowej, w szczególności młodzieży podejmującej pracę po raz pierwszy. W rozwiązywaniu tych zadań powinny aktywnie uczestniczyć, oprócz kierownictw zakładów, organizacje społeczno-polityczne, samorządy pracownicze oraz same załogi.

Ograniczeniu fluktuacji służyć będą środki motywujące stabilizację załóg, m.in. przez uzależnienie wysokości niektórych uprawnień i świadczeń od stażu pracy w jednym zakładzie.

4. Prognoza podziału przyrostu zasobów siły roboczej

W latach 1986—1990 podstawowa część przyrostu zasobów siły roboczej (425 tys. osób) podejmie pracę w gospodarce uspołecznionej. Sfera produkcji materialnej może uzyskać w tym okresie przyrost zatrudnienia około 155 tys. osób, który powinien być skoncentrowany przede wszystkim: w transporcie, handlu, gospodarce komunalnej i łączności (czyli w dziedzinach, gdzie istnieją ograniczone możliwości rekompensowania przyrostu zatrudnienia wzrostem wydajności), a także w przemyśle wydobywczym. W przemyśle oraz przedsiębiorstwach budowlano-montażowych kluczową sprawą jest natomiast przyspieszenie tempa wzrostu wydajności pracy.

Sfera poza produkcją materialną uzyska przyrost zatrudnienia o około 270 tys. osób. Na wzrost zatrudnienia w sferze poza produkcją materialną oddziałują przede wszystkim, z uwagi na uwarunkowania demograficzne, potrzeby działań: ochrona zdrowia i opieka społeczna oraz oświata i wychowanie.

Największe napięcia na rynku pracy wystąpią w dużych aglomeracjach miejsko-przemysłowych, gdzie rozwój naturalny ludności nie zapewni nawet prostej reprodukcji siły roboczej. Dlatego też rady narodowe będą podejmować i organizować przedsięwzięcia sprzyjające złagodzeniu deficytu siły roboczej, a w szczególności:

- wprowadzać zakaz rozbudowy miejsc pracy nie związanych z poprawą infrastruktury miejskiej i sytuacją bytową mieszkańców,
- kierować przyrost zasobów siły roboczej do pracy w zakładach o najbardziej nowoczesnej technice wytwarzania, będących nośnikami postępu dla poszczególnych gałęzi i branż gospodarki narodowej,
- wprowadzać elementy deaglomeracji czynnej dla tej produkcji, która w tych aglomeracjach nie znajduje uzasadnienia ekonomicznego ani społecznego i jest uciążliwa dla środowiska,
- wyprowadzać część produkcji zakładów pracy do małych miast i wsi, gdzie istnieją możliwości aktywizacji zawodowej ludności, co pozwoli na uzyskanie dodatkowego zatrudnienia bez konieczności zapewnienia mieszkań pracownikom,
- dokonywać przemieszczeń siły roboczej między zakładami pracy w obrębie danej miejscowości, co eliminuje barierę braku mieszkań dla pracowników.

Rozdział 7

Polityka inwestycyjna.

1. Podstawowe cele

Polityka inwestycyjna w latach 1986—1990 będzie podporządkowana podstawowemu celowi planu, jakim jest tworzenie i utrwalanie zdolności gospodarki do zrównoważonego i efektywnego rozwoju. W związku z tym jako generalne zadanie działalności inwestycyjnej przyjmuje się:

- 1) zwiększenie ogólnego poziomu inwestowania i zwiększenie udziału inwestycji odtworzeniowo-modernizacyjnych, a także inwestycji w sferze produkcji materialnej w całości nakładów i tworzenie tym samym warunków dla przyspieszonego rozwoju gospodarki narodowej w ostatniej dekadzie XX wieku,

- 2) realizację przedsięwzięć inicjujących zmiany strukturalne w gospodarce, ukierunkowanych na poprawę efektywności gospodarowania, w szczególności zużycia materiałów i energii,
- 3) polepszenie struktury rodzajowej nakładów inwestycyjnych poprzez zwiększenie udziału nakładów na maszyny i urządzenia,
- 4) poprawę sprawności procesów inwestycyjnych, a w szczególności skrócenie cykli ich realizacji oraz koncentrację nakładów, co powinno sprzyjać zmniejszeniu zamrożenia i zaangażowania w budownictwie inwestycyjnym,
- 5) usprawnienie eksploatacji środków trwałych w gospodarce narodowej,
- 6) systemowe sterowanie poziomem i rozdziałem środków na inwestycje pod kątem efektywnego wykorzystania tych środków, głównie w kierunku proeksportowej restrukturyzacji i rozwoju przemysłów wysokiego przetwarzania, pracujących w oparciu o surowce krajowe, z jednoczesnym ograniczeniem nakładów inwestycyjnych w przemysłach surowcowym i ciężkim do wysokości nakładów niezbędnych na restrukturyzację branż: hutnictwa, chemii oraz energetyki.

Rady narodowe poprzez odpowiednie kształtowanie własnych planów inwestycyjnych powinny wspierać przyjęte założenia generalne polityki inwestycyjnej.

2. Szacunek nakładów inwestycyjnych i ich struktura

Biorąc pod uwagę zakładane tempo wzrostu dochodu narodowego wytworzonego, założenia dotyczące jego podziału, a także rzeczowe ograniczenia wzrostu poziomu inwestowania, przyjmuje się, że nakłady inwestycyjne w gospodarce narodowej w latach 1986—1990 wyniosą powyżej 10 bilionów zł.

Ze względu na zaangażowanie nakładów na inwestycje kontynuowane w działalności inwestycyjnej w latach 1986—1990 wyróżnia się dwa okresy. W latach 1986—1988 decydująca część nakładów w gospodarce społecznej na budownictwo inwestycyjne zostanie przeznaczona na dokończenie inwestycji kontynuowanych. W latach następnym istotnie wzrosną nakłady na inwestycje nowo rozpoczynane, w tym zwłaszcza związane z polityką zmian strukturalnych oraz programem działań na rzecz podniesienia efektywności wykorzystania zasobów materiałowych i paliwowo-energetycznych.

Udział nakładów na sferę produkcji materialnej zwiększy się z ok. 66,5% w roku 1985 do prawie 72% w roku 1990, a udział nakładów na przemysł odpowiednio z ok. 29% do ok. 38%. W połączeniu z ogólnym zwiększeniem poziomu inwestowania w latach 1986—1990 w stosunku do okresu 1981—1985 stworzy to warunki do zahamowania procesu dekapitalizacji w skali gospodarki, jak i gałęzi przemysłu. Nie oznacza to jednakowego tempa odtwarzania majątku trwałego w poszczególnych działach, gałęziach i branżach gospodarki narodowej. Zróznicowanie tempa przeciwdziałania dekapitalizacji będzie jednym ze środków realizacji procesów zmian strukturalnych w gospodarce narodowej.

Nakłady inwestycyjne, jakie zostaną poniesione w latach 1986—1990, pozwolą na przyrost majątku trwałego brutto w gospodarce narodowej o ok. 11%, w tym w przemyśle o prawie 18%.

W wyniku reorientacji nakładów inwestycyjnych na modernizację i odtworzenie aparatu wytwórczego oraz w miarę kończenia inwestycji o długich cyklach realizacji powinno nastąpić zmniejszenie udziału robót budowlano-montażowych w całości nakładów z ok. 64% w 1985 r. do ok. 60% w r. 1990. W sferze produkcji materialnej udział robót budowlano-montażowych obniży się z 52% do 50%, a w przemyśle z 51% do 49%. W konsekwencji wzrośnie udział maszyn i urządzeń odpowiednio z ok. 31% do ok. 34%, w tym także udział zakupów gotowych dóbr inwestycyjnych (tzw. „luźnych zakupów”) przeznaczonych na odtworzenie lub uzupełnienie majątku trwałego. Materiały uzyskane dzięki zmniejszeniu udziału robót budowlano-montażowych w inwestycjach produkcyjnych będą kierowane na rzecz budownictwa mieszkaniowego i remontów mieszkań.

Realizacja zadań polityki inwestycyjnej w latach 1986—1990 wymaga zmian w strukturze źródeł finansowania. Generalnie będą one polegały na utrzymaniu udziału dotacji z budżetu i zwiększeniu udziału kredytu. Przewiduje się, że udział dotacji wyniesie około 21%, a kredytu bankowego prawie 36%.

W strukturze inwestycji wg szczebla podejmowania decyzji nie przewiduje się w ciągu 5-lecia istotniejszych zmian. Udział inwestycji przedsiębiorstw wyniesie ponad 41%, inwestycji władz terenowych ok. 11%, spółdzielczego budownictwa mieszkaniowego ok. 10% i inwestycji centralnych ok. 11%. Szacuje się, że udział inwestycji gospodarki nie uspołecznionej wyniesie ok. 17%.

3. Podstawowe instrumenty realizacji polityki inwestycyjnej

Mając na względzie strukturę źródeł finansowania inwestycji, decydującymi czynnikami kształtowania poziomu i kierunków inwestowania będą środki własne przedsiębiorstw i kredyt. O wielkości środków własnych przedsiębiorstw zadecyduje efektywność ich gospodarowania. Powinno to zapewnić większe uzależnienie możliwości rozwojowych od efektów działania przedsiębiorstw, a dla tych, które osiągają wysoką efektywność, pewność zasilania w środki na rozwój. Wprowadzane uregulowania prawne dotyczące przekazywania środków pomiędzy przedsiębiorstwami i emitowania obligacji stwarzają możliwości koncentrowania środków na większe przedsięwzięcia, a także zmianę międzybranżowej i międzygałęziowej struktury przeznaczania środków inwestycyjnych względem miejsc ich powstawania. Powinno to sprzyjać dokonywaniu zmian strukturalnych.

Kredyt bankowy wykorzystany zostanie jako ważny instrument selekcji projektów inwestycyjnych z punktu widzenia kierunków inwestowania i efektywności podejmowanych przedsięwzięć. Pierwszeństwo w dostępie do kredytu będą mieć przedsięwzięcia sprzyjające zmianom strukturalnym, a więc służące pobudzeniu eksportu, wdrożeniu osiągnięć postępu naukowo-technicznego, przyspieszeniu rozwoju wybranych branż przemysłu elektromaszynowego, chemicznego, spożywczego i drobnej wytwórczości, oraz inwestycje służące obniżeniu energo- i materiałochłonności produkcji i charakteryzujące się krótkimi cyklami realizacji.

Poprawie stanu eksploatacji środków trwałych w gospodarce narodowej sprzyjać będzie racjonalizacja struktury nakładów inwestycyjnych oraz odpowiednie zmiany w instrumentach realizacji polityki inwestycyjnej.

Eksploracja majątku trwałego musi być zatem brana pod uwagę jako istotny czynnik przy kształtowaniu i realizacji polityki inwestycyjnej. Zostanie opracowany i wdrożony krajowy system eksploatacji majątku trwałego. Nastąpi uporządkowanie przepisów regulujących zagadnienia dotyczące eksploatacji środków trwałych.

Rozdział 8

Polityka współpracy gospodarczej z zagranicą.

Podstawowym celem w dziedzinie współpracy gospodarczej z zagranicą i handlu zagranicznego jest wykorzystanie stosunków gospodarczych Polski z zagranicą dla przezwyciężenia zewnętrznych i wewnętrznych barier rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz podniesienia jego efektywności.

W szczególności chodzi o:

- 1) zapewnienie dopływu do gospodarki krajowej innowacji technicznych i technologicznych umożliwiających unowocześnienie potencjału gospodarczego PRL,
- 2) zapewnienie zaopatrzenia kraju w podstawowe surowce i paliwa z importu,
- 3) uzyskanie środków dewizowych na obsługę zadłużenia zagranicznego na warunkach umożliwiających utrzymanie w latach 1986—1990 tendencji wzrostowych w gospodarce narodowej,
- 4) wzrost produkcji krajowej i obniżenie jej kosztów własnych poprzez korzyści wynikające z międzynarodowego podziału pracy, przy tym zwłaszcza w wyniku wydłużenia serii produkcyjnych,
- 5) poprawę nowoczesności i jakości produkowanych towarów zgodnie z wymogami rynków zagranicznych, ze skutkiem pozytywnym zarówno dla potrzeb eksportu, jak i rynku krajowego,
- 6) wzrost w pięcioleciu eksportu o około 27% i importu o około 13%.

1. Kraje socjalistyczne

W latach 1986—1990 nastąpi zwiększenie udziału naszego kraju w międzynarodowym socjalistycznym podziale pracy. Polska będzie w latach 1986—1990 aktywnie działać na rzecz umacniania socjalistycznej integracji gospodarczej, zmniejszania zależności naukowo-technicznej i technologicznej od krajów kapitalistycznych, zgodnie z ustaleniami przyjętymi na naradzie gospodarczej krajów RWPG na najwyższym szczeblu w czerwcu 1984 r. w Moskwie oraz XLI sesji RWPG.

Podstawowym instrumentem kształtowania współpracy gospodarczej z państwami RWPG w latach 1986—1990 jest koordynacja pięcioletnich planów społeczno-gospodarczych, będąca procesem ciągłym.

W wyniku przeprowadzonych konsultacji koordynacyjnych nad planami pięcioletnimi na lata 1986—1990 uzyskano korzystną dla Polski makrostrukturę obrotów, tzn. szybszy od ogólnego tempa wymiany wzrost eksportu maszyn i urządzeń oraz wysokie, dodatnie dla PRL saldo obrotów w tej grupie towarowej, pozwalające równoważyć ujemne saldo w grupie paliw, surowców i materiałów. Zapewniono utrzymanie dostaw podstawowych paliw, surowców i materiałów na poziomie końcowych lat ubiegłej pięcioletki. Uzgodniono nowe formy współpracy prowadzące do pogłębienia integracji gospodarczej, polega-

jące m.in. na powoływaniu wspólnych przedsiębiorstw oraz podejmowaniu wieloletniej bezpośredniej współpracy między przedsiębiorstwami oraz jednostkami naukowo-badawczymi i konstrukcyjnymi.

W pracach koordynacyjnych stworzono przesłanki dalszego istotnego pogłębienia i poszerzenia powiązań ekonomicznych z głównym partnerem PRL — Związkiem Radzieckim.

Uzgodnienia dokonane w toku koordynacji planów, obok umacniania socjalistycznej integracji ekonomicznej, prowadzą do umacniania potencjału gospodarczego Polski, a tym samym również do ułatwienia procesu normalizacji stosunków ekonomicznych z wysoko rozwiniętymi krajami kapitalistycznymi.

Długofalowe kierunki rozwijania współpracy ze Związkiem Radzieckim i innymi krajami socjalistycznymi są określone w podpisanych przez Polskę z większością krajów wspólnoty socjalistycznej programach kształtowania współpracy naukowej, technicznej, produkcyjnej i przemysłowej do 2000 roku.

2. Kraje kapitalistyczne

We współpracy gospodarczej z krajami kapitalistycznymi dążyć się będzie do normalizacji stosunków na zasadach równouprawnienia i wzajemnych korzyści. Zakłada się stopniowe umacnianie zdolności gospodarki PRL do obsługi zadłużenia na warunkach umożliwiających wzrost gospodarczy kraju i niezbędny po temu import inwestycyjny i zaopatrzeniowy.

W stosunkach z rozwiniętymi krajami kapitalistycznymi w latach 1986—1990 będzie się dążyć do pełnej normalizacji współpracy finansowo-kredytowej. Będą podejmowane działania zmierzające do odbudowania i rozwinięcia przedsięwzięć kooperacyjnych z partnerami przemysłowymi. Nastąpi zintensyfikowanie przedsięwzięć handlowych i przemysłowych zmierzających do oparcia współpracy na zasadach kontraktów i porozumień wieloletnich. Zakłada się dalsze możliwości aktywizowania stosunków z firmami państw kapitalistycznych w wyniku wprowadzenia przepisów prawnych, umożliwiających tworzenie na terenie PRL przedsiębiorstw mieszanych z udziałem kapitału zagranicznego.

W stosunkach z krajami rozwijającymi się głównym celem będzie rozszerzenie zakresu i form współpracy, zwiększanie na warunkach handlowych udziału PRL w ich procesach rozwojowych, z uwzględnieniem postępujących procesów industrializacji tych krajów. Będzie się dążyć do rozszerzenia możliwości współpracy w zwiększaniu produkcji ich przemysłów wydobywczych oraz w rozwijaniu przetwórstwa surowców i materiałów, w powiązaniu z naszym udziałem inwestycyjnym (również kapitałowym), głównie w postaci dostaw maszyn, urządzeń i wyposażenia, know-how, dokumentacji projektowej, jak również świadczenia usług budowlano-montażowych.

Rozdział 9

Polityka finansowa.

Polityka finansowa państwa w latach 1986—1990 będzie się koncentrować na tworzeniu warunków finansowych dla osiągnięcia i utrwalenia zdolności gospodarki narodowej do zrównoważonego i efektywnego rozwoju. W tym celu mechanizmy i instrumenty polityki finansowej, obok cen i innych instrumentów, zostaną ukierunkowane na:

- przywracanie globalnej równowagi gospodarczej poprzez odpowiednie oddziaływanie tych mechanizmów i instrumentów zarówno na podaż, jak i na popyt, w szczególności w obszarze: zaopatrzenia materiałowo-technicznego, równowagi inwestycyjnej i równowagi pieniężno-rynkowej;
- poprawę równowagi zewnętrznej gospodarki. Tworzone będą warunki finansowe dla rozwoju eksportu. W stosunkach z krajami kapitalistycznymi tworzone będą korzystne warunki finansowe do rozwoju eksportu oraz importu nowoczesnych technologii i myśli naukowo-technicznej;
- zwiększenie skuteczności oddziaływania finansów na efektywność gospodarki. W tym celu radykalnego ograniczenia wymaga wielkość i zakres dotacji w powiązaniu z odpowiednią polityką cen. Zakłada się ograniczenie dotacji w roku 1990 o 50—75% ich realnej wartości z roku 1986. System finansowy będzie wspierać efektywne przedsięwzięcia gospodarcze, a jednocześnie konsekwentnie stosowane będą przepisy o uzdrawianiu i upadłości przedsiębiorstw nieefektywnych;
- stymulowanie założonych w npsg zmian w strukturze gospodarki. W tej dziedzinie rola finansów polegać będzie z jednej strony na gromadzeniu środków finansowych na dokonanie zakładanych przemian, a z drugiej na ich przepływie do tych dziedzin, które z tego punktu widzenia wymagają finansowego wsparcia. Dotyczyć to będzie w szczególności przedsięwzięć restrukturyzacyjnych i oszczędnościowych, a także wdrażania do produkcji osiągnięć myśli naukowo-technicznej.

W latach 1986—1990 będzie realizowana polityka przywracania i utrwalania równowagi finansowej państwa, rozumiana jako przywracanie gospodarce zdolności do finansowania potrzeb ze środków finansowych realnie wypracowanych, z uwzględnieniem przepływu środków w ramach płatności w stosunkach gospodarczych z zagranicą. Poczynając od 1987 r. zakłada się zrównoważenie budżetu państwa. Wymaga to oszczędnej polityki budżetowej, zakładającej radykalne ograniczenie dotowania niektórych sfer działalności gospodarczej i modyfikacji finansowania w sferze usług społecznych.

W oparciu o prawo budżetowe nastąpi wzmocnienie dyscypliny wydatków budżetowych. Przygotowany zostanie rządowy program ograniczenia i eliminacji dotacji przedmiotowych i podmiotowych, powiązany z działaniami w polityce racjonalizacji układu cen i kursów walut. Pozwoli to wydatnie ograniczyć dopłaty z rachunku wyrównawczego handlu zagranicznego oraz wyeliminować dotowanie produkcji surowców i materiałów, a także możliwość stosowania stałych planowych dotacji podmiotowych dla sfery produkcji materialnej. Zakres dotowania pozostałych środków produkcji zostanie zawężony.

Umocniona zostanie samodzielność finansowa rad narodowych. Dotacja ogólna dla województw zostanie ustalona na okres do 1990 roku, co łącznie z własnymi środkami finansowymi stworzyć powinno im podstawy racjonalnej gospodarki finansowej w latach 1986—1990.

W polityce podatkowej wzmocniona zostanie jej funkcja regulacyjna i stymulacyjna, stosownie do preferencji wynikających z celów narodowego planu społeczno-gospodarczego.

Zakłada się zwiększenie intensywności oddziaływania instrumentów finansowych na efektywność gospodarowania. Aktywnie w tym celu będzie wykorzystywany system podatkowy, polityka cen i w pewnym zakresie polityka dotacyjna. Wzmocnione zostaną zwłaszcza ulgi z tytułu eksportu, przy równoczesnym stopniowym ograniczaniu ulg indywidualnych.

Rozszerzane będą preferencje finansowe z tytułu wdrożenia do produkcji wyników postępu naukowo-technicznego nowych wyrobów i technologii o nowoczesnych parametrach techniczno-ekonomicznych celem zapewnienia odpowiednich korzyści ekonomicznych producentom.

W celu stymulowania wzrostu produkcji i przyspieszenia procesu dochodzenia do zrównoważonego rynku, elastycznie wykorzystywany będzie podatek obrotowy.

W warunkach pojawiających się zakłóceń w sytuacji rynkowej stawki podatku obrotowego będą mogły być zmieniane odpowiednio do wymogów równowagi rynkowej. Podatek obrotowy będzie aktywnym narzędziem osiągania równowagi i przejmowania nadwyżek akumulacji na rynkach niezrównoważonych.

Począwszy od 1987 r. pobór podatku obrotowego będzie stopniowo przenoszony do sfery obrotu.

Polityka kredytowa banków będzie realizować:

- a) aktywne zasilanie kredytowe działalności przedsiębiorstw gospodarujących efektywnie i podejmujących skuteczną realizację programów oszczędnościowych i przedsięwzięć rozwojowych w kierunkach preferowanych,
- b) zadania oddziaływania w kierunku kształtowania racjonalnego podziału zysku i funduszu rozwoju przez przedsiębiorstwa w sposób i w rozmiarach ograniczających nadmierną płynność finansową przedsiębiorstw. Zadanie to banki będą realizować m.in. poprzez określanie warunków kredytowych dotyczących zwiększania w określonej skali wzrostu funduszy własnych w obrocie i egzekwowania wykonania tych warunków,
- c) wycofywanie kredytów z przedsiębiorstw, które utraciły zdolność kredytową lub nie gwarantują jej utrzymania w przyszłości.

Realizując aktywną i selektywną politykę kredytową, banki będą udzielać kredytów w granicach określonych planem kredytowym.

Przy udzielaniu kredytu na inwestycje przedsiębiorstw banki zapewnią pierwszeństwo i dogodne warunki kredytowania dla inwestycji odtworzeniowo-modernizacyjnych mających wpływ na rozwój opłacalnego eksportu, wdrażanie postępu naukowo-technicznego i oszczędności paliw, energii, surowców i materiałów.

Inwestycje przedsiębiorstw — podejmowane w granicach zakumulowanych i przewidzianych do zakumulowania środków własnych przedsiębiorstw, zaciągniętego kredytu bankowego, powiększonych o środki uzyskane z funduszy scentralizowanych oraz wnoszone udziały innych przedsiębiorstw i jednostek zainteresowanych w uzyskaniu zamierzonych efektów — będą mogły być wspomagane w wyjątkowych przypadkach dotacją z budżetu państwa, w zasadzie w zakresie zadań objętych programem restrukturyzacji oraz związanych z racjonalizacją zużycia paliw, energii, surowców i materiałów.

Inwestycje centralne kredytowane będą do wysokości możliwych w przyszłości spłat z funduszu rozwoju

przedsiębiorstwa, z uwzględnieniem przewidywanych zmian cen; pozostała część nakładów inwestycyjnych finansowana będzie ze środków własnych przedsiębiorstw, z dotacji budżetowych lub funduszy celowych.

W polityce kształtowania stopy procentowej dążyć się będzie do większej jej elastyczności oraz uzyskania realnego jej poziomu i nadania stopie procentowej roli instrumentu regulatora popytu na pieniądz kredytowy oraz stymulatora efektywności finansowej i skłonności do oszczędzania przez podmioty gospodarcze i ludność.

Doskonalona będzie struktura systemu bankowego, m.in. poprzez tworzenie nowych instytucji bankowych dla finansowania określonych przedsięwzięć gospodarczych.

Polityka finansowa w handlu zagranicznym nakierowana będzie przede wszystkim na przyspieszenie tempa wzrostu eksportu, racjonalizację importu i poprawę efektywności wymiany handlowej z zagranicą. Celowi temu będą służyć w szczególności: polityka kształtowania kursu walutowego, zasady finansowych rozliczeń w handlu zagranicznym, elastyczna polityka zasilania dewizowego (w tym odpisy dewizowe) oraz ekonomiczne instrumenty stymulowania eksportu.

Kurs walutowy jako podstawowy instrument proeksportowy rozwoju gospodarki stanowić będzie podstawę do określania poziomu krajowych cen zaopatrzeniowych ustalanych na bazie cen transakcyjnych.

W polityce finansowej w stosunku do rzemiosła i innych sfer gospodarki nie uspołecznionej utrzymany zostanie generalnie kierunek poparcia przez system podatkowy rozwoju, szczególnie w obszarach pożądanym dla gospodarki i ludności.

Rozdział 10

Polityka przestrzennego zagospodarowania kraju i rozwoju regionalnego.

Lata 1986—1990 będą stanowić pierwszy etap realizacji polityki przestrzennej państwa sformułowanej w założeniach planu przestrzennego zagospodarowania kraju. Generalnym celem tej polityki jest osiągnięcie i utrzymanie ładu przestrzennego poprzez takie zmiany w przestrzennym zagospodarowaniu kraju, które uwzględniając społeczne, ekonomiczne i ekologiczne aspekty rozwoju, będą sprzyjały podwyższeniu efektywności gospodarowania oraz poziomu życia ludności. Zgodnie z wynikami prac diagnostycznych przyjmuje się przy tym, że cel ten może być osiągnięty w drodze modyfikacji i korektur istniejącej struktury funkcjonalno-przestrzennej kraju, bez konieczności jej radykalnej przebudowy. Działania na rzecz poprawy ładu przestrzennego będą koncentrować się w skalach regionalnej i lokalnej oraz będą zmierzać do poprawy funkcjonowania istniejących już struktur i układów osadniczych. Pierwszoplanowa rola realizacji tak ujętych celów polityki przestrzennej będzie przypadac terytorialnym organom władzy i administracji państwowej, których działania będą wspierane przez organy centralne środkami ekonomicznymi i prawno-administracyjnymi.

Pierwszoplanowym zadaniem polityki przestrzennej państwa w latach 1986—1990 jest osiągnięcie poprawy funkcjonowania gospodarki i warunków życia ludności na obszarach największej koncentracji sił wytwórczych,

tj. w aglomeracjach miejskich i okręgach wydobywczo-przetwórczych, gdzie występują obecnie największe dysproporcje, przejawiające się generalnie w niedorozwoju infrastruktury technicznej i społecznej w stosunku do produkcyjnych elementów zagospodarowania. Efektywność przedsięwzięć zmierzających do stopniowego niwelowania tych dysproporcji, w tym efektywność inwestycji rozpoczętych w poprzednich latach, będzie zależeć jednak od równoczesnego zwolnienia tempa wzrostu miejsc pracy i liczby mieszkańców w tych aglomeracjach. W związku z tym w aglomeracjach gdańskiej, katowickiej, krakowskiej, łódzkiej i warszawskiej będą utrzymane ograniczenia możliwości budowy nowych i rozbudowy istniejących zakładów przemysłowych, powodujących istotniejszy wzrost zatrudnienia.

W aglomeracji łódzkiej i warszawskiej, gdzie występować będzie szczególnie ostry deficyt siły roboczej, zakłada się możliwość zastosowania dodatkowych narzędzi ekonomicznych dla poprawy efektywności wykorzystania tych zasobów i szerszej substytucji pracy żywej przez wysokowydajne maszyny i urządzenia.

Ochrona użytków rolnych o najwyższych wskaźnikach bonitacji gleb przejawiać się będzie m.in. w ograniczeniach rozwoju przestrzennego oraz funkcji nie związanych z obsługą rolnictwa i ludności wiejskiej w miastach, położonych na kompleksach gleb dobrych i najlepszych.

W celu poprawy funkcjonowania gospodarki oraz warunków życia ludności na terenie woj. katowickiego prowadzone będą inwestycje centralne służące zmniejszeniu występującej tam luki infrastrukturalnej, zwłaszcza dotyczącej ochrony środowiska.

W celu stworzenia alternatywy wobec dalszej koncentracji sił wytwórczych w największych aglomeracjach wprowadzone zostaną w planie przestrzennego zagospodarowania kraju preferencje dla lokalizacji nowych i rozbudowy istniejących zakładów produkcyjnych w wybranych miastach średniej wielkości o dogodnych warunkach rozwoju, położonych przede wszystkim w północnej i wschodniej części kraju, przy spełnieniu wszystkich wymagań związanych z zagwarantowaniem ochrony unikalnych walorów środowiska.

Wprowadza się preferencje dla miast małych, położonych poza zasięgiem oddziaływania aglomeracji, w zakresie rozwoju usług i drobnej wytwórczości związanych przede wszystkim z obsługą rolnictwa i ludności wiejskiej.

Dla złagodzenia międzyregionalnych dysproporcji w poziomie i warunkach życia ludności zostanie przyspieszony rozwój niektórych regionów kraju. Wyrazem polityki wyrównywania rozpiętości regionalnych w sferze infrastruktury technicznej i społecznej będą preferencje w zakresie dotacji z budżetu centralnego na inwestycje rad narodowych dla województw północno-wschodniej i środkowo-wschodniej części kraju, a także dla województw: jeleniogórskiego i wałbrzyskiego, gdzie proces dekapitalizacji majątku trwałego jest najbardziej zaawansowany.

W polityce lokalizacji będą stosowane preferencje i ograniczenia związane z cechami układu przyrodniczego kraju. Zakłady wodochłonne będą lokalizowane przede wszystkim w rejonach dolnych odcinków Wisły, Odry i Warty. Będzie utrzymany zakaz lokalizowania zakładów o wysokiej uciążliwości w rejonach koncentracji ludności, przede wszystkim zaś — na obszarach ekologicznego za-

grożenia. Obszary składające się na potencjalny pasmo-
wy system osłony ekologicznej kraju będą chronione
przed takimi formami zagospodarowania, które powodo-
wałyby degradację ich walorów przyrodniczych.

Rozdział 11

Cele społeczne i sposoby ich realizacji.

1. Polityka rozwoju konsumpcji i rynek wewnętrzny

Osiągnięcie zakładanego poziomu dochodu narodo-
wego do podziału oraz poziomu inwestowania umożliwi
średnioroczny wzrost spożycia przez ludność dóbr ma-
terialnych i usług niematerialnych w skali 1,7—2,4%
(licząc na 1 mieszkańca).

W ciągu pięciolecia nastąpią pewne zmiany w struk-
turze spożycia. Udział wydatków na żywność obniży się
o ok. 1 pkt i w dalszym ciągu będzie stanowić pozycję
dominującą. Zakłada się, że odpowiednie przedsięwzięcia
ekonomiczne i administracyjne spowodują obniżenie
tempa wzrostu spożycia alkoholu, co doprowadzi do
zmniejszenia jego udziału w wydatkach konsumpcyjnych.
W sumie spowoduje to zwiększenie udziału wydatków
na urządzenie i utrzymanie mieszkania oraz inne cele, jak
odzież i obuwie, kulturę i wypoczynek.

Przewiduje się, że wzrost dostaw towarów wyniesie
w granicach 14—15%, z czego żywności ok. 14%, a towa-
rów nieżywnościowych ok. 17%. Spożycie mięsa wzrośnie
z 60 kg w 1985 r. do ok. 64 kg na 1 mieszkańca rocznie
w 1990 r. Zakłada się zniesienie reglamentowanej sprze-
daży mięsa, co będzie możliwe w wyniku wzrostu jego
produkcji i aktywnej polityki cenowej, kształtującej po-
ziom i strukturę spożycia żywności.

W pozostałych podstawowych grupach artykułów
żywnościowych poziom produkcji i dostaw będzie lepiej
dostosowany do potrzeb rynku. Będzie poprawiać się
jakość wyrobów oraz wzbogaci się ich struktura asorty-
mentowa, zwłaszcza przetworów mlecznych, serów i
tłuszczów roślinnych.

Szybciej będą wzrastać dostawy rynkowe wyrobów
przemysłowych. Tempo wzrostu dostaw wielu artykułów
będzie wyższe od planowanego średniego tempa wzrostu
spożycia z dochodów osobistych ludności. Wyroby kra-
jowe wraz z importem powinny zaspokoić potrzeby kon-
sumentów w zakresie towarów o podstawowym znaczeniu
dla życia rodziny. Przewiduje się zwłaszcza przyspiesze-
nie dostaw licznych asortymentu artykułów związanych
z gospodarstwem domowym, jak chłodziarki i zamrażarki
(ok. 25%), radiodbiorniki stereofoniczne (ok. 45%), tele-
wizory czarno-białe (ok. 20%), magnetofony (20—25%),
naczynia kuchenne (od 40 do 55%), meble (25—30%),
wiele artykułów do remontu i konserwacji mieszkań.

Zakłada się przyspieszenie rozwoju usług dla ludności.
Szacuje się, że w latach 1986—1990 średnie tempo wzrostu
kształtować się będzie w granicach 5,5%, z czego w gospo-
darce społecznej ok. 5% i w sektorze nie społecznej
ok. 6%. Przewiduje się, że liczba placówek usłu-
gowych powiększy się o ok. 5 tysięcy obiektów, a zatrud-
nienie w usługach wzrośnie o blisko 26 tysięcy pracow-
ników. Wolniej nieco będą wzrastać usługi bytowe (ok. 4%
średniorocznie).

Będą tworzone warunki ekonomiczne i rzeczowe dla
osiągnięcia wyższej dynamiki wzrostu usług. Duża rola

przypada tu inicjatywie i przedsiębiorczości władz lokal-
nych i terenowych struktur organizacyjnych. Będą prefe-
rowane usługi związane z zaspokojeniem potrzeb remon-
towo-budowlanych, napraw sprzętu domowego, higienicz-
nosanitarnego itp.

Podejmowane będą działania dla poprawy funkcjono-
wania handlu, głównie poprzez rozwiązania systemowe.
Będą one skłaniać samodzielne jednostki obrotu towaro-
wego do usprawnienia obsługi klientów, w tym drogą
rozwoju bazy technicznej handlu.

Będzie także rozszerzony profil działalności jednostek
handlu zarówno terytorialnie, jak i branżowo, co powinno
osłabiać istniejące jeszcze struktury o charakterze mono-
polistycznym.

Wszystko to razem powinno spowodować umocnienie
pozycji konsumenta na rynku oraz odczuwalną poprawę
warunków życia rodzin przez zmniejszenie codziennych
trudności rynkowych.

2. Polityka kształtowania dochodów

Głównymi celami polityki kształtowania dochodów
ludności w latach 1986—1990 będą:

- utrzymanie założonej w planie relacji przychodów pie-
niężnych i dostaw rynkowych,
- zapewnienie motywacyjnej funkcji dochodów pracow-
niczych, prowadzącej do stymulowania wzrostu pro-
dukcji i usług w drodze zwiększenia wydajności pracy,
ściślejszego powiązania wynagrodzeń z efektami pracy
i wynikami pracy przedsiębiorstwa oraz niwelowania
nieuzasadnionych dysproporcji płacowych poprzez zo-
biektywizowane metody oceny i wartościowania pracy,
- stymulowanie produkcji żywności oraz wybranych
usług preferowanych zgodnie z potrzebami społecznymi
poprzez odpowiednią politykę dochodową w odniesie-
niu do rolnictwa indywidualnego i rzemiosła,
- ochrona grup ekonomicznie najuboższych, nie mogących
pracą poprawić warunków życia.

Zakłada się, że realne dochody pieniężne ludności na
osobę w 1990 r. będą o blisko 5% wyższe w stosunku do
roku 1985. Wzrosną zasoby pieniężne ludności o 13,4%.
Systematycznie ulegać będzie poprawie relacja przeciętnej
emerytury i renty do przeciętnego wynagrodzenia.

Kształtowanie się płac realnych poszczególnych grup
pracowniczych będzie zależeć od wyników działalności
przedsiębiorstw. Zakłada się, że przeciętna płaca realna
nie ulegnie obniżeniu.

Podstawowymi celami centralnej polityki płac jest
stymulowanie wzrostu wydajności pracy i efektywności
wykorzystania czynników wytwórczych. Polityka ta będzie
realizowana przy zachowaniu samodzielności przedsię-
biorstw w kształtowaniu zakładowych systemów wynagra-
dzania oraz pełnej ich odpowiedzialności za efektywność
gospodarowania.

Urzeczywistnienie centralnej polityki płac, jak i poli-
tyki płac w przedsiębiorstwach, wymagać będzie kon-
sekwentnego przestrzegania następujących zasad:

- podziału według pracy, co oznacza równość miar
i ocen, zarówno dla wszystkich podmiotów gospodar-
czych, jak i poszczególnych pracowników,
- stabilizacji i wydłużenia horyzontu czasowego polityki
płac, co stworzy warunki dla długofalowej racjona-
lizacji decyzji płacowych przedsiębiorstw.

- W celu racjonalizacji polityki płac przewiduje się:
- zmianę zasady kształtowania najniższego wynagrodzenia i wprowadzenie częściowej jego indeksacji,
 - uchylenie obowiązujących obecnie zróżnicowanych mechanizmów waloryzacji wynagrodzeń w jednostkach sfery budżetowej i zastąpienie ich jednolitym systemem kształtowania środków na wynagrodzenia,
 - nierozszerzanie wymiaru i zakresu stosowania deputatów i innych świadczeń branżowych oraz ekwiwalentów pieniężnych za deputaty i świadczenia,
 - nieuwzględnianie we wskaźniku kosztów utrzymania, będącym podstawą kształtowania, płac i dochodów realnych, wzrostu cen napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych.

W jednostkach sfery budżetowej wynagrodzenia będą kształtowane w odpowiedniej relacji do wynagrodzeń w sferze produkcji materialnej, przy czym dążyć się będzie do niezwiększania osiągniętej w 1985 r. względnej rozpiętości wynagrodzeń przeciętnych między obu sferami.

Zakłada się przebudowę zasad wynagradzania kadry kierowniczej przedsiębiorstw z myślą o zwiększeniu jej zainteresowania wynikami ekonomicznymi przedsiębiorstwa.

W rolnictwie indywidualnym, podobnie jak w gospodarce uspołecznionej, wzrost realnych dochodów będzie konsekwencją wzrostu produkcji rolniczej i jej towarowości. Polityka dochodowa w odniesieniu do rolnictwa indywidualnego opierać się będzie o zasadę opłacalności produkcji rolniczej oraz parytet dochodów w warunkach efektywności produkcji.

Generalny kierunek polityki świadczeń społecznych będzie wyznaczać zasada koncentrowania pomocy i środków dla tych grup ludności, które z tytułu specyficznych uwarunkowań demograficznych i zdrowotnych znajdują się w szczególnie niekorzystnej sytuacji materialnej.

Szczegółnej ochronie podlegać będą przede wszystkim emerytury i renty. Wzrost wypłat emerytur i rent w okresie 1986—1990 będzie wyznaczony przez następujące czynniki:

- waloryzację świadczeń emerytalno-rentowych, która zgodnie z ustawą weszła w życie z dniem 1 marca 1986 r.,
- zakładane na lata 1986—1989 dodatkowe, etapowe podwyżki emerytur i rent przyznanych do końca 1983 r.,
- stały wzrost liczby świadczeniobiorców.

Elementem uzupełniającym dochody emerytów i rencistów będzie dalsza możliwość uzyskiwania dochodów z pracy.

Ochronie podlegać będą realne wartości zasiłków rodzinnych w rodzinach o najniższych dochodach.

Rozszerzane będą systematycznie możliwości uzyskiwania dodatkowych dochodów przez kobiety korzystające z zasiłków wychowawczych, bez zawieszania uprawnień do zasiłku.

Propozycje generalnego uporządkowania systemu świadczeń z ubezpieczenia społecznego Rada Ministrów przedstawi — po konsultacji społecznej — do rozpatrzenia na Krajowej Konferencji Delegatów PZPR.

Polityka dochodowa wobec nie uspołecznionej gospodarki nierolniczej zmierzać będzie do zapewnienia dalszej poprawy warunków jej rozwoju, a zarazem przeciwdzia-

łania — nie uzasadnionemu wkładem pracy — wzrostowi dochodów.

Realizacja wyżej wymienionych celów polityki kształtowania dochodów ludności będzie wymagać dokonania modyfikacji istniejących ustaw i aktów wykonawczych do ustaw.

3. Polityka cen

Polityka cen w latach 1986—1990 będzie zmierzać do:

- ograniczenia inflacji do poziomu poniżej 10%,
- stworzenia warunków dla obiektywizacji rachunku ekonomicznego zarówno w skali gospodarki narodowej, jak i w skali przedsiębiorstwa poprzez odpowiednie zmiany poziomu i relacji cen,
- zlikwidowania istniejącej i niedopuszczenia do powstania w przyszłości luki inflacyjnej oraz osiągnięcia równowagi przede wszystkim na rynku konsumpcyjnym oraz dóbr i usług inwestycyjnych. Polityka cen w tym zakresie będzie uzupełniana odpowiednimi przedsięwzięciami w zakresie stymulowania podaży oraz sterowania wielkością dochodu przedsiębiorstw, ludności i budżetu.

Dla osiągnięcia tych celów podejmowane będą następujące działania:

- 1) ceny podstawowych surowców i materiałów będących przedmiotem obrotu towarowego z zagranicą będą ustalane według cen transakcyjnych,
- 2) ceny produktów poza surowcami i materiałami będzie się ustalać w zasadzie na poziomie cen równowagi, wykorzystując do osiągnięcia tego celu instrument podatku obrotowego. W pierwszej kolejności dążyć się będzie do ustalenia cen równowagi na dobra ponadstandardowe,
- 3) zasadniczo zredukowany zostanie zakres dóbr i usług objętych dotacjami budżetu do cen. Jednocześnie doskonalony będzie system udzielania dotacji w kierunku eliminacji dotacji typu podmiotowego,
- 4) dotacje utrzymane zostaną tylko w stosunku do dóbr i usług konsumpcyjnych o ważnym społecznym znaczeniu oraz takich dóbr i usług, których pełne urentownienie wymagałoby zbyt wielkich zmian cen. Niemniej jednak we wszystkich tych dziedzinach dotacje ulegną zmniejszeniu,
- 5) jako podstawowe narzędzie sterowania zmianami cen, poza cenami urzędowymi, będzie wykorzystywane ustalanie grupowych maksymalnych wskaźników wzrostu cen.

Narzędziami uzupełniającymi będą zakazy pełnego przenoszenia w koszty produkcji wyrobów finalnych wzrostu cen podstawowych surowców, materiałów i taryf oraz obowiązek wyprzedzającego powiadomiania przez przedsiębiorstwa organów uprawnionych do ustalania i kontroli cen o zamiarze podwyższenia cen określonych wyrobów.

W wyjątkowych przypadkach mogą być stosowane okresowe zakazy podnoszenia cen dóbr konsumpcyjnych i zaopatrzeniowo-inwestycyjnych.

4. Polityka mieszkaniowa

Rozwiązywaniu problemu mieszkaniowego w latach 1986—1990 służyć będą wielokierunkowe działania. Koncentrować się one będą na:

- 1) ochronie i lepszym wykorzystaniu istniejącej substancji mieszkaniowej,

- 2) zwiększeniu nowego budownictwa oraz podejmowaniu przedsięwzięć zapewniających zmniejszenie kosztów budowy i eksploatacji,
- 3) tworzeniu warunków dla istotnego zwiększenia programu budownictwa mieszkaniowego po 1990 r.

W celu powstrzymania procesu dekapitalizacji istniejącej substancji mieszkaniowej, a także poprawy jej standardu zakłada się objęcie remontami ok. 950 tys. mieszkań, tj. o ponad 60% więcej niż w ubiegłym 5-leciu. Na remonty i modernizacje zostaną wydzielone w bilansach centralnych odpowiednie ilości materiałów i wyrobów o podstawowym znaczeniu, zostaną zapewnione też niezbędne środki budżetowe i kredyty dla ludności. Zwiększony zakres remontów i modernizacji istniejącej substancji mieszkaniowej doprowadzi do poprawy warunków zamieszkujących w niej rodzin, jak i do zmniejszenia liczby wypadających z użytkowania mieszkań.

Odpowiednie zadania i środki na te cele powinny być ujęte w planach terytorialnych wszystkich szczebli.

Lepsze wykorzystanie substancji mieszkaniowej będzie możliwe także dzięki usprawnieniu trybu zamiany mieszkań. Służyć temu będzie, obok uproszczenia procedury formalnej, także odpowiednie kształtowanie opłat za użytkowanie mieszkań.

Przewiduje się zwiększenie rozmiarów nowego budownictwa w skali umożliwiającej wybudowanie w ciągu 5-lecia 1050—1150 tys. mieszkań. Realizacja tego zamierzenia w decydującym stopniu będzie zależeć od zmniejszenia kosztów budownictwa. Z oceny środków rzeczowych i finansowych, którymi będzie mogło dysponować budownictwo mieszkaniowe, wynika, że wybudowanie 1050 tys. mieszkań będzie wymagać zmniejszenia jednostkowego zużycia materiałów o ok. 2% średniorocznie. Każdy dalszy postęp w obniżaniu kosztów pozwoli na odpowiednie powiększanie programu budownictwa mieszkaniowego.

Niezbędnym warunkiem dla osiągnięcia pożądanego obniżki kosztów jest zwiększenie zainteresowania spółdzielni mieszkaniowych i przyszłych użytkowników mieszkań poprawą pracy przedsiębiorstw budowlanych.

Powinna zostać zachowana równoległość budownictwa mieszkaniowego oraz towarzyszącego: obiektów handlowych, usługowych, placówek służby zdrowia, szkół, przedszkoli i żłobków.

Rady narodowe powinny pełniej korzystać z uprawnień gospodarza terenu w koordynowaniu planów inwestycji i użytkowników budowanych obiektów.

W efekcie realizacji powyższych zadań zasoby mieszkaniowe kraju wzrosną o ok. 10%, a powierzchnia użytkowa mieszkań o ok. 12—13%. Doprowadzi to jednocześnie do zmniejszenia deficytu mieszkań w stosunku do liczby gospodarstw domowych z obecnie szacowanego na ok. 1,4 mln mieszkań do ok. 1,1 mln w 1990 r.

Będą tworzone warunki dla wzrostu efektów budownictwa mieszkaniowego przede wszystkim przez modernizację i rozbudowę przemysłu wytwarzającego materiały dla budownictwa oraz powiększanie mocy wykonawczych w budownictwie. W wyniku tego w 1990 r. zbudowanych zostanie 240—270 tys. mieszkań i stworzone zostaną przesłanki, aby w 1992 r. osiągnąć poziom 300 tys. mieszkań.

W miarę osiągania szybszego tempa wzrostu dochodu narodowego Rada Ministrów i rady narodowe powinny zapewnić powiększenie nakładów oraz osiągnięcie wyższe-

go poziomu efektów rzeczowych budownictwa mieszkaniowego, a także infrastruktury komunalnej.

Równoległe do realizacji powyższych zadań Rada Ministrów powinna stworzyć nowe instytucjonalne warunki dla gromadzenia środków ludności i środków z innych źródeł pozabudżetowych przeznaczonych na gospodarkę mieszkaniową. Środki te powiększyłyby nakłady na kompleks gospodarki mieszkaniowej, a ich wykorzystanie powinno się znajdować pod społeczną kontrolą.

W celu złagodzenia deficytu materiałów budowlanych, a także zdolności wykonawczych, będą tworzone warunki dla rozwoju przedsiębiorstw uspołecznionych i nie uspołecznionych. Preferowane będą zwłaszcza przedsiębiorstwa wykorzystujące lokalne zasoby surowców, a także przedsiębiorstwa remontowo-budowlane. W większym niż dotąd zakresie zakłady pracy powinny uczestniczyć w rozwiązywaniu problemów mieszkaniowych swoich pracowników.

W celu poprawy jakości budowanych mieszkań będą doskonalone technologie i systemy realizacji budowy, między innymi będą eliminowane technologie materiałowe i energochłonne. Istotnym źródłem zmniejszenia zużycia materiałów powinny być również działania rad narodowych i spółdzielczości budownictwa mieszkaniowego w kierunku ograniczenia powierzchni projektowanych osiedli, skrócenia ich odległości od istniejącej infrastruktury komunalnej (źródła wody, ciepła itp.) oraz zwiększenia stopnia wykorzystania powierzchni na terenach już zabudowanych.

Rozwiązywanie problemu mieszkaniowego jest ściśle uzależnione od wprowadzenia nowych rozwiązań organizacyjnych i finansowych zwiększających udział środków ludności i zakładów pracy w finansowaniu budowy i eksploatacji mieszkań. Zakłada się modyfikację obecnego systemu finansowania i kredytowania budownictwa mieszkaniowego, zapewniającą przede wszystkim wzrost udziału środków własnych ludności w kosztach budowy, między innymi poprzez podwyższenie wkładów własnych na mieszkania spółdzielcze (lokatorskie i własnościowe) i budownictwo jednorodzinne, skrócenie okresu spłaty kredytów udzielanych na budowę.

Dążyć się będzie również do stopniowego wprowadzenia zasady upodmiotowienia pomocy państwa na cele mieszkaniowe w formie kredytu bankowego. Różnicowanie warunków udzielania tej pomocy będzie uzależnione od sytuacji materialnej i rodzinnej osób starających się o mieszkanie.

Wprowadzone też będą dalsze zmiany w systemie opłat za użytkowanie mieszkań, które zapewnią ograniczenie i docelowo likwidację dotacji budżetowych udzielanych na pokrycie kosztów eksploatacji budynków mieszkalnych. Jednocześnie zostanie rozszerzona pomoc finansowa dla użytkowników mieszkań, mających bardzo niskie dochody. Pomoc ta nie będzie udzielana na opłacanie powierzchni ponadnormatywnej.

Realizacja założeń planu wymagać będzie aktywnej współpracy ze strony związków zawodowych, organizacji młodzieżowych, politycznych i społecznych oraz stowarzyszeń naukowo-technicznych i twórczych.

5. Polityka rozwoju gospodarki komunalnej

Podstawowym zadaniem gospodarki komunalnej w latach 1986—1990 jest przygotowanie terenów uzbrojonych pod budownictwo mieszkaniowe, ze szczególnym uwzględ-

nieniem jego przyspieszenia w latach 90-tych, i zaopatrzenie go w niezbędne usługi komunalne. Zwiększy się ogólny poziom usług świadczonych przez gospodarkę komunalną.

Ocenia się, że przyrost zdolności produkcyjnych wodociągów wyniesie około 2 mln m³ na dobę, a przepustowość komunalnych oczyszczalni ścieków zwiększy się o 1,9 mln m³ na dobę. Przewiduje się, że ścieki odprowadzane do kanalizacji miejskiej w 1990 r. zwiększą się o około 11% w porównaniu z rokiem 1985, a ścieki oczyszczone o około 30%. Na terenach nie objętych kanalizacją przewodową będą stosowane inne techniki sanitacyjne (utyliczacja ścieków). W rezultacie odsetek ludności miejskiej korzystającej z wodociągów zwiększy się z 88,8% w 1985 r. do 91,8% w 1990 r., a z kanalizacji z 79,7% w 1985 r. do 83,3% w 1990 r.

W efekcie zakończenia w pięcioleciu 1986—1990 realizacji dużych systemów wodociagowych przewiduje się uzyskanie poprawy zaopatrzenia w wodę na obszarze: aglomeracji katowickiej, m. st. Warszawy, m. Krakowa, Legnicko-Głogowskiego Okręgu Miedziowego oraz w województwie wałbrzyskim.

Realizacji inwestycji związanych z zaopatrzeniem w wodę największych aglomeracji miejskich i innych obszarów deficytowych towarzyszyć będzie współzależny proces budowy komunalnych oczyszczalni ścieków, z których największe kontynuowane będą jako inwestycje centralne.

Ze względów ekonomicznych i wymogów ochrony środowiska rozwój ciepłownictwa w miastach oparty będzie na dużych systemach sieci ciepłych, zasilanych przez elektrociepłownie zawodowe i centralne ciepłownie miejskie. Ilość energii ciepłej dostarczanej na cele komunalno-bytowe wzrośnie o 22,5%. Przewiduje się, że w latach 1986—1990 będą realizowane 22 kontynuowane elektrociepłownie zawodowe oraz 10 elektrociepłowni nowo rozpoczynanych (w Gdańsku, Kielcach, Bydgoszczy, Bielsku-Białej, Szczecinie, Zielonej Górze, Częstochowie, Ostrołęce, Krakowie i Chorzowie).

Rozwój komunikacji miejskiej w dużych miastach i aglomeracjach będzie oparty głównie na różnych formach trakcji elektrycznej. W miastach mniejszych podstawowym środkiem komunikacji pozostaną autobusy. Z ważniejszych inwestycji komunikacyjnych w latach 1986—1990 będzie budowana I linia metra w Warszawie oraz Drogowa Trasa Średnicowa Katowice—Gliwice. Będą prowadzone prace z myślą o usprawnieniu regionalnego kolejowego ruchu pasażerskiego w Górnośląskim Okręgu Przemysłowym.

6. Polityka rozwoju oświaty i wychowania

Rozwój oświaty i wychowania traktowany jest priorytetowo w polityce społeczno-gospodarczej lat 1986—1990. Dotyczy to zarówno procesu dydaktyczno-wychowawczego, jak i zwiększenia oraz doskonalenia kadr dla oświaty, a także rozwoju bazy materialnej. Priorytety te uzasadnia wysoka dynamika wzrostu liczby dzieci i młodzieży w wieku szkolnym do 1990 r. Oczekuje się, że w realizacji zadań związanych z rozwojem oświaty i wychowania aktywnie będzie uczestniczyć całe społeczeństwo, zwłaszcza poprzez Narodowy Czyn Pomocy Szkole.

Za podstawowe cele planu przyjmuje się podniesienie poziomu wiedzy i świadomości obywatelskiej dzieci i młodzieży, zapewnienie wyższego stopnia przygotowa-

nia młodzieży do pracy zawodowej, rozwój sieci obiektów szkolnych i przedszkolnych oraz poprawę zaopatrzenia uczniów w podręczniki i pomoce dydaktyczne, doskonalenie i rozszerzenie opieki socjalnej poprzez modyfikację systemu stypendialnego, rozwój świetlic szkolnych, zmodernizowanie stołówek i rozszerzenie zakresu żywienia dzieci i młodzieży w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Realizacja tych zadań wymagać będzie m.in. umocnienia funkcji wychowawczej szkół, wdrożenia reformy programowej do szkół ponadpodstawowych oraz opracowania długofalowych kierunków rozwoju systemu edukacji narodowej. Zakłada się również opracowanie i wdrożenie koncepcji wychowania do pracy poprzez pracę, osiągnięcie dalszych postępów w wyrównywaniu szans oświatowych dzieci i młodzieży z różnych środowisk. Rozwijany będzie system kształcenia nauczycieli w celu pełniejszego zaspokojenia potrzeb kadrowych oświaty oraz lepszego przygotowania nauczycieli do zadań wychowawczych. Doskonalone także będą warunki pracy i zasady wynagradzania nauczycieli.

Dzięki wybudowaniu 120 tys. nowych miejsc w przedszkolach i pozyskaniu blisko 20 tys. miejsc w wyniku działań pozainwestycyjnych, nastąpi przyspieszenie procesu upowszechniania wychowania przedszkolnego. Udział dzieci objętych tym wychowaniem zwiększy się, mimo wyżu demograficznego, z 50,7% w 1985 r. do 58,2% w roku 1990. Będzie utrzymana zasada powszechności obejmowania wychowaniem przedszkolnym dzieci 6-letnich w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych.

Głównym zadaniem w szkolnictwie podstawowym będzie zahamowanie procesu pogarszania się warunków pracy szkół i nauczania, co jest zadaniem trudnym, zwłaszcza zwiększenie się liczby uczniów tylko w tych szkołach o około 600 tys. Budowa co najmniej 17,8 tys. nowych pomieszczeń do nauki oraz pozyskanie ok. 3 tys. takich pomieszczeń ze źródeł pozainwestycyjnych pozwoli w 1990 r. w skali kraju utrzymać tzw. współczynnik zmianowości na poziomie 1,18. Uzyskanie planowanych efektów inwestycyjnych będzie wymagać wydatnego skracania cykli inwestycyjnych obiektów oświatowych, zwiększenia dyscypliny w zakresie terminowej realizacji budownictwa oświatowego oraz powstrzymania wzrostu kosztów tego budownictwa.

W roku szkolnym 1986/1987 rozpocznie się proces wdrażania reformy programowej w szkolnictwie ponadpodstawowym. Ulegać będzie m.in. zmianom struktura kształcenia w tych szkołach, w coraz większym stopniu absolwenci szkół podstawowych będą podejmować naukę w pełnych szkołach średnich. Liczba uczniów w szkołach ponadpodstawowych zwiększy się o około 380 tys., a liczba pomieszczeń do nauki o ok. 4 tys. W szkolnictwie zawodowym wprowadzone będą szersze profile kształcenia, zwiększające skalę możliwości zatrudnienia i zdobywania nowych specjalności.

W latach 1986—1990 będzie doskonalony system zaopatrywania uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych oraz studentów w podręczniki i książki szkolne w ramach planowanych priorytetów dla zwiększonych nakładów podręczników szkolnych i akademickich oraz poprawy ich jakości.

Zostanie nadana szczególna ranga problemowi kształcenia nauczycieli.

Poprawa efektywności kształcenia i wychowania będzie głównym problemem szkolnictwa wyższego w nadchodzących latach. Działalność uczelni koncentrować się będzie na przemianach jakościowych w kształceniu studentów i kadr naukowych, dyscyplinowaniu procesów nauczania, modernizacji programów, planów studiów, umacnianiu funkcji wychowawczych szkół wyższych, ściślejszym sprzężeniu działalności naukowo-badawczej z praktyką społeczno-gospodarczą kraju.

Ilościowy rozwój szkolnictwa wyższego wyrazi się we wzroście rekrutacji na I rok studiów z 65,4 tys. osób w 1985 r. do 72,2 tys. w 1990 r. (w tym 18 tys. na studia dla pracujących, w których największy udział będą miały kierunki nauczycielskie) oraz we wzroście liczby studentów z 331,5 tys. w 1985 r. do 345,7 tys. w 1990 r. W wyniku działalności inwestycyjnej zostaną oddane do użytku pomieszczenia dydaktyczne o kubaturze ok. 900 tys. m³. O 20,8 tys. wzrośnie liczba miejsc w internatach oraz o 6,5 tys. liczba miejsc w domach akademickich.

W ramach znowelizowanego programu poprawy startu życiowego i zawodowego młodzieży będą kontynuowane działania w zakresie poprawy opieki nad dzieckiem oraz pomocy materialnej dla młodzieży szkolnej i studenckiej. Zostanie zapewniona realna wartość pomocy materialnej do 1990 r. Stopniowej poprawie będą ulegały warunki opieki zdrowotnej i badań profilaktycznych, a także warunki żywienia i dożywiania rosnącej liczby dzieci i młodzieży w szkołach.

7. Polityka ochrony zdrowia

Przyjmuje się, że głównymi kierunkami rozwoju opieki zdrowotnej będą:

- usprawnienie podstawowej opieki zdrowotnej w miejscu zamieszkania i pracy, a także opieki nad matką i dzieckiem,
- zapobieganie i zwalczanie chorób cywilizacyjnych (choroby układu krążenia, nowotwory, wypadki, urazy i zatrucia),
- zapobieganie i zwalczanie głównych zagrożeń zdrowotnych, takich jak uzależnienie od alkoholu i środków odurzających oraz palenia tytoniu.

W latach 1986—1990 nastąpi dalsza poprawa poziomu i jakości usług służby zdrowia oraz poprawa stanu sanitarnego kraju. Będzie to możliwe m.in. poprzez rozbudowę bazy materialnej służby zdrowia. Zostaną wybudowane i oddane do użytku nowe szpitale na co najmniej 25 tys. łóżek. W rezultacie liczba łóżek szpitalnych wyniesie w 1990 r. 225 tys., co stanowi na 10 tys. mieszkańców 58,3 łóżek w porównaniu z 56,4 w 1985 r. Wzrośnie o około 260 liczba przychodni i ośrodków zdrowia, a liczba miejsc w żłobkach zwiększy się do 1990 r. o ponad 13 tys.

Poprawa stanu bazy materialnej w dużym stopniu będzie zależeć od terminowego oddawania do użytku obiektów służby zdrowia, w szczególności szpitali, a także innych obiektów finansowanych zarówno z budżetu, jak i Narodowego Funduszu Ochrony Zdrowia. W nadchodzących latach zrealizowanych zostanie szereg przedsięwzięć organizacyjnych i innych mających na celu usprawnienie dostępności świadczeń służby zdrowia, poprawę efektywności pracy personelu medycznego i wykorzystania bazy materialnej. Zwiększone zostaną środki materialne na cele związane z podnoszeniem poziomu kultury zdrowotnej ludności. Doskonalić się będzie funkcjono-

wanie opieki zdrowotnej w miejscu zamieszkania, m.in. poprzez rozszerzanie systemu wolnego wyboru lekarza.

Zapobieganiu i zwalczaniu chorób cywilizacyjnych służyć będzie intensyfikacja i rozwój działań służby zdrowia w zakresie wczesnego ich wykrywania. Rozwijana będzie rehabilitacja lecznicza, umożliwiająca przywracanie ludziom utraconej sprawności, a tym samym ich powrót do aktywności zawodowej i społecznej.

W latach 1986—1990 liczba lekarzy medycyny wzrośnie z 73,2 tys. do 84,8 tys., lekarzy dentyistów z 17,4 tys. do 19 tys., pielęgniarek z 179,7 tys. do 222 tys.

Rozszerzenie świadczeń opieki środowiskowej i rzeczowej pomocy socjalnej oraz zwiększenie liczby miejsc w domach opieki społecznej — to główne kierunki rozwoju pomocy społecznej w stosunku do powiększającej się liczby osób starszych, zwłaszcza samotnych i niepełnosprawnych.

Liczba miejsc w domach pomocy społecznej zwiększy się w 5-leciu co najmniej o ok. 9 tys., a liczba pracowników socjalnych zatrudnionych w terenowych jednostkach opieki społecznej osiągnie ok. 15 tys. osób. Należy wydatnie zwiększyć liczbę miejsc w domach dla przelekle chorych.

Istotnej poprawie ulegnie stan zaopatrzenia służby zdrowia. Znacznie wzrosną dostawy wyrobów farmaceutycznych z produkcji krajowej oraz aparatury i sprzętu medycznego. Zwiększony będzie import leków oraz sprzętu i aparatury nie produkowanej w kraju, jak również surowców i komponentów do produkcji krajowych wyrobów farmaceutycznych. Poprawie stanu sanitarnego kraju służyć będzie zapewnienie odpowiedniej produkcji i dostaw na rynek środków czystości oraz środków dezynfekcyjnych i technicznych, a także wzmocnienie działalności służb sanitarno-epidemiologicznych i stacji diagnostycznych w zakresie badania skażeń wody, żywności, powietrza itp.

8. Bezpieczeństwo i higiena pracy

W okresie 1986—1990 r. podejmowane będą działania na rzecz dalszej poprawy warunków bezpieczeństwa i higieny pracy, zmniejszenia liczby wypadków przy pracy i chorób zawodowych, ograniczenia o co najmniej 10% liczby osób zatrudnionych w warunkach szkodliwych dla zdrowia.

W tym celu konieczne jest:

- likwidowanie zagrożeń wypadkami przy pracy, zmniejszenie narażenia pracowników na czynniki szkodliwe dla zdrowia w środowisku pracy oraz ograniczenie prac szczególnie uciążliwych przez stosowanie właściwych środków technicznych i organizacyjnych,
- rozwijanie produkcji urządzeń niezbędnych dla zapewnienia właściwych warunków pracy, jak urządzenia wentylacyjne, klimatyzacyjne, odpylające, oświetleniowe, urządzenia transportu wewnętrznego i przeładunkowe,
- mechanizowanie i automatyzowanie prac na stanowiskach pracy o najwyższym zagrożeniu zdrowia, a w miarę postępu technicznego wykonywanie prac najbardziej szkodliwych przy stosowaniu robotów mechanicznych,
- rozszerzanie badań i pomiarów zagrożeń występujących w zakładach i na stanowiskach pracy,

- rozszerzanie wykazu maszyn i urządzeń produkcyjnych objętych obowiązkiem oznaczania znakiem bezpieczeństwa oraz ujawnianie przypadków kwalifikujących się do stosowania sankcji za wprowadzanie do obrotu maszyn i urządzeń podlegających oznaczeniu znakami bezpieczeństwa, a nie posiadających takiego oznakowania,
- egzekwowanie stosowania norm bezpieczeństwa i higieny pracy przy projektowaniu obiektów, maszyn i urządzeń produkcyjnych,
- zdyscyplinowanie przeprowadzania okresowych badań stanu zdrowia pracowników, szczególnie zatrudnionych na stanowiskach zagrożonych czynnikami szkodliwymi dla zdrowia,
- zapewnienie pełnego wyposażenia pracowników w środki ochrony osobistej oraz poprawa ich jakości i funkcjonalności,
- poprawa gospodarki ochronami osobistymi i odzieżą roboczą w zakładach pracy,
- wzmoczenie i rozszerzenie zakresu kontroli warunków bhp oraz szkolenia pracowników i osób kierujących zespołami pracowniczymi w dziedzinie przestrzegania zasad bezpieczeństwa i higieny pracy,
- zaostrzenie sankcji wobec kierownictw zakładów pracy nie zapewniających załogom bezpiecznych i higienicznych warunków pracy, pomimo istnienia takich możliwości oraz w stosunku do pracowników nie przestrzegających przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy.

W celu zapewnienia należytego zaopatrzenia załóg w odzież ochronną, roboczą i sprzęt ochrony osobistej utrzymane będą zamówienia rządowe na te wyroby.

Prowadzona będzie działalność naukowo-badawcza dotycząca bezpieczeństwa, higieny i ochrony pracy oraz ergonomii w ramach centralnych programów badawczo-rozwojowych oraz zamówień rządowych.

Realizacja przedsięwzięć inwestycyjnych poprawiających warunki bezpieczeństwa i higieny pracy finansowana będzie ze środków własnych przedsiębiorstw oraz kredytu bankowego przyznanego na warunkach preferencyjnych, tj. przy wyższym udziale kredytu w finansowaniu przedsięwzięcia, wydłużonym okresie jego spłaty i niskim oprocentowaniu.

W celu wspierania realizacji inwestycji służących poprawie warunków pracy:

- zastosowane zostaną zwolnienia z wpłat amortyzacji do budżetu centralnego lub na scentralizowane rachunki amortyzacji przedsiębiorstw o szczególnym zagrożeniu zawodowym, określonych w wykazie Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych,
- utrzymane zostaną zwolnienia inwestycji służących poprawie warunków pracy z obowiązku uiszczania kaucji.

W sytuacji szczególnego zagrożenia życia i zdrowia pracowników inwestycje służące likwidacji tych zagrożeń mogą być na podstawie odrębnych, indywidualnych decyzji wspierane dotacją z budżetu centralnego lub z scentralizowanych rachunków amortyzacji przedsiębiorstw.

Stosowane będą także ulgi w podatku dochodowym, polegające w szczególności na refundacji kosztów inwestycji poprawiających warunki pracy, oraz:

- z tytułu zastosowania krajowych wynalazków i wyników prac badawczo-rozwojowych, które zmierzają do poprawy warunków pracy,
- z tytułu przyrostu produkcji urządzeń, aparatury i ochron indywidualnych, niezbędnych do ochrony pracy.

Ulgi w podatku dochodowym, przeznaczone na refundację kosztów inwestycji służących poprawie warunków pracy, przyznawane będą dla przedsięwzięć realizowanych nie dłużej niż w cyklu 5-letnim i będą przysługiwać również w tym przypadku, gdy suma ulg w podatku dochodowym przysługujących przedsiębiorstwu w roku podatkowym przekroczy 20%.

Podwyższone zostaną ulgi w podatku dochodowym z tytułu zastosowania krajowych wynalazków oraz takich projektów wynalazczych i wyników prac badawczo-rozwojowych, które zmierzają do poprawy bezpieczeństwa i higieny pracy.

Realizacja tych przedsięwzięć, wsparta zaangażowanym działaniem związków zawodowych, społecznej inspekcji pracy i ogółu zatrudnionych, powinna spowodować odczuwalną przez załogi poprawę warunków bezpieczeństwa i higieny pracy w okresie do 1990 r.

9. Polityka rozwoju kultury

Za główne cele rozwoju kultury w latach 1986—1990 uznaje się tworzenie warunków dla powszechnego uczestnictwa w kulturze, rozwoju twórczości artystycznej, przewyższania dysproporcji w zaspokojeniu potrzeb kulturalnych pomiędzy środowiskami i regionami oraz ochronę dziedzictwa kulturalnego. Rozwój działalności kulturalno-oświatowej i ideowo-wychowawczej jednostek kultury powinien sprzyjać kształtowaniu i umacnianiu socjalistycznych stosunków i norm współżycia społecznego, zwiększaniu wpływu nauki, oświaty, kultury i sztuki na kształtowanie racjonalnych postaw społeczeństwa oraz etyki zawodowej i stosunku do pracy. Efektem tej działalności powinno być podniesienie ogólnej kultury społeczeństwa i ograniczanie zasięgu negatywnych zjawisk społecznych.

Materiałne warunki upowszechniania i rozwoju kultury oparte będą na intensyfikacji wykorzystania istniejącej bazy materialnej oraz wzroście produkcji artykułów użytku kulturalnego. Będą wspierane pozainwestycyjne sposoby rozwijania sieci placówek kultury, zwłaszcza w szkołach i osiedlach mieszkaniowych.

Jednocześnie ustala się priorytet dla inwestycji kulturalno-oświatowych (domy kultury, kluby, biblioteki) w zakresie zaopatrzenia w nowoczesny sprzęt wideofoniczny, magnetowidy i zestawy wideokaset.

Liczba bibliotek publicznych i ich filii wzrośnie o ok. 770 placówek, a liczba domów i ośrodków kultury zwiększy się z 2590 w 1985 r. do 2880 w 1990 r. Do roku 1990 przewiduje się zakończenie ważnych inwestycji z dziedziny upowszechniania kultury.

Za podstawowe zadanie uznaje się rozwój bazy poligraficznej. Będzie on polegał na modernizacji i rozbudowie istniejących drukarni, wspieranych inwestycjami odtworzeniowymi. Umożliwi to wzrost nakładów książek i broszur z 232,3 mln egzemplarzy w 1985 r. do 310 mln w 1990 r., przede wszystkim poprzez wzrost liczby wydawanych książek, co w przeliczeniu na 1 mieszkańca oznacza wzrost z 6,2 do 8 egzemplarzy. Wzrośnie liczba

wydawanych gazet i czasopism na 1 mieszkańca do 110 egzemplarzy rocznie, przy jednoczesnej weryfikacji celowości wydawania niektórych czasopism.

Ważnym zadaniem jest rekonstrukcja i modernizacja przestarzałej obecnie i nie odpowiadającej zadaniom rozwoju twórczości filmowej bazy produkcyjnej kinematografii tak w zakresie produkcji filmów fabularnych, jak dokumentalnych i oświatowych.

Oddanie do użytku nowego zakładu „Polskich Nagrań” pozwoli na zwiększenie tylko z tego tytułu produkcji płyt o około 30 mln szt. i kaset o 4 mln szt.

Niezbędne jest rozpoczęcie produkcji płyt do odtwarzania przy pomocy systemu „compact” i wykorzystanie innych najnowszych rozwiązań technologicznych związanych z rozwojem elektroniki. Rozwój produkcji sprzętu magnetowidowego i kaset wideo sprzyjać będzie realizacji programu edukacji kulturalnej całego społeczeństwa. Stopniowo będzie modernizowana baza materialno-techniczna radia i telewizji, między innymi w celu poprawy słyszalności programów na obszarach o słabych warunkach odbioru. W ramach współpracy państw socjalistycznych tworzone będą warunki dla uruchomienia emisji i odbioru programu telewizyjnego w oparciu o technikę satelitarną.

W trybie inwestycji centralnych imiennie wymienionych będzie kontynuowana budowa pomieszczeń dla Biblioteki Narodowej w Warszawie, z których część służąca opracowywaniu zbiorów i ich udostępnianiu, wraz z czytelnią, zostanie przekazana do eksploatacji do 1990 r. Ponadto w trosce o zachowanie dóbr kultury tworzone będą warunki dla rozwoju państwowej i społecznej opieki nad zabytkami narodowego dziedzictwa cywilizacyjnego i kulturalnego. Kontynuowane będą prace rewaloryzacyjne w Krakowie i innych miastach, wzmożone będą działania na rzecz ochrony zabytków przed niszczeniem, opracowywane będą plany renowacji zabytkowych zespołów architektonicznych.

Ważnym czynnikiem oddziaływania na upowszechnienie kultury będzie Fundusz Rozwoju Kultury. Środki gromadzone na tym funduszu, zgodnie z przyjętymi rozwiązaniami, będą systematycznie wzrastały (poczynając od roku 1987 przeznaczają się na FRK 14% podatku od płac w gospodarce uspołecznionej). Powinny być one możliwie najlepiej wykorzystywane nie tylko na cele bieżące, ale także na modernizację i rozwój placówek kultury. Aktywizacja działalności związków zawodowych, organizacji społecznych i stowarzyszeń kulturalnych powinna sprzyjać upowszechnianiu wartości kultury w zakładach pracy w mieście i na wsi.

10. Polityka rozwoju kultury fizycznej, turystyki i wypoczynku

Podstawowym celem w zakresie rozwoju kultury fizycznej, turystyki i wypoczynku będzie tworzenie warunków dla dalszego wzrostu uczestnictwa społeczeństwa w korzystaniu z usług oraz bazy turystycznej i sportowej, przy zwróceniu szczególnej uwagi na zwiększanie aktywności ruchowej młodzieży szkolnej i osób w wieku produkcyjnym.

Tworzenie warunków do upowszechniania kultury fizycznej, turystyki i wypoczynku będzie polegało przede wszystkim na bardziej efektywnym wykorzystaniu bazy materialnej oraz realizacji rozpoczętych obiektów i urządzeń: stadionów, boisk do gier, sal gimnastyczno-sportowych, pływalni, campingów oraz innych obiektów tury-

styczno-wypoczynkowych i rekreacyjnych. Zakres inwestycji nowo rozpoczynanych będzie niewielki, wspomagany między innymi udziałem środków Centralnego Funduszu Turystyki i Wypoczynku oraz Centralnego Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej. Zakłada się, że ogólny stan bazy kultury fizycznej do 1990 r. powiększy się między innymi o 432 sale gimnastyczne, 48 hal sportowych oraz 80-pływalni krytych i otwartych. Zwrócona zostanie szczególna uwaga na rozwój działalności remontowej, związanej z przeciwdziałaniem procesom dekapitalizacji bazy turystycznej i sportowej, oraz na jej modernizację i poprawę jakości usług.

Zwiększeniu ulegnie produkcja podstawowych artykułów sportowych i turystycznych, w tym zwłaszcza sprzętu, ubiorów i obuwia dla młodzieży.

Zapewnione zostaną warunki sprzyjające dalszemu rozwojowi turystyki zagranicznej oraz zwiększeniu wpływów dewizowych z tytułu sprzedaży usług turystycznych, hotelarskich i campingowych.

11. Polityka ochrony i kształtowania środowiska, gospodarka wodna

1) Ochrona i kształtowanie środowiska

Przyjmuje się trzy podstawowe i równorzędne cele ochrony środowiska. Celami tymi są: tworzenie warunków dla stopniowej poprawy jakości wód powierzchniowych i podziemnych, zmniejszanie tempa wzrostu zanieczyszczenia środowiska, w tym zwłaszcza dalsze ograniczenie emisji pyłów, a także wdrożenie technologii odsiarczania paliw i spalin dla stworzenia warunków do ograniczania po 1990 r. emisji związków siarki, ze szczególnym uwzględnieniem działań na obszarach ekologicznego zagrożenia oraz na obszarach o specjalnych wartościach przyrodniczych.

W latach 1986—1990 będzie kontynuowana budowa oczyszczalni ścieków objętych planem centralnym oraz planami terytorialnymi przedsiębiorstw. W ramach planu centralnego będą budowane oczyszczalnie ścieków dla Warszawy, Łodzi, Chorzowa, Siemianowic, Sosnowca, Lublina, Gdyni i Elbląga. Zostanie położony nacisk na usprawnienie procesów wykonawczych na tych budowach. W zakładach przemysłowych będą preferowane przedsięwzięcia zmniejszające ilość nie oczyszczonych ścieków. Szacuje się, że poza inwestycjami centralnymi będzie prowadzona budowa, rozbudowa i modernizacja 920 urządzeń do oczyszczania ścieków miejskich lub przemysłowych.

Działania zmierzające do: zmniejszenia emisji pyłów i gazów, zrzutu nie oczyszczonych ścieków oraz utylizacji i neutralizacji odpadów przemysłowych i komunalnych, będą koncentrowane na obszarach szczególnego zagrożenia środowiska. Podjęte zostaną przedsięwzięcia pilotujące, umożliwiające redukcję emisji związków siarki (głębokie wzbogacanie węgla energetycznego, instalacje kotłów fluidalnych, instalacje dla odsiarczania spalin).

W stosunku do obszarów szczególnie zagrożonych, jak również obszarów o wyjątkowo cennych wartościach przyrodniczych, będą obowiązywać zakazy budowy i rozbudowy zakładów pogarszających stan środowiska.

Przy pomocy środków ekonomicznych będą preferowane rozwiązania techniczne i technologiczne, zmniejszające uciążliwość działalności produkcyjnej dla środowiska, oraz rozwój produkcji odpowiednich urządzeń.

Ocenia się, że łączne nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska wyniosą w pięcioleciu 330 mld zł, a średnioroczne tempo ich wzrostu wynosić będzie 12,7%. W strukturze rzeczowej dominować będą nakłady na ochronę wód (bez nakładów na retencję i zaopatrzenie w wodę) — 200 mld zł. Najwyższe tempo wzrostu nakładów przewiduje się natomiast w sferze ochrony powierzchni ziemi — 17,1% średniorocznie oraz odpowiednio ochrony powietrza — 15,4%.

Przewiduje się, iż średnioroczny wzrost nakładów na inwestycje przedsiębiorstw związanych z ochroną środowiska w latach 1986—1990 wyniesie 14,5%. Podobnie znaczna dynamika inwestowania w tym zakresie, wynosząca średniorocznie 12,3%, dotyczyć będzie inwestycji realizowanych w ramach planów terytorialnych. Ocenia się, iż udział nakładów na inwestycje ochrony środowiska w nakładach ogółem władz terenowych w pięcioleciu osiągnie w skali kraju około 9%.

W rezultacie udział nakładów na ochronę środowiska w nakładach inwestycyjnych w gospodarce społecznej powinien wzrosnąć z 2,8% w 1985 r. do 4% w 1990 r., a w nakładach na inwestycje przedsiębiorstw — odpowiednio z 3,1% do 5,0%.

2) Gospodarka wodna

Działania inwestycyjne w gospodarce wodnej będą skoncentrowane na zakończeniu i uruchomieniu obecnie kontynuowanych obiektów umożliwiających ograniczenie najbardziej dotkliwych deficytów wody. W latach 1986—1990 zostanie zakończona budowa m.in. następujących zbiorników wodnych: Dobczyce na rz. Rabie, Klimkówka na rz. Ropie, Jeziorsko na rz. Warcie, Mietków na rz. Bystrzycy, Bukówka na rz. Bóbr, Dobromierz na rz. Strzegomce, Łąka na rz. Pszczynce. Wraz z innymi zbiornikami zwiększy to stopień zretencjonowania zasobów wodnych o 1% średniego odpływu rocznego, czyli pojemność zbiorników retencyjnych wzrośnie o 666 mln m³, tj. o ok. 23%. Będzie kontynuowana ponadto budowa zespołu zbiorników wodnych Czorsztyn—Nidzica—Sromowce Wyżne na rz. Dunajec.

Na całym obszarze kraju przewiduje się osiągnięcie wyraźnej poprawy efektywności gospodarowania zasobami wodnymi i ich ochrony poprzez sukcesywne wprowadzanie zintegrowanej gospodarki w zlewniowych obszarach wodnogospodarczych. Pozwoli to na postęp w zakresie oszczędności i wielokrotności zużycia, poprawy eksploatacji i konserwacji urządzeń, modernizacji i rozbudowy obiektów w miarę wzrostu potrzeb i przestrzegania prawa wodnego. Ze względu na tkwiące w tym układzie rezerwy w szeregu zlewni spowoduje to poprawę zaopatrzenia w wodę i ochronę jej jakości.

W okresie pięciolecia 1986—1990 zostanie zakończona budowa kapitałochłonnych przedsięwzięć wodociągowych, realizowanych jako inwestycje centralne: I etap „Wodociągu Północnego” dla m.st. Warszawy, wodociągu „Raba II” dla m. Krakowa, wodociągu „Dzieckowice” (I etap) dla Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego, a także — realizowanych w planach terytorialnych: systemu „Wielka Woda” dla Legnicko-Głogowskiego Okręgu Miedziowego oraz I etapu wodociągu „Sudety” w województwie wałbrzyskim. Podjęta będzie budowa zbiornika wodnego „Swinna Poręba” na rz. Skawie, związanego także z zaopatrzeniem w wodę Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego, a w miarę powstających możli-

wości inwestycyjnych, zbiornika „Rzymówka” na rz. Kańczawie, II etap „Wodociągu Północnego” dla m. st. Warszawy oraz wodociągu „Raba III” dla m. Krakowa. Ponadto w ramach planowanych nakładów na inwestycje jednostek budżetowych resortu ochrony środowiska i zasobów naturalnych przewiduje się rozpoczęcie budowy zbiorników: „Sosnówka” na rzece Czerwonce, „Wióry” na rzece Świślinie, „Brennica” na rzece Brennicy, „Oleśniki” na rzece Wieprz, podpiętrzania zbiornika „Sulejów” na rzece Pilicy oraz zbiorników kojarzonych z eksploatacją kruszywa: „Kozielno”, „Kamieniec Żąbkowicki”, „Topola” na rzece Nysie Kłodzkiej oraz „Racibórz” na Ourze, a także stopnia wodnego „Małczyce” na Odrze.

Ocenia się, że łączne nakłady na inwestycje gospodarki wodnej (bez nakładów na ochronę wód) wyniosą 430 mld zł, a średnioroczne tempo ich wzrostu osiągnie 9,8%.

W strukturze rzeczowej dominować będą nakłady na budowę i rozbudowę ujęć i doprowadzeń wody.

Część II

SZCZEGÓŁOWE USTALENIA PLANU

Rozdział 1

Inwestycje centralne.

1. Zasady kreowania

Inwestycjami centralnymi są przedsięwzięcia inwestycyjne, mające strategiczne znaczenie dla gospodarki narodowej. W szczególności zaliczono do nich ważniejsze inwestycje: surowcowo-energetyczne, z zakresu infrastruktury technicznej, konsumpcji społecznej oraz ochrony środowiska naturalnego. Są to więc inwestycje o dużym znaczeniu dla środowiska i gospodarki, które nie mogłyby być zrealizowane ze środków własnych podmiotów gospodarczych.

2. Wykaz inwestycji centralnych

Uwzględniając konieczność ograniczania frontu inwestycyjnego i koncentracji środków na jak najszybszym uzyskaniu efektów z inwestycji kontynuowanych, uzależnia się rozpoczynanie nowych inwestycji centralnych od możliwości, jakie powstaną w trakcie realizacji inwestycyjnego planu pięcioletniego. Dlatego też wykaz centralnych inwestycji kontynuowanych będzie uzupełniany o propozycje przedsięwzięć, które będą włączane do inwestycji centralnych w miarę powstających możliwości w kolejnych centralnych planach rocznych.

Maksymalny poziom nakładów na inwestycje decydowane centralnie w latach 1986—1990 ustala się w kwocie 1.767 mld zł, w tym na inwestycje imiennie wymienione w kwocie 1.100 mld zł.

W latach 1986—1990 będą kontynuowane następujące inwestycje centralne:

Lp	Nazwa zadania	Nakłady na lata 1986—1990 w mld zł
1	2	3
1	Kopalnia Węgla Kamiennego „XXX-lecia PRL”	8,0
2	Kopalnia Węgla Kamiennego „Czeczott”	20,0
3	Kopalnia Węgla Kamiennego „Krupiński”	6,8
4	Kopalnia Węgla Kamiennego „Kaczyce”	23,3
5	Kopalnia Węgla Kamiennego „Bogdanka”	25,4
6	Kopalnia Węgla Kamiennego „Stefanów”	12,0
7	Kopalnia Węgla Kamiennego „Budryk”	22,0
8	Kopalnia Węgla Brunatnego „Bełchatów”	43,0
9	Odkrywka Lubstów w Koninie	3,8
10	Układ przesyłowy do transportu gazu ziemnego z ZSRR z rejonu Brześćcia	15,0
11	Elektrownia „Bełchatów”	90,0
12	Elektrownia „Opole”	50,0
13	Elektrownia Jądrowa „Żarnowiec”	110,0
14	Elektrownia „Polaniec”	1,8
15	Elektrociepłownia „Kawęczyn”	7,2
16	Elektrociepłownia „Katowice-Dąbrówka”	4,8
17	Elektrownia „Stalowa Wola” — rozbudowa elektrowni dla potrzeb ciepłej wody dla kopalni siarki — budowa kotła WP 120	1,6 0,6
18	Stacje rozdzielcze 750 kV i 400 kV	2,6
19	Linie wysokiego napięcia 750 kV i 400 kV	4,2
20	Zakład Maszyn i Urządzeń Geologicznych w Ciechanowie	0,2
21	Zakład Koksowniczy w Hucie „Katowice”	53,9
22	Walcownia drobna w Hucie im. M. Nowotki w Ostrowcu Świętokrzyskim	1,3
23	Zakłady Metalurgiczne „Ursus” w Lublinie	13,1
24	Zakłady Mechaniczne „Ursus” w Warszawie	47,0
25	Wytwórnia nawozów azotowo-fosforowych „Police II”	26,3
26	Kompleks polichlorku winylu w Zakładach Azotowych „Włocławek” — budowa wytwórni produkcyjnych — infrastruktura techniczna kompleksu „PCW”	1,3 9,7
27	Wytwórnia antybiotyków w Tarchominie	5,3
28	Kopalnia Soli „Siedlec-Moszczenica”	3,1
29	Kopalnia Soli „Mogilno”	0,2
30	Wytwórnia OXO w Zakładach Azotowych „Kędzierzyn”	3,2
31	Garbarnia skór miękkich w Bieżanowie	3,8
32	Cukrownia w Gliniojecku	0,9
33	Kombinat Celulozowo-Papierniczy w Kwidzynie	15,8
34	Zakłady Płyt Wiórowych w Żarach	5,4
35	Zakłady wełny mineralnej w Małkinii	2,1
36	Zakłady wełny mineralnej w Cigacicach	2,1
37	Zakłady płyt i kaset (PP „Polskie Nagrania” w Warszawie)	2,3
38	Zakłady Graficzne w Gdańsku	0,3
39	Biblioteka Narodowa w Warszawie	2,9
40	Centrum Onkologii w Warszawie	9,4
41	Zbiornik wodny Dobczyce na rzece Rabe	1,4
42	Zespół zbiorników wodnych „Czorsztyn-Nidzica-Sromowce Wyżne” na rzece Dunajec	12,0

1	2	3
43	Zbiornik wodny „Klimkówka” na rzece Ropie	3,6
44	Zbiornik „Jeziorsko” na rzece Warcie	5,0
45	Zbiornik „Mietków” na rzece Bystrzycy	0,8
46	Zbiornik „Bukówka” na rzece Bóbr	1,9
47	Zbiornik „Dobromierz” na rzece Strzegomce	0,8
48	Wodociąg Północny w Warszawie: I etap	3,9
49	Wodociąg „Dzieckowice”	33,1
50	Wodociąg „Raba II”	8,0
51	Metro w Warszawie: linia Kabaty - Huta Warszawa	45,0
52	Oczyszczalnia ścieków „Czajka” w Warszawie	4,9
53	Oczyszczalnia ścieków „Klimzowiec” w Chorzowie	1,9
54	Oczyszczalnia ścieków „Radocha” w Sosnowcu	4,9
55	Oczyszczalnia ścieków „Centrum” w Siemianowicach	2,4
56	Oczyszczalnia ścieków Łódź etap I, zadanie I	0,9
57	Oczyszczalnia ścieków Hajdów w Lublinie	1,8
58	Oczyszczalnia ścieków w Gdyni-Dębogórze	2,6
59	Oczyszczalnia ścieków w Elblągu — I etap	0,3

W miarę pojawiających się możliwości w centralnych planach rocznych będą ustalane nowe inwestycje centralne z zachowaniem pierwszeństwa dla inwestycji związanych z głównymi kierunkami rozwoju społeczno-gospodarczego, a zwłaszcza racjonalizacji struktury gospodarki narodowej.

3. Efekty inwestycyjne w latach 1986—1990

W wyniku realizacji centralnych inwestycji kontynuowanych zostaną uzyskane w latach 1986—1990 poważne przyrosty zdolności produkcyjnych i usługowych. Podstawowe efekty to:

1) węgiel energetyczny	mln t/r	9,4
2) węgiel koksowy	mln t/r	4,8
3) węgiel brunatny	mln t/r	21,5
4) moc elektryczna	MW	2625
5) moc cieplna	MW	690
6) rurociąg gazowy dla gazu ziemnego z ZSRR		
— długość	km	140
— przepustowość	mld m ³ /r	4,0
7) koks metalurgiczny	tys. t/r	3040
8) gaz koksowniczy	mln m ³ /r	880
9) ciągniki rolnicze	tys. szt./r	50
10) nawozy NPK (w masie)	tys. t/r	823
11) kwas fosforowy	tys. t/r	143
12) skóry miękkie	tys. m ² /r	2890
13) papier pakowy i podłozowy	tys. t/r	40,5
14) papier wielowarstwowy	tys. t/r	91,3
15) płyty wiórowe	tys. m ² /r	245
16) przemysł fonograficzny		
— płyty	mln szt./r	30,0
— kasety	mln szt./r	4,0
17) wyroby walcowane	tys. t/r	230
18) łóżka szpitalne w Centrum Onkologii w Warszawie	szt.	700
19) 6 zbiorników wodnych o pojemności	mln m ³	473
20) 3 ujęcia wody pitnej o zdolności poboru	tys. m ³ /d	818
21) 7 oczyszczalni ścieków	tys. m ³ /d	1282

Rozdział 2

Zadania i efekty wynikające z umów międzynarodowych z krajami socjalistycznymi.

1. Dostawy towarów i usług

W latach 1986—1990 będą realizowane dostawy materiałów i surowców z tytułu wcześniej podjętych przedsięwzięć o charakterze surowcowym, a mianowicie:

- 1) w latach 1986—1990 z ZSRR gazu ziemnego 3,2 mld m³/r z tytułu udziału PRL w budowie gazociągu „Orenburg” oraz gazociągów magistralnych na terenie ZSRR,
- 2) azbestu w wysokości 50 tys. t z ZSRR z tytułu udziału PRL w rozwoju zdolności produkcyjnych azbestu w Kijembajewskich Zakładach,
- 3) celulozy w wysokości 40 tys. t z tytułu udziału PRL w rozbudowie zdolności produkcyjnych w zakładach Ust Ilimskich w ZSRR,
- 4) surowców żelazonośnych w wysokości 2,5 mln t (100% Fe) z ZSRR z tytułu udziału w rozbudowie zdolności produkcyjnych,
- 5) żelazostopów w wysokości 61,75 tys. t z tytułu udziału PRL w rozbudowie zdolności produkcyjnych w ZSRR,
- 6) energii elektrycznej z ZSRR w wysokości narastająco od 3,6 do 6,0 mld kWh/r z tytułu udziału w budowie Chmielnickiej Elektrowni Atomowej.

2. Wspólne przedsięwzięcia

W trakcie koordynacji planów na lata 1986—1990 z krajami RWPG uzgodniono realizację szeregu przedsięwzięć mających na celu:

- 1) wzrost poziomu technicznego produkcji,
- 2) umocnienie niezależności technicznej i technologicznej od importu z rozwiniętych krajów kapitalistycznych,
- 3) zwiększenie wzajemnych dostaw surowców, w tym na zasadzie udziału stron w rozwoju bazy surowcowej,
- 4) utworzenie nowego potencjału produkcyjnego i dokończenie budowy rozpoczętych inwestycji w PRL poprzez udział kredytowy zainteresowanych krajów.

Ustala się realizację następujących przedsięwzięć w latach 1986—1990:

W zakresie paliw, surowców i materiałów:

1. Udział PRL w budowie obiektów przemysłowych na terenie ZSRR w zamian za przyszłe dostawy gazu ziemnego w latach 1986—1990, w tym w:
 - budowie gazociągu Jamburg — zachodnia granica ZSRR i innych obiektów przemysłu naftowego i gazowego,
 - budowie elektrowni atomowych na terenie ZSRR,
 - budowie walcowni „2000” w Magnitogorsku (zakład hutniczy).
2. Udział PRL w budowie Zakładów Tworzyw Sztucznych w Prikumsku (ZSRR) w zamian za przyszłe dostawy polietylenu.

3. Udział PRL w rozwoju upraw kuczuku naturalnego, herbaty i kawy w SRW w zamian za dostawy tych produktów do PRL.
4. Utrzymanie zdolności produkcyjnych siarki w PRL, przy udziale kredytowym NRD, CSRS, WRL, LRB oraz SRR, w celu kontynuowania dotychczasowych dostaw siarki do tych krajów.
5. Kontynuacja budowy koksowni przy udziale kredytowym ZSRR w zamian za przyszłe dostawy z PRL koksu.
6. Rozbudowa zdolności produkcyjnych zakładów elektrod węglowych w Nowym Sączu, przy udziale kredytowym CSRS, w zamian za dostawy elektrod z PRL.
7. Rozbudowa zakładów przemysłu odzieżowego w zakresie zdolności produkcyjnych koszul męskich (przy udziale ZSRR).
8. Rozbudowa zakładów odzieży sportowej (przy udziale ZSRR).
9. Kontynuowanie poszukiwań ropy naftowej pod dnem Bałtyku we współpracy z ZSRR i NRD — Petrobaltic.

W zakresie udziału kredytowego dotyczącego rozwoju zdolności produkcyjnych:

- 1) Przedsięwzięcia realizowane przy udziale kredytowym ZSRR:
 - rozwój produkcji kooperacyjnej samojezdnych żurawi hydraulicznych i wyrobów kompletujących do nich,
 - uruchomienie w hucie „Stalowa Wola” seryjnej produkcji hydromechanicznych skrzyń biegów nowych generacji do maszyn budowlanych i drogowych,
 - rozbudowa produkcji mostów do ciężkich dźwigów samojezdnych oraz mostów typu „Clark” do koparek w Zakładach „Stalowa Wola” w Radomsku,
 - uruchomienie w zakładach hydrauliki siłowej w Łodzi seryjnej produkcji przekładni hydrokinetycznych do żurawi i maszyn budowlano-drogowych,
 - rekonstrukcja i modernizacja stoczni remontowych,
 - budowa instalacji do produkcji poliformaldehydu o zdolności 10 tys. t/r.,
 - budowa instalacji do produkcji chlorku cyjanuru o zdolności 15 tys. t/r.,
 - budowa instalacji do produkcji inicjatora polimeryzacji polichlorku winylu i styrenu o zdolności 600 ton rocznie,
 - zakończenie budowy wytwórni okleiny meblowej w fabryce tworzyw sztucznych „Krywald-Erg” w Żorach,
 - zakończenie budowy zakładów produkcji stolarki budowlanej w Tucholi,
 - zakończenie budowy Zakładów Aparatury Chemicznej w Opolu,
- 2) Realizacja dostaw do WRL kineskopów kolorowych, w ramach porozumienia, za otrzymany kredyt wolnodewizowy w WRL. Dostawy kineskopów do WRL będą rozliczane na zasadach wolnodewizowych i rublowych. W ramach tego porozumienia dostawy do WRL kineskopów kolorowych wyniosą ok. 1 mln szt.

3) Przedsięwzięcia realizowane w innych krajach przy udziale kredytowym PRL:

- realizacja w latach 1986—1990 na Kubie 11 tematów inwestycyjnych w ramach przyznanego kredytu w wysokości 90 mln rbl.,
- realizacja w latach 1986—1990 w Mongolii 4 tematów inwestycyjnych w ramach przyznanego kredytu w wysokości 16,5 mln rbl.

W zakresie wspólnych przedsiębiorstw:

1. Przewiduje się utworzenie we współpracy z ZSRR następujących wspólnych przedsiębiorstw:

- produkcji przekładni śrubowotocznych na bazie rozbudowy zdolności wytwórczych zakładów „Avia” w Warszawie,
- produkcji sprzęgieł elektromagnetycznych i hamulców nowej generacji na bazie Fabryki Urządzeń Mechanicznych w Ostrzeszowie,
- chemii gospodarczej na bazie Fabryki „Pollena-Miraculum” w Krakowie,
- Przedsiębiorstwa Produkcji Wyrobów z Ziemniaka w Woskrzonicach Dużych w woj. białskopodlaskim,
- przędzalni bawełny.

2. Będzie kontynuowana działalność:

- Przędzalni w Zawierciu, będącej wspólnym przedsiębiorstwem PRL i NRD,
- wspólnego polsko-węgierskiego przedsiębiorstwa „Haldex” do wykorzystania hałd odpadów węgla kamiennego.

W zakresie rozwoju kooperacji i specjalizacji produkcji:

Będą kontynuowane prace służące realizacji uzgodnień wynikających z:

- 1) umowy polsko-radzieckiej o rozwoju produkcji i dostawach do ZSRR statków,
- 2) porozumienia polsko-radzieckiego o rozwoju produkcji i kooperacji w zakresie wytwarzania maszyn budowlanych i drogowych,
- 3) uruchomienia produkcji samochodu dostawczego o masie całkowitej 3,5 ton — wspólnie z ZSRR,
- 4) umowy z CSRS o kooperacji w produkcji ciężkich ciągników rolniczych,
- 5) umowy kooperacyjnej z CSRS w produkcji radiomagnetofonów,
- 6) kooperacji z SRW w produkcji narzędzi,
- 7) kooperacji z WRL przy produkcji w Polsce autobusów na bazie kompletnych podwozi węgierskich.

Rozdział 3

Środki na realizację planu jednostek sfery budżetowej.

1. Zatrudnienie i wynagrodzenia w sferze budżetowej

Wzrost zatrudnienia w jednostkach sfery budżetowej wyniesie około 243 tys. osób.

W dziale oświata i wychowanie zatrudnienie wzrośnie o 75 tys. osób. Wzrost ten pozwoli na zaspokojenie potrzeb placówek oświaty i wychowania, wynikających ze zwiększonej liczby uczniów.

W dziale ochrona zdrowia i opieka społeczna wzrost zatrudnienia wyniesie 93 tys. osób (z możliwością zwiększenia tego zatrudnienia o ok. 20 tys. osób, łączących naukę z pracą oraz kandydatów na studia medyczne), co zaspokoi potrzeby związane z oddawaniem do użytku nowych zadań rzeczowych i jednocześnie umożliwi zatrudnienie wszystkich absolwentów szkół medycznych. Nastąpi wzrost płac realnych lekarzy oraz pielęgniarek.

W dziale administracja państwowa zatrudnienie ulegnie zwiększeniu o 13 tys. osób i dotyczyć będzie administracji terenowej i wymiaru sprawiedliwości.

W pozostałych działach sfery budżetowej przyrost zatrudnienia wyniesie 62 tys. osób. Nastąpi on głównie w gospodarce mieszkaniowej i niematerialnych usługach komunalnych, w nauce, kulturze i wypoczynku oraz w instytucjach finansowych i wymiaru sprawiedliwości.

Szczegółowe ustalenia przyrostów zatrudnienia będą dokonywane w centralnych planach rocznych.

2. Nakłady inwestycyjne jednostek budżetowych ministerstw

Ustala się, że nakłady inwestycyjne jednostek budżetowych ministerstw wyniosą w 5-leciu 507 mld zł. W 1990 r. będą one o ponad 32% wyższe niż w 1985 r.

Zgodnie z przyjętymi priorytetami npsg najszybciej będą wzrastały nakłady PAN i Ministerstwa Oświaty i Wychowania. Szybki wzrost nakładów nastąpi również w resortach: zdrowia i opieki społecznej, ochrony środowiska i zasobów naturalnych oraz w Urzędzie Gospodarki Morskiej.

Dla okresu 5-letniego ustala się następujące nakłady inwestycyjne jednostek budżetowych:

Nakłady inwestycyjne ogółem	507.000 mln zł
w tym:	
dotacje na NFOZ	54.500 mln zł
Min. Nauki i Szkolnictwa Wyższego	18.715 mln zł
Min. Oświaty i Wychowania	2.600 mln zł
Polska Akademia Nauk	5.200 mln zł
Min. Zdrowia i Opieki Społecznej	27.600 mln zł
Główny Komitet Kultury Fizycznej i Turystyki	1.498 mln zł
Min. Kultury i Sztuki	2.794 mln zł
Min. Budownictwa, Gospodarki Przemysłowej i Komunalnej	19.750 mln zł
Min. Pracy, Płac i Spraw Socjalnych	7.420 mln zł
Min. Komunikacji (łącznie z nakładami na budowę dróg krajowych w miastach, w których organem administracji państwowej jest prezydent miasta)	112.175 mln zł
Min. Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej	6.900 mln zł
Min. Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych	22.523 mln zł
Urząd Gospodarki Morskiej	5.000 mln zł
Główny Urząd Statystyczny	4.500 mln zł

3. Nakłady inwestycyjne władz terenowych

Ustala się, że nakłady inwestycyjne władz terenowych wyniosą w latach 1986—1990 — 1.062 mld zł.

Województwo	Ogółem nakłady w mln zł
1	2
stołeczne warszawskie	63.300
białkopodlaskie	14.800
białostockie	30.000
bielskie	17.700
bydgoskie	29.700
chełmskie	11.700
ciechanowskie	14.050
częstochockie	14.100
elbląskie	14.650
gdańskie	40.220
gorzowskie	15.750
jeleniogórskie	11.300
kaliskie	13.000
katowickie	108.000
kieleckie	21.500
konińskie	18.000
koszalińskie	14.600
krakowskie	32.400
krośnieńskie	13.350
legnickie	25.600
leszczyńskie	13.050
lubelskie	28.300
łomżyńskie	14.900
łódzkie	23.300
nowosądeckie	11.900
olsztyńskie	22.500
opolskie	18.700
ostrołęckie	12.800
pilskie	18.250
piotrkowskie	16.200
płockie	13.930
poznańskie	35.200
przemyskie	13.050
radomskie	26.200
rzeszowskie	15.500
siedleckie	17.700
sieradzkie	12.300
skierniewickie	10.700
śląskie	11.200
suwalskie	18.650
szczecińskie	28.580
tarnobrzeskie	15.500
tarnowskie	17.000
toruńskie	17.700
wałbrzyskie	17.120
wrocławskie	10.600
wrocławskie	33.700
zamojskie	11.800
zielonogórskie	15.250

Sposób wykorzystania nakładów inwestycyjnych, określony przez plany terytorialne, powinien być zgodny z głównymi kierunkami polityki społeczno-gospodarczej, ustalonymi niniejszym planem.

W gospodarce żywnościowej środki inwestycyjne należy kierować w pierwszej kolejności na realizację programu melioracji i zacpatrzania wsi w wodę oraz poprawę stanu sieci elektroenergetycznej na wsi.

W celu realizacji programu melioracji gruntów rolnych Rada Ministrów zobowiąże wojewodów do ujęcia w projektach wojewódzkich planów społeczno-gospodarczych rzeczowych zadań melioracji według poniższego zestawienia:

Województwo	Melioracje w tys. ha
1	2
stołeczne warszawskie	8,0
białkopodlaskie	15,0
białostockie	32,0
bielskie	4,5
bydgoskie	24,0
chełmskie	10,0
ciechanowskie	20,0
częstochockie	7,0
elbląskie	19,0
gdańskie	9,0
gorzowskie	12,0
jeleniogórskie	5,0
kaliskie	11,5
katowickie	3,0
kieleckie	13,0
konińskie	22,0
koszalińskie	14,0
krakowskie	2,9
krośnieńskie	7,0
legnickie	5,0
leszczyńskie	9,0
lubelskie	8,6
łomżyńskie	33,0
łódzkie	6,0
nowosądeckie	6,5
olsztyńskie	37,0
opolskie	8,0
ostrołęckie	17,2
pilskie	17,5
piotrkowskie	11,0
płockie	26,0
poznańskie	25,0
przemyskie	10,0
radomskie	17,5
rzeszowskie	7,0
siedleckie	24,0
sieradzkie	17,0
skierniewickie	19,0
śląskie	9,0
suwalskie	32,0
szczecińskie	24,0
tarnobrzeskie	10,0
tarnowskie	13,0
toruńskie	14,9
wałbrzyskie	3,2
wrocławskie	16,0
wrocławskie	9,2
zamojskie	13,0
zielonogórskie	12,5

Dla wspomagania realizacji tego zakresu melioracji tworzy się centralną rezerwę środków finansowych w wysokości 65 mld zł. Środki te zwiększają ogólną wielkość nakładów inwestycyjnych władz terenowych. Rada Ministrów określi wielkość udziału poszczególnych województw w tej rezerwie. W przypadku realizacji zadań rzeczowych przy niższych kosztach, środki rezerwy centralnej pozostają w dyspozycji rad narodowych, w razie zaś niewykonania zadań rzeczowych środki te podlegają zwrotowi i będą wykorzystane do finansowania zadań z zakresu melioracji w innych województwach.

W dziale oświata i wychowanie priorytet powinno uzyskać zwiększenie efektów rzeczowych, przede wszystkim w zakresie szkół podstawowych.

W celu tworzenia warunków wzrostu budownictwa mieszkaniowego należy zapewnić odpowiedni poziom inwestowania w uzbrojenie terenów i gospodarkę komunalną oraz rozwój produkcji materiałów budowlanych.

W dziedzinie ochrony zdrowia i opieki społecznej, w celu osiągnięcia zakładanych efektów rzeczowych należy skoncentrować środki na inwestycjach kontynuowanych, usprawnieniu ich realizacji, a zwłaszcza skróceniu cykli budowy.

W dziedzinie ochrony środowiska priorytet powinna uzyskać ochrona wód przed zanieczyszczeniem i utylizacja odpadów.

4. Dochody zasilające dla budżetów terenowych

Ustala się poziom dochodów zasilających dla budżetów terenowych oraz stawki procentowe naliczania udziałów w dochodach budżetu centralnego, a także udziały budżetu centralnego w dochodach budżetów wojewódzkich zawarte w poniższych tabelach:

DOCHODY ZASILAJĄCE DLA BUDŻETÓW TERENOWYCH

na lata 1987—1990¹⁾

w tys. zł

Lp.	Województwo	1987 r.		1988 r.		1989 r.		1990 r.	
		Udziały w dochodach budżetu centralnego	Dotacja ogólna	Udziały w dochodach budżetu centralnego	Dotacja ogólna	Udziały w dochodach budżetu centralnego	Dotacja ogólna	Udziały w dochodach budżetu centralnego	Dotacja ogólna
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	stołeczne warszawskie	—	—	—	—	—	—	—	—
2	białkopodlaskie	8.728.500	2.226.492	9.394.200	1.792.793	9.701.400	1.972.021	10.165.750	1.961.412
3	białostockie	12.739.500	4.273.887	12.066.750	4.051.829	11.589.500	4.478.778	11.448.250	4.527.853
4	bielskie	4.420.600	2.115.388	1.227.050	2.106.908	1.405.250	720.580	522.517	588.000
5	bydgoskie	8.405.600	4.769.322	5.523.350	4.218.614	4.118.800	4.480.092	3.943.200	3.611.294
6	chełmskie	7.325.400	1.837.172	7.570.500	1.435.370	7.713.750	1.607.615	8.044.100	1.694.705
7	ciechanowskie	8.515.800	2.456.395	8.270.300	2.162.501	7.936.000	2.385.744	7.700.600	2.617.003
8	częstochoowskie	4.565.813	2.599.163	2.611.200	2.139.107	1.307.600	2.298.820	1.043.500	1.857.205
9	elbląskie	8.885.200	3.087.707	8.557.150	2.574.327	8.884.100	1.946.975	9.452.000	1.538.775
10	gdańskie	6.258.000	2.810.892	2.176.800	1.506.816	—	142.502	—	—
11	gorzowskie	11.760.200	3.015.915	10.383.400	3.349.678	9.848.000	3.603.741	9.212.500	3.998.850
12	jeleniogórskie	9.969.300	1.992.027	9.176.650	1.919.242	8.837.400	2.030.906	8.820.500	2.279.859
13	kaliskie	7.683.500	2.768.577	6.731.300	2.192.711	6.131.400	2.230.402	5.498.750	2.412.572
14	katowickie	6.639.720	740.000	—	—	—	—	—	—
15	kieleckie	11.176.600	3.445.874	7.941.350	3.315.743	6.917.400	3.408.859	6.437.250	3.215.999
16	konińskie	7.217.900	2.909.649	6.970.800	2.719.921	6.959.550	2.772.556	6.868.500	2.972.962
17	koszalińskie	9.229.600	2.901.221	8.514.000	2.544.938	7.680.400	2.742.619	7.425.000	2.673.230
18	krakowskie	8.084.800	4.174.697	1.967.550	4.102.094	2.087.203	1.115.000	—	535.518
19	krośnieńskie	7.732.353	2.184.982	7.043.800	1.965.099	6.881.000	1.974.644	6.697.800	2.163.012
20	legnickie	7.410.000	2.663.567	4.131.800	2.523.533	3.758.400	2.501.128	3.402.800	2.684.592
21	leszczyńskie	7.052.500	2.128.966	6.750.000	1.796.615	6.128.500	2.146.354	5.812.550	2.290.800
22	lubelskie	9.792.348	3.092.547	6.684.000	2.966.865	5.359.200	2.916.490	4.702.500	2.793.025
23	łomżyńskie	7.781.600	2.762.037	8.039.800	2.328.336	8.003.000	2.664.125	8.177.100	2.791.217
24	łódzkie	8.033.000	2.044.127	2.733.600	3.504.067	3.130.550	874.867	1.566.150	1.153.000
25	nowosądeckie	8.362.200	2.137.232	6.550.400	2.046.818	5.729.000	2.167.009	5.081.400	2.402.856
26	olsztyńskie	14.782.800	4.073.092	13.371.050	4.095.815	12.370.800	4.310.071	12.684.000	3.972.440
27	opolskie	8.020.000	3.392.589	4.306.800	3.241.909	2.931.500	3.485.691	2.232.750	3.534.831
28	ostrołęckie	8.714.500	2.337.507	8.956.450	2.045.070	9.216.900	2.150.376	9.622.800	2.260.304
29	piłskie	10.351.200	2.805.913	9.696.800	2.687.850	9.293.900	2.819.373	9.375.550	2.888.141
30	piotrkowskie	8.254.400	2.356.685	7.339.600	2.123.037	6.906.400	2.248.960	6.602.650	2.452.708
31	płockie	6.683.698	2.585.396	5.082.350	2.525.476	4.796.250	2.600.256	4.569.600	2.881.052
32	poznańskie	2.512.000	3.072.206	—	—	—	—	—	—
33	przemyskie	7.454.200	2.346.908	7.739.000	1.958.611	7.673.400	2.098.246	7.808.800	2.253.143
34	radomskie	10.233.900	2.834.347	8.586.000	2.930.868	7.785.250	3.276.221	7.045.500	3.416.751

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
35	rzeszowskie	9.454.036	2.588.094	8.328.000	2.447.134	7.945.000	2.554.907	7.810.000	2.706.173
36	siedleckie	7.477.500	3.271.330	6.305.650	2.992.503	5.830.000	3.170.750	5.402.000	3.140.257
37	sieradzkie	6.935.000	2.230.015	6.437.200	2.035.960	6.159.500	2.118.856	5.956.500	2.238.462
38	skierniewickie	4.593.300	2.080.980	4.457.400	1.578.610	4.154.150	1.621.941	3.913.000	1.652.882
39	śląskie	6.905.600	2.669.345	6.665.400	2.024.184	5.977.800	2.148.839	5.376.600	2.270.051
40	suwalskie	10.333.400	3.588.518	10.504.600	3.059.561	10.442.000	3.159.531	10.841.400	3.029.157
41	szczecińskie	14.051.400	5.588.307	11.247.600	5.193.737	9.625.400	5.952.860	8.853.600	5.877.481
42	tarnobrzeskie	7.137.900	2.336.435	5.966.250	2.102.898	5.724.150	2.405.281	5.568.750	2.659.598
43	tarnowskie	7.592.400	2.495.162	6.188.000	2.407.992	5.111.250	3.285.863	4.109.400	4.128.648
44	toruńskie	8.438.031	2.994.686	7.132.800	2.559.298	6.718.950	2.605.097	6.365.000	2.510.854
45	wałbrzyskie	12.963.000	3.332.294	11.059.200	2.694.521	10.587.650	2.798.746	10.387.000	2.684.321
46	włocławskie	6.087.600	2.285.294	5.533.500	1.758.623	5.325.000	1.854.246	5.053.250	2.237.468
47	wrocławskie	14.302.800	5.376.052	12.020.400	5.259.550	10.161.800	5.794.542	9.518.600	5.456.280
48	zamojskie	8.379.000	3.405.621	9.712.500	2.079.607	10.431.150	1.817.993	10.942.750	1.990.535
49	zielonogórskie	10.717.400	2.980.436	9.867.000	2.878.274	9.124.500	3.117.443	8.055.150	3.767.962
Ogółem		410.145.099	138.165.048	337.519.300	121.945.013	314.400.103	120.577.916	300.117.367	122.773.238

1) Dochody zasilające dla budżetów terenowych na 1986 r. zostały ustalone przez Sejm PRL w ustawie budżetowej na ten rok.

STAWKI PROCENTOWE NALICZANIA UDZIAŁÓW W DOCHODACH BUDŻETU CENTRALNEGO ¹⁾
na lata 1987—1990 ²⁾

Lp.	Województwo	1987 r.	1988 r.	1989 r.	1990 r.
1	2	3	4	5	6
1	stołeczne warszawskie	—	—	—	—
2	białkopodlaskie	16,50	15,30	13,80	12,95
3	białostockie	9,50	7,75	6,50	5,75
4	bielskie	2,30	0,55	0,55	0,18
5	bydgoskie	3,80	2,15	1,40	1,20
6	chełmskie	17,40	15,45	13,75	12,85
7	ciechanowskie	11,40	9,55	8,00	6,95
8	częstochowskie	3,25	1,60	0,70	0,50
9	elbląskie	9,70	8,05	7,30	6,95
10	gdańskie	2,00	0,60	—	—
11	gorzowskie	12,70	9,65	8,00	6,70
12	jeleniogórskie	9,90	7,85	6,60	5,90
13	kaliskie	5,50	4,15	3,30	2,65
14	katowickie	0,76	—	—	—
15	kieleckie	5,80	3,55	2,70	2,25
16	konińskie	8,90	7,40	6,45	5,70
17	koszalińskie	8,30	6,60	5,20	4,50
18	krakowskie	3,10	0,65	0,60	—
19	krośnieńskie	10,45	8,20	7,00	6,10
20	legnickie	7,60	3,65	2,90	2,35
21	leszczyńskie	9,10	7,50	5,95	5,05
22	lubelskie	5,10	3,00	2,10	1,65
23	łomżyńskie	13,70	12,20	10,60	9,70
24	łódzkie	2,90	0,85	0,85	0,38
25	nowosądeckie	6,60	4,45	3,40	2,70
26	olsztyńskie	9,70	7,55	6,10	5,60
27	opolskie	4,00	1,85	1,10	0,75
28	ostrołęckie	14,50	12,85	11,55	10,80
29	pilskie	11,40	9,20	7,70	6,95
30	piotrkowskie	7,70	5,90	4,85	4,15
31	płockie	6,95	4,55	3,75	3,20
32	poznańskie	0,80	—	—	—
33	przemyskie	12,20	10,90	9,45	8,60
34	radomskie	8,30	6,00	4,75	3,85
35	rzeszowskie	7,90	6,00	5,00	4,40
36	siedleckie	7,50	5,45	4,40	3,65
37	sieradzkie	9,50	7,60	6,35	5,50

1	2	3	4	5	6
38	skierniewickie	6,10	5,10	4,15	3,50
39	śląskie	8,30	6,90	5,40	4,35
40	suwalskie	12,10	10,60	9,20	8,55
41	szczecińskie	6,60	4,55	3,40	2,80
42	tarnobrzeskie	7,70	5,55	4,65	4,05
43	tarnowskie	7,40	5,20	3,75	2,70
44	toruńskie	6,55	4,80	3,95	3,35
45	wałbrzyskie	8,70	6,40	5,35	4,70
46	wrocławskie	7,60	5,95	5,00	4,25
47	wrocławskie	5,80	4,20	3,10	2,60
48	zamojskie	10,50	10,50	9,85	9,25
49	zielonogórskie	8,20	6,50	5,25	4,15

¹⁾ Ódniesione do wartości sprzedaży detalicznej towarów i usług przez jednostki gospodarki społecznej.

²⁾ Stawki procentowe naliczania udziałów w dochodach budżetu centralnego na rok 1986 zostały ustalone przez Sejm PRL w ustawie budżetowej na ten rok.

UDZIAŁY BUDŻETU CENTRALNEGO W DOCHODACH BUDŻETÓW WOJEWÓDZKICH
na lata 1987—1990 ¹⁾

w tys. zł

Lp.	Województwo	1987 r.	1988 r.	1989 r.	1990 r.
1	stołeczne warszawskie	14.427.628	30.722.453	42.944.746	55.561.750
2	gdańskie	—	—	—	2.613.246
3	katowickie	—	5.545.708	17.828.109	32.257.950
4	poznańskie	—	1.646.259	6.063.603	10.032.932
Ogółem		14.427.628	37.914.420	66.836.458	100.465.878

¹⁾ Udziały budżetu centralnego w dochodach budżetów wojewódzkich na rok 1986 zostały ustalone przez Sejm PRL w ustawie budżetowej na ten rok.

Rozdział 4

Centralne programy rozwoju nauki i techniki.

Ustala się wykazy centralnych programów badań podstawowych oraz centralnych programów badawczo-rozwojowych. Rada Ministrów w uzasadnionych przypadkach, będzie dokonywała zmian w tych wykazach w trybie zatwierdzania centralnych planów rocznych.

1. Centralne programy badań podstawowych

1.1. Centralne programy badań podstawowych wspomagające rozwój gospodarki narodowej w sferze materialnej

Lp.	Numer programu	Nazwa programu	Nakłady 1986—1990 (mln zł)
-----	----------------	----------------	----------------------------

1) Elektroniczacja gospodarki narodowej

1.	01.04	Fizyka i technologia ciała stałego ze szczególnym uwzględnieniem nowych materiałów półprzewodnikowych i magnetycznych	2.528
2.	01.05	Fizyka wzrostu kryształów półprzewodnikowych grupy III—IV	1.467
3.	01.08	Własności fizyczne powierzchni warstwy przypowierzchniowej	1.924
4.	02.14	Rozwój teorii oraz nowoczesnych metod analiz i projektowania układów i systemów elektronicznych	350
5.	02.16	Rozwój technik przekazywania informacji	1.232
6.	02.20	Wybrane zagadnienia podstawowych problemów współczesnej metrologii oraz technologii i konstrukcji systemów i urządzeń pomiarowo-kontrolnych	2.113
7.	02.21	Podstawy i mechanizmy racjonalnej gospodarki energetycznej budownictwa mieszkaniowego	1.404

Lp.	Numer programu	Nazwa programu	Nakłady 1986—1990 (mln zł)
2) Automatyzacja i robotyzacja procesów produkcyjnych			
1.	02.04	Teoretyczne podstawy technologii maszyn oraz konstrukcji obrabiarek, urządzeń technologicznych i narzędzi	973
2.	02.05	Rozwój teoretycznych podstaw konstrukcji, technologii i badań maszyn roboczych i budowlanych	1.323
3.	02.13	Układy ze sztuczną inteligencją do maszyn roboczych i pojazdów	1.487
4.	02.15	Rozwój badań systemowych i ich priorytetowych zastosowań	909
5.	02.17	Podstawy teoretyczne i nowe koncepcje architektury, oprogramowania systemowego i zastosowań komputerów	1.363
3) Energetyka i technika jądrowa			
1.	01.09	Badania cząstek elementarnych i procesów jądrowych	4.143
2.	01.10	Diagnostyczne badania plazmy wysokotemperaturowej	2.919
3.	02.18	Wybrane zagadnienia poznawcze energetyki	1.930
4) Nowe materiały i technologie			
1.	01.12	Struktura, przejścia fazowe i własności układów skondensowanych i molekularnych	3.750
2.	01.13	Synteza, struktura i własności związków organicznych — rozwój chemii organicznej z uwzględnieniem potrzeb przemysłu, medycyny, rolnictwa i biotechnologii	2.073
3.	01.14	Chemiczne i fizyczne podstawy syntezy i właściwości nowych układów wielocząsteczkowych i biopolimerów	677
4.	01.15	Badania procesów elektrochemicznych ukierunkowanych na wykorzystanie ich w technice	836
5.	01.16	Struktura i własności węgla oraz podstawy metod ich przetwórstwa	1.817
6.	01.18	Substancje nieorganiczne wysokiej czystości o specjalnych właściwościach dla nauki i techniki	600
7.	02.01	Podstawy mechaniki materiałów, maszyn, konstrukcji i procesów technologicznych	1.141
8.	02.07	Podstawy doskonalenia procesów metalurgicznych	388
9.	02.08	Rozwój nowych materiałów i energooszczędnych procesów oraz metod ich kontroli i regulacji w metalurgii żelaza	681
10.	02.09	Krzepnięcie i krystalizacja metali (odlewnictwo)	559
11.	02.10	Badania i zastosowania plazmy niskotemperaturowej	692
5) Biotechnologie			
1.	04.02	Aktywność drobnoustrojów, ich wykorzystanie i zwalczanie	388
2.	04.11	Doskonalenie procesów biotechnologicznych	1.543
3.	04.12	Biologia molekularna i inżynieria genetyczna roślin	615
6) Nowe technologie pozyskiwania surowców			
1.	03.01	Dynamika procesów geofizycznych obszaru Polski ze specjalnym uwzględnieniem zagłębi górniczych	1.390
2.	03.02	Dynamika płyt litosferycznych i budowa struktur wglębnych w Polsce	991
3.	03.03	Badania zasobów żywych, litosfery i środowiska rejonów polarnych	2.348
4.	03.04	Wskaźniki i modele procesów ewolucji skorupy ziemskiej	661
5.	03.05	Rozpoznanie, zagospodarowanie i użycie deficytowych surowców mineralnych i kopalin towarzyszących	799
6.	03.06	Górotwór jako ośrodek wielofazowy	734
7.	03.07	Badania podstaw procesów wzbogacania kopalin	496
8.	03.08	Odzysk nieorganicznych surowców i odpadów przemysłu i górnictwa	912
9.	03.09	Metody analizy i użytkowania zasobów wodnych	603
10.	04.04	Poznanie i wykorzystanie zasobów roślinnych	1.156
7) Środki i systemy transportowe			
1.	02.19	Podstawy rozwoju systemów i środków transportu	1.240
8) Gospodarka żywnościowa			
1.	02.06	Rozwój maszyn i urządzeń chłodniczych	783
2.	05.01	Genetyczne doskonalenie roślin uprawnych	620
3.	05.02	Fizjologiczne podstawy produktywności roślin	730
4.	05.03	Podstawy agrofizyczne produktywności gleb i roślin uprawnych	578
5.	05.04	Gromadzenie, opracowywanie i przechowywanie materiałów roślin użytkowych dla potrzeb hodowli twórczej i badań genetycznych	449
6.	05.05	Genetyczne i fizjologiczne podstawy wzrostu zwierząt gospodarskich	1.972
7.	05.06	Fizjologia i patologia rozrodu zwierząt gospodarskich	1.634
8.	05.07	Fizjologiczne podstawy żywienia zwierząt gospodarskich	537
9.	05.08	Higiena i toksykologia zwierząt oraz produktów pochodzenia zwierzęcego	334
10.	05.09	Podstawowe problemy żywności i żywienia człowieka	728

Lp.	Numer programu	Nazwa programu	Nakłady 1986—1990 (mln zł)
9) Ochrona zdrowia, pracy i środowiska			
1.	02.12	Mechanika środowiska morskiego oraz podstawy ochrony brzegu morskiego	694
2.	03.10	Podstawy bioprodukcji i ochrony środowiska morskiego oraz prognozy oceanograficzno-meteorologiczne	760
3.	03.11	Biogeochemiczne i fizyczne przemiany zanieczyszczeń i odpadów przemysłowych oraz ich interakcja ze środowiskiem	991
4.	04.07	Biologiczne mechanizmy pasożytnictwa i podstawy zwalczania pasożytów ludzi i zwierząt	289
5.	04.09	Układy ekologiczne i ich rola w sterowaniu procesami przyrodniczymi i kształtowaniu środowiska	2.073
6.	04.10	Ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego	3.710
7.	06.01	Badania podstawowych mechanizmów odpowiedzi immunologicznej i ich wykorzystanie w medycynie	1.966
8.	06.02	Neurobiologiczne mechanizmy adaptacyjne	2.148
9.	06.03	Substancje endogenne o wysokiej aktywności biologicznej	826
10) Pozostałe kierunki			
1.	01.01	Metody matematyczne i ich zastosowania	1.082
2.	01.03	Pola, cząsteczki, czasoprzestrzeń — badania podstawowe	654
3.	01.06	Procesy oddziaływania promieniowania z materią	2.371
4.	01.07	Badania oddziaływań promieniowania laserowego z układami atomowymi metodami elektrodynamiki kwantowej	99
5.	01.11	Ewolucja materii we wszechświecie	504
6.	01.17	Nowe metody w chemii analitycznej i ich zastosowania w gospodarce narodowej	463
7.	01.19	Szybkie procesy i krótkożyjące produkty przejściowe w chemii, fizyce i biologii	760
8.	02.02	Pola elektromagnetyczne i mechaniczne w ośrodkach ciągłych	661
9.	02.03	Zagadnienia akustyki w technice, medycynie i kulturze oraz ich wykorzystanie do projektowania urządzeń i procesów	1.033
10.	02.11	Membrany i procesy membranowe dla wiodących kierunków rozwoju gospodarczego	578
11.	03.12	Uwarunkowania przestrzennego rozwoju społeczno-gospodarczego Polski	454
12.	03.13	Ewolucja środowiska geograficznego Polski	454
13.	04.01	Fizjologiczne i biochemiczne mechanizmy regulacji funkcji komórki i organizmu	1.512
14.	04.03	Mechanizmy i przebieg procesów ewolucyjnych	273
15.	04.05	Założenia narodowej kolekcji zagrożonych gatunków roślin ze szczególnym uwzględnieniem dzikich gatunków i form wyjściowych drzew i krzewów owocowych	867
16.	04.06	Poznanie i wykorzystanie zasobów fauny Polski	518
17.	01.20	Rozwój i wykorzystanie badań kosmicznych	4.064
1.2. Centralne programy badań podstawowych z zakresu nauk społecznych i humanistycznych			
18.	04.08	Antropologiczne przejawy uwarstwienia społecznego ludności Polski	124
19.	08.07	Kultura materialna i artystyczna Polski w aspekcie powszechnoświatowym	896
20.	08.08	Nauka i edukacja w rozwoju narodu i państwa polskiego	222
21.	08.09	Języki, literatura i kultura Słowian z uwzględnieniem literatury radzieckiej — rozwój, wzajemne związki i znaczenie w świecie współczesnym	396
22.	08.10	Literatura polska — tendencje rozwojowe, formy i funkcje społeczne	624
23.	08.11	Język polski — źródła, słownictwo, gramatyka, odmiany i związki z innymi językami	372
24.	08.12	Historia kultury Polski w średniowieczu i w dobie nowożytnej	107
25.	08.13	Warsztat badawczy dyscyplin historycznych	186
26.	08.14	Dokumentacja kultury materialnej i artystycznej w Polsce	867
27.	08.15	Struktura logiczna rozumowań niesformalizowanych	207
28.	07.01	Sily napędowe, bariery i zagrożenia rozwoju społeczno-gospodarczego w procesie budowy podstaw socjalizmu i tworzenia materialnej i duchowej bazy rozwiniętego socjalizmu w Polsce	266
29.	07.02	Główne zagadnienia filozofii w perspektywie historycznej ze szczególnym uwzględnieniem kultury filozoficznej w Polsce XIV—XX w.	124
30.	07.03	Marksizm a współczesne problemy filozoficzne	158
31.	08.01	Człowiek i praca w społeczeństwie socjalistycznym	342
32.	08.02	Spoleczno-psychologiczne mechanizmy funkcjonowania i zmian osobowości w społeczeństwie współczesnym	202
33.	08.03	Patologiczne zjawiska społeczne — charakterystyka, uwarunkowania, zapobieganie	479
34.	08.04	Szkolnictwo wyższe w procesie kształtowania socjalistycznej integracji	319
35.	08.05	Polska kultura narodowa, jej tendencje rozwoju i percepcja	445
36.	08.06	Turystyka jako czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego	458
37.	08.16	Optymalizacja systemu kultury fizycznej jako podstawy kształtowania zdrowia i sprawności fizycznej 1986—1990	494
38.	08.17	Funkcjonowanie i kierunki rozwoju systemu oświaty i wychowania w Polsce Ludowej	570

Lp.	Numer programu	Nazwa programu	Nakłady 1986—1990 (mln zł)
39.	09.01	Uwarunkowania demograficzne rozwoju społeczno-gospodarczego Polski	199
40.	09.02	Stan i przeobrażenia współczesnych rodzin polskich	289
41.	09.03	Przemiany w społecznościach Ziemi Zachodnich i Północnych Polski	205
42.	09.04	Rola systemów wartości i aspiracji w dynamizowaniu rozwoju ekonomiczno-społecznego	213
43.	09.05	Społeczno-gospodarcze uwarunkowania modernizacji wsi i rolnictwa w Polsce	258
44.	09.06	Przeobrażenia społeczne w pierwszym dwudziestopięcioletniu Polski Ludowej (l. 1944—1970)	83
45.	09.07	Przeobrażenia społecznej świadomości i struktury jako czynnik rozwoju społeczno-ekonomicznego polskiego społeczeństwa socjalistycznego	330
46.	09.08	Polska lokalna i samorząd terytorialny w warunkach reformy gospodarczej	391
47.	10.01	Kierunki zmian struktury gospodarki Polski	155
48.	10.02	Metodologiczne problemy ekonomicznej efektywności gospodarowania w socjalizmie	133
49.	10.03	Wpływ mechanizmów funkcjonowania gospodarki narodowej na jej przekształcenia strukturalne (ze szczególnym uwzględnieniem promocji proeksportowej)	144
50.	10.05	Konsumpcja i rynek w procesach rozwoju gospodarczego i doskonalenia bytu społeczeństwa	467
51.	10.06	Kierunki i czynniki rozwoju rolnictwa i gospodarki żywnościowej	780
52.	10.07	Funkcjonowanie centralnych organów gospodarczych jako ośrodka sterującego polską gospodarką	266
53.	10.08	Kierunki doskonalenia reformy gospodarczej	454
54.	10.09	Modelowanie ekonometryczne i metody prognozowania procesów gospodarczych	452
55.	11.01	Funkcjonowanie państwa i kultura polityczna społeczeństwa polskiego	162
56.	11.02	Prawo jako instrument rozwoju państwa i umocnienia socjalistycznych stosunków społecznych w PRL	330
57.	11.03	Badania nad węzłowymi problemami okresu przejściowego od kapitalizmu do socjalizmu i podstawami teoretycznymi budowy socjalizmu w Polsce	248
58.	11.04	Ideologiczne i polityczno-prawne aspekty współistnienia państw o różnych systemach politycznych	243
59.	11.05	Węzłowe problemy stosunków Polski z zagranicą	190
60.	11.06	Polacy-Niemcy. Tradycje, dążenia	304
61.	11.07	Tendencje rozwoju społeczno-gospodarczego krajów słabo rozwiniętych i ich znaczenie dla Polski	125
62.	11.08	Zewnętrzne uwarunkowania ukierunkowania ekonomicznego rozwoju społeczno-gospodarczego Polski	118
63.	11.09	Przemiany zbiorowości polonijnych na tle przeobrażeń innych grup etnicznych w krajach osiedlenia Polonii	136
64.	11.10	Prawidłowość rozwoju światowego systemu socjalistycznego ze szczególnym uwzględnieniem procesów współpracy i integracji krajów wspólnoty socjalistycznej	293

2. Centralne programy badawczo-rozwojowe

Lp.	Numer programu	Nazwa programu	Nakłady 1986—1990 (mln zł)
-----	----------------	----------------	----------------------------

1) Elektronizacja gospodarki narodowej

1.	8.1	Materiały i podzespoły czynne	18.338
2.	8.2	Podzespoły biernie i stykowe	5.531
3.	8.3	Urządzenia technologiczne i pomiarowe elektroniki	6.612
4.	8.4	Elektroniczny sprzęt powszechnego użytku	2.651
5.	8.5	Telekomunikacja	4.325
6.	8.6	Mikrokomputerowe systemy wspomagania pracy twórczej	1.446
7.	8.7	Technika komputerowa	6.726
8.	8.8	Systemy wspomagania prac inżynierskich i eksperymentu naukowego	4.295
9.	8.9	Techniczne przygotowanie i zarządzanie produkcją	3.032
10.	8.10	Doskonalenie i informatyzowanie systemu rachunkowości	684
11.	8.11	Informatyka w administracji państwowej i obsłudze społeczeństwa	1.406
12.	8.12	Optoelektronika — materiały i elementy bazowe	2.603
13.	8.13	Rozwój metod i środków informatycznych w procesach nauczania i badaniach naukowych	2.348
14.	8.14	Podstawy rozwoju techniki laserowej	3.235

2) Automatyzacja i robotyzacja procesów produkcyjnych

1.	6.1	Oszczędne techniki wytwarzania części maszyn	14.764
2.	7.1	Roboty przemysłowe	2.653
3.	7.2	Elementy i systemy automatyki	3.911
4.	7.3	Techniki spawalnicze	2.204
5.	7.4	Mechanizacja i automatyzacja procesów montażu	4.545
6.	7.5	Elastyczne systemy produkcyjne	11.074

Lp.	Numer programu	Nazwa programu	Nakłady 1986—1990 (mln zł)
3) Energetyka i technika jądrowa			
1.	5.1	Kompleksowy rozwój energetyki	19.738
2.	5.4	Rozwój systemu gazowniczego	742
3.	5.7	Maszyny i urządzenia elektrotechniczne	5.011
4.	5.8	Technika jądrowa	6.936
5.	5.9	Racjonalizacja użytkowania paliw i energii	2.271
4) Nowe materiały i technologie			
1.	2.1	Zmniejszenie stalochłonności gospodarki narodowej	3.901
2.	2.2	Rozwój produkcji i zastosowania metali nieżelaznych	5.586
3.	2.3	Procesy energo- i materiałoozczędne w odlewnictwie	2.280
4.	2.4	Nowe materiały i ich technologie	2.789
5.	3.1	Procesy koksoownicze i technologie koksochemiczne	3.330
6.	3.2	Surowce i półprodukty syntezy organicznej	2.887
7.	3.3	Technologie związków nieorganicznych	2.652
8.	3.4	Tworzywa sztuczne	1.886
9.	3.5	Pogłębiony przerób ropy naftowej	1.156
10.	3.6	Technologia szkła i ceramiki	2.719
11.	3.8	Technologia leków i półproduktów farmaceutycznych	3.086
12.	3.9	Surowce i technologie włókiennicze	2.448
13.	3.10	Nawozy mineralne, surowce i półfabrykaty	2.335
14.	3.11	Synteza pestycydów	2.969
15.	3.12	Kompozytowe tworzywa polimerowe i polimery o specjalnych właściwościach	2.313
16.	3.14	Inżynieria i aparatura procesów chemicznych i biotechnologicznych	6.492
17.	3.16	Środki pomocnicze dla przemysłu chemicznego i lekkiego	3.724
18.	3.17	Kompleksowe przetwórstwo węgla	2.668
19.	3.18	Zwiększenie efektywności nawożenia mineralnego i organicznego	1.953
20.	3.19	Doskonalenie kompleksowych metod ochrony roślin	2.922
21.	3.20	Naukowe podstawy chemicznych procesów technologicznych	4.047
22.	4.1	Poprawa wartości użytkowych i efektywności budownictwa mieszkaniowego i towarzyszącego	3.572
23.	4.2	Nowoczesne technologie wytwarzania materiałów budowlanych pochodzenia mineralnego	3.040
24.	4.3	Nowoczesne maszyny budowlane dla potrzeb krajowych i eksportu	6.604
25.	4.4	Rozwój zunifikowanych żurawi samojezdnych i samochodowych	3.205
26.	6.2	Powłoki antykorozyjne i obróbka cieplna	3.800
27.	6.3	Szybkoobrotowe silniki wysokoprężne	4.646
28.	6.4	Oszczędne technologie budowlane	3.580
29.	6.5	Materiałoozczędny przerób drewna	2.252
30.	6.6	Metody i środki ochrony przed korozją	1.855
5) Biotechnologie			
1.	3.7	Biotechnologie w przemyśle chemicznym	2.370
2.	3.13	Molekularne podstawy biotechnologii	4.279
3.	3.15	Biotechnologia w rolnictwie i przemyśle spożywczym	2.541
6) Nowe technologie pozyskiwania surowców			
1.	1.1	Maszyny i urządzenia wydobywczo-przeróbcze dla górnictwa węgla kamiennego	5.813
2.	1.2	Urządzenia elektrotechniczne i automatyki dla górnictwa węgla kamiennego	2.278
3.	1.3	Bezpieczna eksploatacja kopalń węgla kamiennego	2.498
4.	1.4	Maszyny i urządzenia dla górnictwa węgla brunatnego	2.280
5.	1.5	Technika poszukiwań i eksploatacji ropy naftowej i gazu ziemnego	2.782
6.	1.6	Racjonalizacja wydobycia, przetwórstwa i wykorzystania surowców skalnych	2.337
7.	1.7	Zwiększenie efektywności pozyskiwania i wykorzystania surowców mineralnych	909
8.	1.8	Budowa geologiczna Polski i poszukiwanie złóż surowców mineralnych	4.180
7) Środki i systemy transportowe			
1.	9.1	Samoloty lekkie	6.055
2.	9.2	Technika okrętowa	6.536
3.	9.3	Obsługa transportowa społeczeństwa i gospodarki	11.488
4.	9.4	Środki transportu samochodowego	7.224
5.	9.5	Rozwój technicznych i ekonomicznych systemów gospodarki morskiej	3.924

Lp.	Numer programu	Nazwa programu	Nakłady 1986—1990 (mln zł)
8) Gospodarka żywnościowa			
1.	10.1	Zboża i rośliny oleiste	7.696
2.	10.2	Produkcja pasz i żywienie zwierząt	6.939
3.	10.3	Hodowla drobiu	2.250
4.	10.4	Ochrona zdrowia zwierząt	2.327
5.	10.5	Hodowla i przetwórstwo ziemniaka	2.645
6.	10.6	Hodowla i przerób buraka cukrowego	1.920
7.	10.7	Przetwórstwo surowców zwierzęcych i tłuszczowych	3.990
8.	10.8	Melioracja i gospodarka wodna w rolnictwie	3.147
9.	10.9	Maszyny i ciągniki rolnicze	5.635
10.	10.10	Maszyny spożywcze i urządzenia chłodnicze	7.258
11.	10.11	Wykorzystanie mórz i oceanów	8.056
12.	10.12	Technika opakowań	2.814
13.	10.13	Metody radiacyjne w rolnictwie	1.711
14.	10.14	Produkcja mleka oraz mięsa wołowego i wieprzowego	6.733
15.	10.15	Zastosowanie energo- i materiałoozczędnych maszyn i urządzeń w rolnictwie	6.566
16.	10.16	Optymalizacja procesów technologicznych w mleczarstwie i innych działach gospodarki żywnościowej	1.794
17.	10.17	Metody intensyfikacji produkcji zwierzęcej w oparciu o bazę paszową w gospodarstwach indywidualnych	2.034
18.	10.18	Doskonalenie metod produkcji warzyw i grzybów uprawnych	5.700
19.	10.19	Doskonalenie metod produkcji i przechowywania owoców	5.063
20.	10.20	Doskonalenie gospodarki rolnej i leśnej na terenach górskich	1.559
9) Ochrona zdrowia, pracy i środowiska			
1.	11.1	Ochrona człowieka w środowisku pracy	2.660
2.	11.2	Technika ochrony powietrza	2.603
3.	11.3	Aparatura medyczna	1.645
4.	11.4	Ochrona środowiska	3.071
5.	11.5	Zwalczanie chorób nowotworowych	7.220
6.	11.6	Zwalczanie chorób układu krążenia	8.561
7.	11.7	Ochrona zdrowia matki, dziecka i rodziny	4.180
8.	11.8	Zapobieganie skutkom alkoholizmu i narkomanii	380
9.	11.9	Podstawowe problemy biocybernetyki, techniki i informatyki biomedycznej	3.304
10.	11.10	Gospodarka wodna	3.648
11.	11.11	Medycyna pracy	2.677
12.	11.12	Zapobieganie niekorzystnym skutkom zdrowotnym skażeń środowiska człowieka	1.900
10) Pozostałe kierunki			
1.	12.1	Aparatura pomiarowa	1.815
2.	12.2	Aparatura naukowo-badawcza i środki wspomagające	2.974
3.	12.3	Rozwój konstrukcji, metod wytwarzania oraz zastosowań aparatury naukowo-badawczej i dydaktycznej	3.032
4.	13.1	Poprawa funkcjonowania gospodarki miejskiej	2.280
5.	13.2	Doskonalenie eksploatacji środków trwałych	12.269
6.	14.1	Systemy zarządzania w gospodarce narodowej i administracji państwowej	456
7.	14.2	Metody kierowania rozwojem i funkcjonowaniem gospodarki	532
8.	14.3	Intensyfikacja wykorzystania zasobów materiałowych	456
9.	15.1	Maszyny włókiennicze	1.921
10.	15.2	Elementy i zespoły maszyn	2.768
11.	15.3	Gospodarka leśna	1.978
12.	15.4	Technologie celulozy i papieru	829
13.	15.6	Wykorzystanie kriogeniki w gospodarce narodowej	1.292

Rozdział 5

Preferencje i ograniczenia lokalizacji inwestycji przemysłowych.

1. Miasta preferowane

Stosowane będą preferencje dla lokalizacji nowych i rozbudowy istniejących zakładów przemysłowych w następujących miastach:

Miasto	Województwo
1. Braniewo	elbląskie
2. Chojna	szczecińskie
3. Chmielnik	kieleckie
4. Ćmielów	tarnobrzeskie
5. Dąbrowa Tarnowska	tarnowskie
6. Elk	suwalskie
7. Grajewo	łomżyńskie
8. Grodzisk Wlkp.	poznańskie
9. Gryfice	szczecińskie
10. Gubin	zielonogórskie
11. Janów Lubelski	tarnobrzeskie
12. Kazimierza Wielka	kieleckie
13. Kłodawa	konińskie
14. Krosno Odrzańskie	zielonogórskie
15. Kostrzyn nad Odrą	gorzowskie
16. Kolno	łomżyńskie
17. Lipno	włocławskie
18. Lębork	śląskie
19. Łuków	siedleckie
20. Międzyrzec Podlaski	białkopodlaskie
21. Ostrołęka	ostrołęckie
22. Koniecpol	częstochowskie
23. Sierpc	płockie
24. Siedlce	siedleckie
25. Słubice	gorzowskie
26. Sokółka	białostockie
27. Siemiatycze	białostockie
28. Włodawa	chełmskie

Zasady preferencji lokalizacyjnych określi projekt planu przestrzennego zagospodarowania kraju.

2. Ograniczenia lokalizacji inwestycji przemysłowych w aglomeracjach

Wprowadza się zakaz lokalizacji nowych i rozbudowy istniejących zakładów powodujących przyrost zatrudnienia powyżej 200 osób w następujących aglomeracjach miejskich obejmujących:

I. Gdańska (bez miasta i gminy Tczew)

1. woj. gdańskie:

- m.: Gdańsk, Gdynia, Pruszcz Gdański, Puck, Reda, Rumia, Sopot, Wejherowo
gm.: Kolbudy Górne, Kosakowo, Luzino, Pruszcz Gdański, Pszczółki, Wejherowo, Zukowo

II. Katowicka

1. woj. częstochowskie.

- m.: Kalety, Woźniki
gm.: Koszęcin, Woźniki

2. woj. katowickie:

- m.: Będzin, Bukowno, Bytom, Chorzów, Chrzanów, Czeladź, Dąbrowa Górnicza, Gliwice, Jastrzębie-Zdrój, Jaworzno, Katowice, Knurów, Kuźnia Raciborska, Leszczyny, Libiąż, Łaziska Górne, Łazy, Mikołów, Mysłowice, Ogrodzieniec, Olkusz, Orzesze, Piekary Śląskie, Pyskowice, Racibórz, Ruda Śląska, Rybnik, Siemianowice Śląskie, Siewierz, Sosnowiec, Świętochłowice, Tarnowskie Góry, Toszek, Trzebinia, Tychy, Wodzisław Śląski, Zabrze, Zawiercie, Żory

- gm.: Babice, Bobrowniki, Bukowno, Chrzanów, Gąszowice, Gierałtowice, Godów, Gorzyce, Klucze, Krzanowice, Krzyżanowice, Kuźnia Raciborska, Leszczyny, Libiąż, Lubomia, Lyski, Łazy, Mierzęcice, Mszana, Nędza, Ogrodzieniec, Olkusz, Pawłowice, Pietrowice Wielkie, Pilchowice, Psary, Rudnik, Rudziniec, Siewierz, Sośnicowice, Świerklaniec, Świerklany, Tapkowice, Toszek, Trzebinia, Tworóg, Wielowieś, Zbrostawice, Zebrzydowice, Żory

III. Krakowska

1. woj. krakowskie:

- m.: Kraków, Krzeszowice, Niepołomice, Skawina, Wieliczka

- gm.: Alwernia, Biskupice, Czernichów, Krzeszowice, Liszki, Mogilany, Niepołomice, Siepraw, Skawina, Świątniki Górne, Wieliczka, Zabierzów

IV. Łódzka

1. woj. łódzkie:

- m.: Aleksandrów Łódzki, Głowno, Konstantynów Łódzki, Ozorków, Pabianice, Stryków, Zgierz

- gm.: Andrespol, Pabianice, Rzgów, Zgierz

2. woj. piotrkowskie:

- m.: Koluszki, Tuszyń

- gm.: Koluszki

3. woj. sieradzkie:

- m.: Łask

- gm.: Dobroń, Łask

4. woj. skierniewickie:

- m.: Brzeziny

- gm.: Rogów

V. Warszawska

1. woj. ostrołęckie:

- m.: Tłuszcz

- gm.: Klembów, Poświętne, Tłuszcz

2. woj. siedleckie:

- m.: Mińsk Mazowiecki

- gm.: Cegłów, Dębe Wielkie

3. woj. skierniewickie:

- m.: Mszczonów, Żyrardów

- gm.: Jaktorów, Radziejowice, Zabia Wola

4. woj. stołeczne warszawskie:

m.: Błonie, Brwinów, Góra Kalwaria, Grodzisk Mazowiecki, Józefów, Karczew, Kobyłka, Konstancin-Jeziorna, Legionowo, Marki, Milanówek, Nowy Dwór Mazowiecki, Otwock, Ożarów Maz., Piaseczno, Piastów, Podkowa Leśna, Pruszków, Radzymin, Serock, Sulejówek, Warszawa, Wesola, Wołomin, Zakroczym, Żabki, Zielonka.

gm.: Brwinów, Celestynów, Góra Kalwaria, Grodzisk Maz., Halinów, Jabłonna, Karczew, Łomianki, Michałowice, Piaseczno, Radzymin, Strzeszew, Stare Babice, Wołomin, Zakroczym.

Zakaz ten nie dotyczy zakładów przemysłowych bezpośrednio związanych z obsługą aglomeracji i jej mieszkańców oraz przedsięwzięć polegających na wykorzystaniu surowców miejscowych i odpadowych.

Rozdział 6

Zadania związane z obronnością i bezpieczeństwem państwa.

Przy określaniu zadań związanych z obronnością i bezpieczeństwem państwa na lata 1986—1990 kierowano się generalnymi dyrektywami, wynikającymi z ustawy o powszechnym obowiązku obrony PRL oraz potrzebami umacniania bezpieczeństwa wewnętrznego i porządku publicznego.

Zadania te są skorelowane z założeniami rozwoju ekonomicznego kraju, określonymi w planie na bieżące pięcioletnie.

Przewidywane nakłady na obronę i bezpieczeństwo państwa zostały ujęte w odpowiednich częściach npsg (produkcji przemysłu krajowego, bilansach materiałowych, planie eksportu i importu, nakładów na inwestycje) i bilansie pieniężnych przychodów i wydatków ludności.

Rozdział 7

Zadłużenie zagraniczne.

Ustala się, że maksymalna relacja zadłużenia zagranicznego do dochodu narodowego wytworzonego może w 1990 r. wynieść 52,3—53,7% wobec 50,3% w 1985 r.

Część III

SRODKI REALIZACJI POLITYKI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ

Rozdział 1

Zasady działania i narzędzia ekonomiczne służące zapewnieniu równowagi gospodarczej i koordynacji npsg.

1. Sterowanie realizacją npsg na lata 1986—1990 opierać się będzie na:

- 1) wykorzystywaniu mechanizmów i instrumentów ekonomicznych określonych w ramach reformy gospodarczej,

- 2) tworzeniu warunków do rozwoju aktywności społecznej zarówno grupowej, jak i indywidualnej, rozbudzania przedsiębiorczości i innowacyjności w procesie wytwarzania dóbr i świadczenia usług,
- 3) uelastycznianiu i upraszczaniu form organizowania działalności gospodarczej i zarządzania.

2. Tworzenie warunków do dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego będzie wspierane konsekwentnym rozwijaniem i umacnianiem zasad reformy gospodarczej.

Zasadnicze znaczenie będzie miało przyspieszenie tempa dochodzenia do równowagi ekonomicznej w gospodarce przy wykorzystaniu wszelkich dostępnych mechanizmów i instrumentów ekonomicznych, w tym aktywizacja cen, zaostrenie wymogów samofinansowania i efektywności przy uruchamianiu przedsięwzięć inwestycyjnych. Stosowany będzie przymus ekonomiczny i związana z nim instytucja likwidacji i upadłości przedsiębiorstw, nawet gdyby to miało doprowadzić do przejściowego ograniczenia poziomu produkcji poszczególnych wyrobów czy usług.

Przywracanie równowagi finansowej oraz eliminowanie nieefektywnych przedsiębiorstw będzie ważną drogą przezwycięzania niedoborów czynników produkcji. Uzyskiwane tą drogą środki powinny być kierowane do jednostek i dziedzin o najwyższej efektywności i sprawności, a tym samym umożliwiać dynamizowanie rozwoju produkcji i usług w gospodarce. Wymaga to, aby sterowanie gospodarką ukierunkowane było w coraz większym stopniu na pobudzanie przedsiębiorczości i aktywności rozwojowej podmiotów gospodarczych. Będzie to realizowane poprzez rozwój stosunków umownych i wykorzystanie mechanizmu rynkowego kontrolowanego przez określone planach centralnych instrumenty finansowe i prawne. Zachowane będzie bezpośrednie oddziaływanie centrum na podmioty gospodarcze poprzez zamówienia rządowe na wyroby, inwestycje i zadania z dziedziny nauki i techniki. Ograniczany będzie zakres bezpośrednich administracyjnych ingerencji w rozdysponowywanie środków produkcji, na rzecz rozwoju powiązań umownych między jednostkami gospodarczymi. Aktywniej w tym celu będą wykorzystane ceny umowne oraz instrumenty podatkowe i kredytowe.

Rozwijany będzie, przewidziany w reformie gospodarczej, system instytucji i struktur organizacyjnych w gospodarce. Najbardziej efektywne i prężne jednostki gospodarcze powinny je aktywnie wykorzystywać dla swoich potrzeb rozwojowych. Kształtowane będą warunki do tworzenia różnorodnych powiązań między jednostkami gospodarczymi w oparciu o przepływ środków finansowych i rzeczowych. Sprzyjać temu będą procedury przepływu tych środków.

3. Umocniana będzie samodzielność decyzyjna jednostek gospodarczych w ramach obowiązujących przepisów prawa, pod warunkiem posiadania przez nie zdolności do samofinansowania. Jednocześnie rygorystycznie będą przestrzegane ustawowe zasady postępowania wobec przedsiębiorstw o złej sytuacji ekonomicznej, z zastosowaniem przyjętych prawem sankcji i zasad odpowiedzialności przedsiębiorstw.

4. Wspierany będzie dalszy rozwój samorządności jako formy aktywizacji grup społeczno-zawodowych w procesie gospodarowania. Aktywizowana będzie działalność samorządów w procesie planowania społeczno-gospo-

darczego, w jednostkach gospodarczych i w gospodarce terenowej oraz w nadzorze i kontroli realizacji tych planów.

5. Nastąpi uzależnienie wynagrodzenia i sytuacji pracowniczej kadry kierowniczej od wyników ekonomicznych przedsiębiorstwa, co sprzyjać powinno zwiększeniu jej zainteresowania ekspansją rozwojową i poprawą efektywności. Rozwijany będzie system szkolenia i przygotowania zawodowego z myślą o kształtowaniu postaw przedsiębiorczości, innowacyjności i gotowości do ryzyka. Zmieniony zostanie system kontroli i oceny kadry kierowniczej.

6. Przy kształtowaniu struktur będą przestrzegane zasady niezwiększania stopnia monopolizacji gospodarki, niewyrażania zgody na powstawanie jednego przedsiębiorstwa w skali kraju, we wszystkich tych przypadkach, gdy działa już obecnie większa liczba przedsiębiorstw. Wprowadzona zostanie zasada poddawania wszystkich decyzji organizacyjnych w gospodarce nadzorowi organu antymonopolowego. W procesie przekształcania struktur organizacyjnych w gospodarce, realizowanych zarówno z inicjatywy organów administracji państwowej, jak i samych przedsiębiorstw, przestrzegane będzie kryterium ekonomicznej efektywności wprowadzanych zmian.

Polityka kształtowania struktur organizacyjnych w gospodarce oparta będzie na następujących zasadach:

- 1) wykorzystywane będą pełniej możliwości kształtowania struktur organizacyjnych, stworzone obecnie obowiązującymi przepisami prawa. Zrzeszenia, jako celowe organizacje, będą tworzone przede wszystkim dla realizacji wielkich przedsięwzięć i programów wykraczających poza ramy jednego przedsiębiorstwa. Wykorzystywane będą one także jako forma organizacji konsorcjów powoływanych dla sfinansowania i realizacji określonych przedsięwzięć,
- 2) dla tworzenia stabilnych więzi ekonomicznych i techniczno-produkcyjnych między poszczególnymi etapami przetwórstwa i kooperacji będą aktywniej wykorzystywane formy przedsiębiorstwa mieszanego i spółki prawa handlowego. Przy tworzeniu tego typu form wykorzystywany będzie majątek przedsiębiorstw, które ze względu na zły stan ekonomiczny powinny ulegać likwidacji lub postępowaniu uzdrawiającemu,
- 3) rozszerzane będą możliwości tworzenia małych przedsiębiorstw o charakterze lokalnym i kooperacyjnym. Rozwijane będą zwłaszcza formy przedsiębiorstw mieszanych zakładanych przez władze terenowe i duże przedsiębiorstwa, a wyposażane w zbędne czy nie w pełni wykorzystane środki trwałe założycieli. Przedsiębiorstwa te powinny być zakładane zwłaszcza w regionach, w których występuje względna równowaga na rynku pracy. Małe przedsiębiorstwa, w tym różnego rodzaju spółki jednostek gospodarki społecznej, będą tworzone zwłaszcza w przetwórstwie rolno-spożywczym, w produkcji materiałów budowlanych i w budownictwie. Formy małych przedsiębiorstw będą rozwijane także w handlu i skupie. Jednocześnie będzie im towarzyszył proces demonopolizacji organizacji handlu, zwiększenie bezpośredniego udziału producentów w obrocie poprzez własne sklepy, jak też spółki handlowe. Upowszechniany będzie system agencji w handlu oraz tworzone warunki do zwiększania samodzielności sklepów,

- 4) dla rozwoju struktur organizacyjnych o charakterze koncernowym, opartych na silnej więzi ekonomicznej, dopuszczona zostanie możliwość powstawania nowej formy przedsiębiorstwa poprzez przekształcenie przedsiębiorstwa państwowego w spółkę na drodze wykupienia części jego majątku przez inne przedsiębiorstwa państwowe. Tego typu przedsiębiorstwa powinny powstawać zwłaszcza w oparciu o środki finansowe dużych przedsiębiorstw producentów dóbr finalnych, na bazie organizacyjnej i majątkowej przedsiębiorstw kooperacyjnych,
- 5) popierane będą inicjatywy organizowania wyspecjalizowanych jednostek zajmujących się wdrażaniem innowacji. Sprzyjać temu będą odpowiednie warunki prawne i ekonomiczne bezpośredniego współdziałania jednostek produkcyjnych, twórców osiągnięć naukowo-technicznych i instytutów, zwłaszcza w formie spółek. Organizowane będą także centra naukowo-produkcyjne, które wykorzystując formy spółki i przedsiębiorstw mieszanych pozwolą na wzmacnianie bezpośrednich powiązań między procesem badawczym i produkcyjnym,
- 6) wykorzystując przegląd struktur organizacyjnych w gospodarce i państwie, uelastyczniane i upraszczane będą struktury organizacyjne organów administracji państwowej, w tym zwłaszcza zasady nadzoru nad działalnością gospodarczą,
- 7) tworzone będą warunki do rozszerzenia współdziałania przedsiębiorstw niezależnie od ich przynależności resortowo-działalowej i typu własności. Powinny one umożliwić poziome przepływy informacji i promocji doświadczeń organizacyjnych, ekonomicznych i technicznych oraz organizowanie współdziałania przedsiębiorstw na rzecz terenu,
- 8) dla intensyfikacji wykorzystania użytków rolnych i zwiększenia produkcji rolniczej doskonałone będą instrumenty polityki ekonomicznej (ceny, kredyty, podatki, dotacje), system kontraktacji oraz zasady zaopatrzenia rolnictwa w środki do produkcji rolnej.

Rozdział 2

Instrumenty sterowania dochodami ludności.

1. W kształtowaniu dochodów w sferze materialnej:

- 1) doskonałone będą zasady kształtowania środków na wynagrodzenia poprzez ograniczanie zastosowania formuł miernikowych, a rozszerzanie zakresu zastosowania formuły progowej i formuły opodatkowania wynagrodzeń indywidualnych,
- 2) zaostrome zostanie opodatkowanie wynagrodzeń przekraczających wskaźnik wzrostu wynagrodzeń wolny od podatku od ponadnormatywnych wypłat wynagrodzeń,
- 3) wprowadzi się rozwiązanie przeciwdziałające dokonywaniu w przedsiębiorstwach takich podwyżek wynagrodzeń, które spowodowałyby, że wynikające stąd zobowiązania podatkowe, łącznie z zobowiązaniami za lata ubiegłe, wywołałyby konieczność wszczęcia postępowania wewnętrznego w rozumieniu art. 4 ustawy o poprawie gospodarki przedsiębiorstwa państwowego oraz o jego upadłości. Naruszenie wynikających z tych rozwiązań przepisów powodować będzie sankcje finansowe i dyscyplinarne wobec kierownictw przedsiębiorstw,

4) eliminowane będą zindywidualizowane ulgi oraz zwolnienia z podatku od ponadnormatywnych wypłat wynagrodzeń. Natomiast poprawę relacji płac przeprowadzać się będzie systemowo z wykorzystaniem metody syntetycznej oceny płac.

2. Celem stworzenia lepszych warunków dla prowadzenia przez przedsiębiorstwa zakładowej polityki płac zmienione zostaną zasady kształtowania najniższego wynagrodzenia wraz z wprowadzeniem jego częściowej indeksacji. Najniższe wynagrodzenie całkowite składać się będzie ze stawki bazowej, kwoty wynikającej z wyceny pracy najprostszej oraz innych składników przewidzianych zasadami wynagradzania, a zatem nie będzie kategorią jednolitą w gospodarce społecznej. Stawka bazowa (obecnie 5400 zł) powinna podlegać corocznej indeksacji o wzrost cen detalicznych (przewidzianych do wprowadzenia po 1 stycznia danego roku), bez uwzględnienia wzrostu cen napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych. Będzie to kategoria jednolita. Najniższe wynagrodzenie zasadnicze służyć będzie do ustalenia składników wynagrodzenia oraz innych świadczeń i należności, które na podstawie dotychczasowych przepisów były ustalane na oparciu o najniższe wynagrodzenie. Powyższe nie dotyczy świadczeń socjalnych. Zmierzać się będzie do odstąpienia od parametrycznego powiązania tych świadczeń z najniższym wynagrodzeniem lub najniższym wynagrodzeniem zasadniczym.

3. Dążąc poprzez zakładowe systemy wynagradzania do ściślejszego powiązania płac z wynikami ekonomicznymi przedsiębiorstw, zaostrożone zostaną warunki wdrażania i stosowania zakładowych systemów wynagradzania poprzez:

- a) wprowadzenie obok dotychczas stosowanych dodatkowych warunków, takich jak:
 - dokonanie przeglądu i weryfikacji norm pracy metodami analitycznymi,
 - dokonanie przeglądu i atestacji stanowisk pracy,
 - zastosowanie jednolitej metody wartościowania pracy dla celów taryfikacji pracy i budowy zakładowych tabel płac,
- b) zobowiązanie kierownika przedsiębiorstwa do dokonania odpowiednich zmian w porozumieniu zakładowym w części obejmującej zakładowy system wynagradzania w momencie utraty zdolności kredytowej.

4. Istotnym instrumentem w realizacji celów polityki płac będą zbiorowe układy pracy. Układy zbiorowe służyć winny tworzeniu właściwych relacji wynagrodzeń między zawodami i stanowiskami pracy w poszczególnych gałęziach i w skali międzybranżowej, jak również przyczyniać się do ściślejszego wiązania poziomu wynagrodzeń pracowników z ilością i jakością świadczonej pracy i warunkami jej wykonywania. W tym celu układy zbiorowe pracy powinny:

- uwzględniać sytuację finansową wszystkich przedsiębiorstw, które mają być objęte układem zbiorowym, tak by postanowienia układu nie wymuszały wzrostu wynagrodzeń nie znajdującego pokrycia w środkach finansowych przedsiębiorstw i powodowały powstawanie zobowiązań z tytułu podatku od ponadnormatywnych wypłat wynagrodzeń,
- nie rozszerzać wymiaru i zakresu stosowania deputatów i świadczeń branżowych oraz ekwiwalentów za świadczenia i deputaty,

- zalecać i preferować rozwijanie zespołowych form organizacji pracy i wynagradzania,
- wykorzystywać jednolitą metodę wartościowania pracy dla celów taryfikacji pracy, budowy siatek płac oraz hierarchizacji placowej poszczególnych stanowisk pracy (łącznie z kierownikami zakładów pracy),
- ustalać formy wynagradzania dostosowane do rodzajów działalności prowadzonej przez zakłady pracy objęte układem pracy, z uwzględnieniem przeprowadzonej atestacji stanowisk pracy,
- ograniczać liczbę składników wynagrodzenia do tych, które bezpośrednio wpływają na wyniki pracy, oraz przyjąć zasadę, że układ zbiorowy pracy nie może wprowadzać dodatków do wynagrodzeń, które przysługiwałyby wyłącznie z tytułu posiadania przez pracownika określonych kwalifikacji lub uprawnień albo za czynności już opłacone wynagrodzeniem zasadniczym lub innym składnikiem wynagrodzenia,
- uzależniać premie od realizacji konkretnych, wymiernych zadań związanych zwłaszcza ze wzrostem wydajności pracy, poprawą jakości, wdrażaniem postępu techniczno-organizacyjnego, osiąganiem oszczędności surowców, materiałów, paliw i energii. Fundusze premiiowo-nagrodowe powinny być uruchamiane wyłącznie w przypadkach pełnego wykonania zadań i pod warunkiem niepłacenia przez zakład pracy podatku od ponadnormatywnych wypłat wynagrodzeń.

Właściwi ministrowie (kierownicy urzędów centralnych), centralne organizacje spółdzielcze, centralne organizacje społeczne o zasięgu ogólnokrajowym oraz zrzeszenia nie uspołecznionych zakładów pracy przed zawarciem układu zbiorowego pracy powinni dokonać szczegółowej analizy skutków finansowych wprowadzenia układu, w tym w szczególności określić ewentualny wzrost wynagrodzeń wraz z ustaleniem (wskazaniem) źródeł jego pokrycia. Analizą ta powinna być przedkładana Ministrowi Pracy, Płac i Spraw Socjalnych przy wniosku o zarejestrowanie układu zbiorowego pracy.

5. W celu kształtowania wynagrodzeń w jednostkach sfery budżetowej w przewidywanej relacji do wynagrodzeń w sferze produkcji materialnej, od 1987 r. obowiązujące obecnie zróżnicowane mechanizmy waloryzacji wynagrodzeń w tych jednostkach zastąpione zostaną jednolitym systemem. Przy dochodzeniu do pożądanego relacji płac w sferze budżetowej wykorzystane zostaną metody wartościowania pracy.

6. W polityce dochodowej w stosunku do rolnictwa indywidualnego, obok zasady opłacalności produkcji rolniczej, stosowana będzie zasada parytetu dochodów w warunkach efektywnej produkcji.

7. W polityce kształtowania dochodów ludności utrzymującej się z pracy w gospodarce nie uspołecznionej poza rolnictwem podejmowane będą działania polegające na:

- wzmocnieniu kontroli kosztów, obrotów i dochodów przez rozszerzenie ewidencji operacji gospodarczych, zwłaszcza zakładów, w których przeważa sprzedaż na rzecz jednostek gospodarki społecznej,
- dostosowywaniu podatku dochodowego do zmieniających się warunków ekonomicznych; podatek ten, zapewniając prywatnym zakładom rzemieślniczym uzasadnioną rentowność, powinien nadal ograniczać wysokość nie uzasadnionych wkładem pracy i społecznie nie akceptowanych dochodów,

- nałożeniu na jednostki gospodarki uspołecznionej obowiązków: weryfikowania w transakcjach z sektorem nie uspołecznionym kalkulacji cenowych sporządzanych przez rzemieślników i uczestniczenia, w określonych przypadkach, w odbiorze robót,
- zaostrzeniu rygorów wobec naruszających przepisy o uprawianiu rzemiosła, aż do pozbawienia koncesji na wykonywanie rzemiosła w przypadkach jaskrawych naruszeń prawa,
- zwiększeniu uprawnień jednostek administracji terenowej w decydowaniu o rozmiarach i strukturze rzemiosła, prywatnego handlu i usług, w tym także o liczbie i strukturze pracujących w tym sektorze.

8. Należy tworzyć warunki do poprawy sytuacji materialnej emerytów i rencistów poprzez uzyskiwanie przez nich uzupełniających dochodów z pracy. Służyć temu powinny:

- zwiększenie kwot zarobków nie powodujących zawieszenia uprawnień do świadczeń,
- obniżenie wysokości składki na ubezpieczenie społeczne od funduszu wynagrodzeń emerytów,
- przyznawanie ulg w podatku od płac z tytułu organizacji stanowisk pracy chronionej dla osób niepełnosprawnych.

9. Doskonalony będzie system świadczeń społecznych poprzez:

- stopniową likwidację tzw. starego portfela emerytur i rent,
- określenie sposobu corocznej waloryzacji emerytur i rent proporcjonalnie do wzrostu kosztów utrzymania, bez uwzględnienia wzrostu cen alkoholu i papierosów,
- zmianę sposobu ustalania podstawy wymiaru świadczeń emerytalno-rentowych,
- wprowadzenie górnej granicy emerytury i renty w celu wyeliminowania „kominów emerytalnych”.

10. Dążąc do zwiększenia aktywizacji zawodowej i ograniczenia niektórych niekorzystnych zjawisk społecznych związanych częściowo z systemem świadczeń społecznych, należy:

- dokonać zmiany w systemie zasiłków chorobowych i opiekuńczych,
- wprowadzić dodatki dla osób pozostających w pracy mimo osiągnięcia wieku emerytalnego.

Rozdział 3

Instrumenty sterowania działalnością inwestycyjną.

1. Przyjmuje się następujące podstawowe zasady w zakresie sterowania poszczególnymi rodzajami inwestycji:

- 1) inwestycje centralne — ustalony wykaz inwestycji centralnych w II części ma charakter wiążący dla ministrów i wojewodów nadzorujących inwestorów; rozpoczęcie realizacji inwestycji zamieszczonej w wy-

kazie może nastąpić po włączeniu jej do centralnego planu rocznego, z jednoczesnym określeniem wartości kosztorysowej, terminów realizacji, efektów oraz źródeł jej finansowania,

- 2) inwestycje jednostek budżetowych ministerstw — decyzje o rozpoczęciu realizacji poszczególnych inwestycji podejmują właściwi ministrowie w ramach nakładów określonych dla poszczególnych ministerstw,
- 3) inwestycje władz terenowych — nakłady inwestycyjne określone dla poszczególnych województw stanowią podstawę do ustalenia wielkości dotacji budżetowej przy uwzględnieniu przewidywanych rozmiarów środków własnych. Ustalone w budżecie środki na finansowanie inwestycji w poszczególnych województwach mają charakter wiążący. W ramach tych środków, powiększonych o udział innych jednostek oraz wygospodarowane przez poszczególne województwa środki własne — decyzje o realizacji poszczególnych inwestycji podejmują właściwe rady narodowe lub z ich upoważnienia terenowe organy administracji państwowej o właściwości ogólnej,
- 4) inwestycje przedsiębiorstw podejmowane są na podstawie samodzielnych decyzji przedsiębiorstw w ramach dysponowanych przez nie środków własnych, uzupełnionych ewentualnie kredytem bankowym, lub też środkami z funduszy scentralizowanych oraz udziałami w realizacji inwestycji wspólnych. Mogą być one — na podstawie odrębnych, indywidualnych decyzji — wspomagane w wyjątkowych przypadkach dotacją z budżetu państwa, zwłaszcza w zakresie zadań objętych programem zmian strukturalnych oraz związanych z racjonalizacją zużycia paliw, energii, surowców i materiałów,
- 5) inwestycje z funduszy społecznych i specjalnych — są realizowane na podstawie decyzji jednostek inwestujących, w rozmiarach wynikających z posiadanych środków finansowych, wspomagane — w przypadkach określonych odrębnymi przepisami — uzupełniająco dotacją budżetową.

2. Przyjmuje się, że w latach 1986—1990 rozpoczęcie inwestycji o wartości kosztorysowej powyżej 500 mln zł według cen 1984 r., finansowanych w całości lub w części z udziałem dotacji budżetowej lub podejmowanych przez przedsiębiorstwa korzystające z dotacji budżetowej do działalności eksploatacyjnej, wymaga zgody Przewodniczącego Komisji Planowania przy Radzie Ministrów, udzielanej w porozumieniu z Ministrem Finansów. Nie dotyczy to przewidzianych do realizacji w okresie do 1990 r. inwestycji ciepłowniczych w energetyce zawodowej, które ustalone zostały imiennie. Normatywna wartość kosztorysowa tych inwestycji będzie waloryzowana w centralnych planach rocznych, stosownie do przewidywanego wzrostu cen.

3. Przedsiębiorstwa (zrzeszenia przedsiębiorstw) państwowe, spółdzielcze i ich związki oraz jednostki gospodarcze organizacji społecznych — zwane dalej jednostkami gospodarczymi — podejmujące inwestycje polegające na budownictwie kubaturowym będą zobowiązane do wpłacenia na nie oprocentowany rachunek we właściwym dla jednostki banku kaucji inwestycyjnej.

Wysokość kaucji będzie różnicowana w zależności od celu oraz będzie różnicowana terytorialnie. Powinna

ona być obniżana dla inwestycji realizowanych zgodnie z kierunkami preferowanymi w npsg oraz zlokalizowanych zgodnie z preferencjami planu przestrzennego zagospodarowania kraju.

Kaucja będzie zwracana pod warunkiem nieprzekroczenia ustalonego przed rozpoczęciem inwestycji terminu przekazania jej do eksploatacji oraz terminu osiągnięcia pełnej projektowanej zdolności produkcyjnej lub usługowej. W razie niedotrzymania tych warunków, kaucja podlega przekazaniu — w zależności od organu założycielskiego inwestora — na dochód budżetu centralnego lub na dochody właściwego budżetu wojewódzkiego, albo na scentralizowany fundusz rozwoju właściwego centralnego związku spółdzielczego.

Kaucja będzie wynosiła 20% wartości kosztorysowej budynków — dla inwestycji realizowanych zgodnie z preferowanym celem gospodarczym, których wykaz ustali Rada Ministrów, oraz 50% wartości kosztorysowej budynków — dla pozostałych inwestycji — z wyjątkiem inwestycji określonych w ust. 4. Rada Ministrów określi zasady obniżania wysokości kaucji w przypadku lokalizacji inwestycji na terenach wymienionych jako preferowane z punktu widzenia przestrzennego zagospodarowania kraju.

4. Jednostki gospodarcze nie wpłacają kaucji od inwestycji:

- 1) związanych z ochroną zdrowia, kulturą fizyczną, turystyką i wypoczynkiem, poprawą bezpieczeństwa i higieny pracy, ochroną środowiska oraz realizacją zamówień rządowych z dziedziny rozwoju nauki i techniki — w zakresie określonym przez właściwych ministrów,
- 2) mieszkaniowych, wraz z obiektami infrastruktury osiedlowej,
- 3) polegających na budowie obiektów produkcyjnych, magazynów składowych i przechowalni w ugrupowanych jednostkach gospodarki rolnej i obsługi rolnictwa, w przemyśle rolno-spożywczym, łącznie ze spółdzielczym, w punktach skupu i jednostkach obrotu rolnego oraz polegających na budowie obiektów handlowych i usług bytowych, magazynów składowych i przechowalni w portach, placówek pocztowo-telekomunikacyjnych, central telefonicznych, obiektów radiokomunikacji, obiektów produkcyjno-remontowych i zakładów naprawczych taboru kolejowego,
- 4) finansowanych z centralnego funduszu oszczędnościowego paliw, energii, surowców i materiałów, funduszu surowców wtórnych oraz funduszu bieżnikowania opon,
- 5) państwowych przedsiębiorstw terenowych drobnej wytwórczości,
- 6) finansowanych z udziałem dotacji budżetowej, a także z funduszy celowych tworzonych wyłącznie z wpłat od ludności,
- 7) spółdzielni niewidomych, spółdzielni inwalidów oraz Polskiego Związku Głuchych i Polskiego Związku Niewidomych,
- 8) innych — określanych dodatkowo przez Radę Ministrów.

5. Ustala się wskaźnik podziału amortyzacji przedsiębiorstw państwowych na część pozostającą w dyspozycji przedsiębiorstw oraz na część podlegającą wpłacie do budżetu centralnego lub na wojewódzki scentralizowany rachunek amortyzacji — w wysokości 50% amortyzacji podlegającej podziałowi zgodnie z przepisami ustawy z dnia 26 lutego 1982 r. o gospodarce finansowej przedsiębiorstw państwowych. Podziałowi nie podlegają odpisy amortyzacyjne od wydzielonych ewidencyjnie środków trwałych ochraniających środowisko naturalne, które przedsiębiorstwa mogą w całości zatrzymać na funduszach rozwoju.

6. Przedsiębiorstwa i państwowe jednostki organizacyjne:

- przemysłu węgla kamiennego i brunatnego,
- energetyki,
- Polskie Koleje Państwowe,
- Polska Poczta, Telegraf i Telefon,
- żegluga i rybołówstwa morskiego,
- państwowe przedsiębiorstwa gospodarki rolnej i państwowe gospodarstwa rolne,
- gospodarki leśnej:
 - Lasy Państwowe i przedsiębiorstwa produkcji leśnej „Las”,
- Polskie Radio i Telewizja,
- jednostki gospodarki turystycznej,
- realizujące inwestycje poprawiające warunki pracy o szczególnym zagrożeniu, określone przez Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych,

oraz podległe ministrom:

- Obrony Narodowej,
- Spraw Wewnętrznych,
- Sprawiedliwości,

są całkowicie zwolnione z wpłat amortyzacji do budżetu centralnego lub na wojewódzkie scentralizowane rachunki amortyzacji.

7. W celu stworzenia warunków do przyspieszenia modernizacji oraz zmian strukturalnych w gospodarce — będą stosowane ulgi we wpłatach amortyzacji do budżetu centralnego lub na scentralizowany rachunek amortyzacji według zasad i dla dziedzin określonych przez Radę Ministrów zgodnie z ustawą o gospodarce finansowej przedsiębiorstw państwowych.

Przedsiębiorstwa realizujące inwestycje mające na celu zwiększenie efektywnego eksportu będą korzystały z dodatkowych ulg we wpłatach części amortyzacji.

Ulga amortyzacyjna przysługiwać będzie przedsiębiorstwom państwowym w okresie spłaty kredytów i pożyczek z rachunków scentralizowanych zaciągniętych po 31 grudnia 1986 r. — w dziedzinach określonych przez Radę Ministrów.

Zakres ulg we wpłatach amortyzacji na wojewódzkie scentralizowane rachunki amortyzacji określają wojewódzkie rady narodowe.

8. Rada Ministrów opracuje projekt zmiany przepisów dotyczących podziału amortyzacji przedsiębiorstw państwowych w tym kierunku, aby najpóźniej od 1989 r. cała amortyzacja pozostawała w dyspozycji przedsiębiorstw.

9. Wprowadzona zostanie zasada stałej indeksacji wartości środków trwałych i odpisów amortyzacyjnych. Wprowadzenie tej zasady będzie poprzedzone powszechną przeceną i aktualizacją wartości majątku trwałego na koniec 1987 r. (a w niektórych dziedzinach na koniec 1986 r.) oraz przeglądem stawek amortyzacji. Będą także uelastycznione zasady amortyzowania środków trwałych w sposób umożliwiający ich dostosowanie do konkretnych ekonomicznych warunków użytkowania majątku w jednostkach gospodarczych.

10. W gospodarce majątkiem trwałym w jednostkach gospodarczych zostanie rozszerzony zakres stosowania państwowych normatywów eksploatacyjnych oraz zakres atestacji maszyn i urządzeń, jako warunek dopuszczenia do obrotu i użytkowania.

11. W celu stosowania energo- i materiałoszczędnych rozwiązań na etapie projektowania inwestycji, zostaną zweryfikowane normatywy urbanistyczne oraz informacyjne wskaźniki efektywnych rozwiązań dla potrzeb programowania i projektowania oraz wprowadzone zasady okresowej ich aktualizacji.

12. Porządkowanie i dyscyplinowanie wykonawstwa budowlanego będzie się odbywać poprzez:

- 1) ograniczanie przez banki wysokości kredytów obrotowych dla przedsiębiorstw nie wykonujących terminowo obiektów stosownie do umów zawartych z inwestorami,
- 2) egzekwowanie obowiązku stosowania kar umownych w stosunku do poszczególnych uczestników procesu inwestycyjnego za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązań,
- 3) wdrażanie w stosunkach umownych między uczestnikami procesu inwestycyjnego wzorcowych cykli realizacji inwestycji.

13. W celu przeciwdziałania nieuzasadnionemu wzrostowi kosztów inwestycji, ustalone będą maksymalne wskaźniki wzrostu cen na poszczególne rodzaje robót budowlano-montażowych.

14. W celu zapewnienia terminowego oddawania do użytku ważnych i pilnych z gospodarczego i społecznego punktu widzenia inwestycji, utrzymuje się system zamówień rządowych na realizację wybranych inwestycji. Dotyczyć to będzie w szczególności inwestycji związanych z powiększeniem zdolności eksportowych gospodarki, objętych programem przedsięwzięć stymulujących zmiany strukturalne oraz oszczędność paliw, energii, surowców i materiałów, a także ochrony środowiska, zwłaszcza w aglomeracjach katowickiej i krakowskiej. W miarę kończenia inwestycji rozpoczętych Rada Ministrów w centralnych planach rocznych będzie wprowadzała do zamówień rządowych nowe inwestycje z zachowaniem zasady nierozszerzania ich udziału w całości nakładów inwestycyjnych w stosunku do roku poprzedniego.

15. Z tytułu realizacji produkcyjnych i usługowych inwestycji przedsiębiorstw, podejmowanych zwłaszcza w celu: zwiększenia eksportu, wdrożenia osiągnięć naukowo-technicznych wynikających z realizacji zamówień rządowych, dotyczących szczególnie ważnych zadań z zakresu rozwoju nauki i techniki, określonych w centralnym planie rocznym, ochrony środowiska, poprawy bezpieczeństwa i higieny pracy — stosowane będą ulgi w podatku dochodowym. Przedsięwzięcia inwestycyjne objęte programem restrukturyzacji oraz zamówieniami rządowymi z zakresu nauki i techniki będą także wspomagane środkami centralnych funduszy na rozwój nauki i techniki.

16. W celu podejmowania większych przedsięwzięć inwestycyjnych w wybranych dziedzinach będą tworzone scentralizowane fundusze celowe.

17. Winien zostać uruchomiony system bieżącej analizy procesów inwestycyjnych, przede wszystkim skali poniesionych nakładów w stosunku do upływu czasu i osiągniętych efektów.

Rozdział 4

Ekonomiczno-finansowe narzędzia oddziaływania w sferze handlu zagranicznego.

1. Zwiększana będzie rola kursu walutowego w rachunku ekonomicznym współpracy gospodarczej z zagranicą.

2. Dla dziedzin podlegających strukturalnej przebudowie należy stworzyć system subwencji uwzględniających dopłaty dla przedsiębiorstw proporcjonalnie do rozmiarów eksportu.

3. Z rachunku wyrównawczego handlu zagranicznego wydzielone zostaną rozliczenia w zakresie obrotów towarami rolno-spożywczymi. Utworzony zostanie ze środków budżetowych fundusz rozwoju eksportu rolnego.

4. W dziedzinie rozliczeń między producentami a przedsiębiorstwami handlu zagranicznego następować będzie coraz szersze stosowanie cen transakcyjnych.

5. Utrzymany zostanie system odpisów dewizowych dla eksportu, z tym że:

- 1) stawki odpisów powinny być stopniowo przekształcane w powszechnie przedmiotowe stawki branżowe i stabilne w dłuższym okresie,
- 2) dla niektórych jednostek organizacyjnych, charakteryzujących się szczególnie szybką poprawą efektywności eksportu, będą ustalane stawki podwyższone,
- 3) wysokość stawek odpisów dewizowych będzie także uzależniona od efektywności eksportu,
- 4) umożliwi się odpłatne odstępowanie części odpisów dewizowych przez posiadaczy rachunku innym jednostkom gospodarki uspołecznionej, w systemie organizowanym przez bank,
- 5) rachunki odpisów dewizowych będą sukcesywnie przekształcane w konta majątkowe.

6. Rozszerzony zostanie zakres działania przetargów efektywnościowych na sprzedaż walut wymiennalnych przez dopuszczenie do nich wszystkich przedsiębiorstw.

7. Stosowana będzie zasada automatycznego uzyskiwania stawki odpisu dewizowego dla jednostek podejmujących po raz pierwszy produkcję towarów i usług na eksport.

8. Rozwijany będzie system odpisów rublowych.

9. Rozwijany będzie system kredytów dewizowych dla eksportera, wraz z wprowadzeniem możliwości spłaty tych kredytów z przyrostu wpływów z eksportu, uzyskanych w wyniku wykorzystania kredytów na cele rozwojowe. Będzie on także wspierany systemem ułatwień kredytowych i podatkowych w złotówkowym finansowaniu inwestycji na rzecz eksportu.

10. Wraz z umacnianiem i upowszechnianiem systemu odpisów dewizowych i kredytów dewizowych ograniczany będzie zakres importu finansowanego ze środków centralnych.

11. Stosowane będą ulgi w podatku dochodowym z tytułu sprzedaży eksportowej, uzależnione od stopnia przetworzenia towarów i usług będących przedmiotem eksportu, z silnym preferowaniem towarów o wyższym stopniu przetworzenia. Stosowana będzie zasada ustalania ulg w podatku dochodowym w zależności od efektywności eksportu.

12. Preferencje płacowe z tytułu eksportu zostaną wzmacnione.

13. Zwiększone zostaną ekonomiczne funkcje cła importowego.

14. Zapewniony zostanie priorytet zaopatrzeniowy dla produkcji eksportowej.

Rozdział 5

Instrumenty oddziaływania na jakość produkcji i postęp techniczny.

1. Rozszerzony będzie zakres atestacji wyrobów i usług w oparciu o zweryfikowane normy.

2. Rozwój systemu atestacji i kontroli jakości wraz z niezbędnym zapleczem laboratoryjno-badawczym i kadrowym finansowany będzie z opłat za wydawanie atestów oraz kar za naruszanie norm państwowych, a także z części wpłacanych do budżetu kar za dostawy towarów o złej jakości.

3. Rozwijany będzie system oceny poziomu technicznego wyrobów i procesów techniczno-organizacyjnych. Dla jego organizacji i finansowania wykorzystany zostanie system zamówień rządowych na rozwój nauki i techniki. Ocena poziomu technicznego będzie także elementem przeglądu i atestacji struktur organizacyjnych w gospodarce oraz systemu ocen przedsiębiorstw. W pierwszej kolejności oceny poziomu technicznego będą wprowadzone do przemysłu elektromaszynowego, chemicznego oraz materiałów budowlanych i budownictwa.

4. Stosowane będą zakazy produkcji i użytkowania wyrobów i technologii nie spełniających norm państwowych.

5. Kontynuowany będzie system zamówień rządowych na zadania z dziedziny nauki i techniki wraz z rozwiązaniami w zakresie ulg w podatku dochodowym i dofinansowania z centralnego funduszu wdrożeń dla zadań wdrożeniowych, w tym przedsięwzięć inwestycyjnych.

6. Ustala się na lata 1987—1990 stawki odpisów na fundusz postępu techniczno-ekonomicznego dla przedsiębiorstw i państwowych jednostek organizacyjnych zaliczonych zgodnie z numerem statystycznym do poszczególnych gałęzi i branż w wysokości określonej w rozdziale 8. Odpisy na fundusz postępu techniczno-ekonomicznego pozostają w całości w dyspozycji jednostek gospodarczych. Stworzone zostaną warunki dla samodzielnego, stosownie do faktycznie realizowanych prac badawczo-rozwojowych, podwyższania lub obniżania stawek odpisów w określonych granicach.

7. Ustala się stawkę wpłat przedsiębiorstw państwowych, przedsiębiorstw mieszanych oraz spółek handlowych, w których skarb państwa lub jednostki gospodarki społecznej mają ponad 50% udziału, na centralny fundusz rozwoju nauki i techniki w wysokości: w 1987 r. 1%, w 1988 r. 1,1%, w 1989 r. 1,2%, w 1990 r. 1,3%. Stawki wpłat nalicza się od wartości sprzedaży zgodnie z zasadami obowiązującymi przy naliczaniu odpisów na fundusz postępu techniczno-ekonomicznego.

Rozdział 6

Instrumenty polityki przestrzennego zagospodarowania kraju i ochrony środowiska.

1. Przy realizacji celów i zadań w dziedzinie przestrzennego zagospodarowania kraju i ochrony środowiska będą wykorzystane:

- a) zamówienia rządowe na prace z zakresu badań i realizację wdrożeń nowej techniki i technologii, w szczególności dotyczących odsiarczania paliw i gazów odlotowych, kotłów fluidalnych, usuwania tlenków azotu z gazów odlotowych, odsalania wód oraz utylizacji odpadów przemysłowych i komunalnych,
- b) weryfikacja norm i normatywów wyrobów i technologii oraz system atestacji wraz z zakazami obrotu i użytkowania wyrobów i technologii nie spełniających norm,
- c) system kaucji inwestycyjnych poprzez odpowiednie zróżnicowanie ich wysokości w zależności od terenu lokalizacji i rodzaju inwestycji.

2. W polityce udzielania kredytów inwestycyjnych na przedsięwzięcia rozwojowe należy w pierwszej kolejności uwzględniać przedsięwzięcia lokalizowane w miastach i regionach preferowanych w planie przestrzennego zagospodarowania kraju oraz związane z ochroną środowiska naturalnego.

3. Utrzymany będzie system ulg w podatku dochodowym z tytułu inwestycji podejmowanych na rzecz ochrony środowiska.

4. Rady narodowe i organy administracji państwowej powinny tworzyć warunki ekonomiczne i organizacyjne dla rozwoju spółek wodnych i przedsięwzięć wspólnych jednostek gospodarczych na rzecz ochrony środowiska w poszczególnych miastach i regionach.

5. Wprowadzona będzie możliwość subwencjonowania przedsiębiorstw w formie pożyczek zwrotnych z funduszu ochrony środowiska i funduszu gospodarki wodnej.

6. W celu kompleksowego zagospodarowania złóż surowców mineralnych wprowadzona zostanie koncesja na ich eksploatację.

Rozdział 7

Oddziaływanie na racjonalizację gospodarki materiałowej i paliwowo-energetycznej.

1. W celu usprawnienia gospodarki materiałowej i obrotu zaopatrzeniowego stosowane będą mechanizmy i instrumenty ekonomiczne sprzyjające przywracaniu równowagi w poszczególnych segmentach rynku zaopatrzeniowego oraz zwiększaniu zakresu i roli swobodnie zawieranych umów między dostawcami i odbiorcami. Tworzone będą prawne i ekonomiczne warunki sprzyjające nawiązywaniu pomiędzy jednostkami gospodarki społecznej wieloletnich powiązań umownych, zwłaszcza w zakresie kooperacji i dostaw części zamiennych.

2. Ograniczony zostanie zakres obowiązkowego pośrednictwa w obrocie zaopatrzeniowym, tak aby w 1990 r. pozostały nim objęte tylko paliwa i energia oraz najbardziej deficytowe wyroby.

3. Zaniechane będzie od 1988 r. stosowanie programów operacyjnych, a w ich miejsce wprowadzone zostaną zamówienia rządowe. Zamówieniami rządowymi obejmowane będą zadania prowadzące do zmian strukturalnych i zapewniających podnoszenie efektywności gospodarowania.

4. Stosowane będą ograniczenia i zakazy w stosunku do produkcji i technologii nieodpowiedniej jakości, nadmiernie materiałochłonnych i energochłonnych.

5. Stosowana będzie atestacja wyrobów nowo wprowadzanych do produkcji z punktu widzenia energo- i materiałochłonności.

6. Bardziej efektywnie wykorzystywane będą instrumenty cenowe, podatkowe i kredytowe w celu zmniejszenia jednostkowego zużycia materiałów, wzrostu zagospodarowania surowców wtórnych oraz przyspieszenia pożądaných zmian w strukturze wykorzystania materiałów, paliw i energii. Upowszechniany będzie w przedsiębiorstwach system zachęt materialnych za oszczędność paliw, energii i materiałów.

7. Utrzymany zostanie system centralnych funduszy wspierających proefektywnościowe przedsięwzięcia przedsiębiorstw.

8. Stosowane będą państwowe normatywy zużycia materiałowego oraz limitowanie zużycia paliw i energii.

9. Jednostki gospodarcze opracują zakładowe programy oszczędnościowe jako integralną część swoich planów pięcioletnich.

10. W celu zwiększenia zakresu i utrwalenia długookresowych umownych powiązań kooperacyjnych stworzony zostanie preferencyjny mechanizm z wykorzystaniem instrumentu podatku obrotowego.

Rozdział 8

Wykaz procentowych stawek odpisów na fundusz postępu techniczno-ekonomicznego przedsiębiorstw w układzie branżowym.

Symbol branży	Nazwa branży	Stawka odpisu
1	2	3
	01. Przemysł węglowy	0,41
011	— Przemysł węgla kamiennego	0,41
014	— Przemysł węgla brunatnego	0,42
019	— Jednostki pomocnicze przemysłu węglowego	0,34
	02. Przemysł paliw	0,36
021	— Przemysł koksowniczy	0,77
022	— Przemysł gazowniczy	0,40
023	— Przemysł naftowy	0,40
024	— Przemysł rafineryjny	0,31
028	— Pozostały przemysł paliw	0,36
029	— Jednostki pomocnicze przemysłu paliw	0,32

1	2	3
	03. Przemysł energetyczny	0,41
031	— Przemysł elektroenergetyczny i ciepłowniczy	0,41
033	— Jednostki sieci i zbytu energii elektrycznej i ciepłej	0,32
039	— Jednostki pomocnicze przemysłu elektroenergetycznego i ciepłowniczego	0,41
	04. Przemysł hutnictwa żelaza	0,50
041	— Przemysł kopalnictwa rud żelaza	0,70
042	— Przemysł metalurgii żelaza i stali	0,51
048	— Przemysł przerobu złomu żeliwa i stali	0,28
049	— Jednostki pomocnicze hutnictwa żelaza	0,30
	05. Przemysł metali nieżelaznych	0,69
051	— Przemysł kopalnictwa rud metali nieżelaznych	0,73
052	— Przemysł kopalnictwa rud miedzi	0,08
053	— Przemysł metalurgii nieżelaznej	0,62
054	— Przemysł metalurgii miedzi	0,54
058	— Przemysł przerobu złomu metali nieżelaznych	0,62
059	— Jednostki pomocnicze przemysłu metali nieżelaznych	0,62
	06. Przemysł metalowy	0,66
061	— Przemysł odlewniczy	0,75
062	— Przemysł konstrukcji metalowych	0,38
063	— Przemysł łożysk	0,83
064	— Przemysł narzędziowy	0,79
065	— Przemysł wyrobów metalowych dla przemysłu	0,55
067	— Przemysł wyrobów metalowych powszechnego użytku	0,66
068	— Zakłady remontowe i usługowe przemysłu metalowego	1,00
069	— Jednostki pomocnicze przemysłu metalowego	0,22
	07—08. Przemysł maszynowy	0,77
071	— Przemysł maszyn i urządzeń energetycznych	0,71
072	— Przemysł maszyn i urządzeń górniczych do wzbogacania paliw i kopalin oraz dla koksowni	0,62
073	— Przemysł maszyn i urządzeń hutniczych i odlewniczych	0,82
074	— Przemysł obrabiarek	0,99
075	— Przemysł maszyn i aparatury chemicznej	0,81
076	— Przemysł maszyn i urządzeń do przerobu mineralów i produkcji materiałów budowlanych	0,80
077	— Przemysł maszyn i urządzeń przemysłu lekkiego	0,80
078	— Przemysł maszyn i urządzeń przemysłu spożywczego	0,86
079	— Przemysł maszyn i urządzeń pozostałych gałęzi przemysłu	0,93
081	— Przemysł maszyn i urządzeń budowlanych	0,92
082	— Przemysł maszyn, urządzeń i narzędzi rolniczych i leśnych	0,70
084	— Przemysł maszyn i urządzeń dla handlu i innych działów gospodarki narodowej	0,68
085	— Przemysł urządzeń dźwigowych i transportowych	0,85
086	— Przemysł urządzeń klimatyzacyjno-wentylacyjnych	0,77
087	— Przemysł pozostałych maszyn i urządzeń ogólnego przeznaczenia	0,94
088	— Zakłady remontowe i usługowe przemysłu maszynowego	0,50
089	— Jednostki pomocnicze przemysłu maszynowego	0,45
	09. Przemysł precyzyjny	1,25
091	— Przemysł środków automatyki	0,97
092	— Przemysł środków informatyki	1,88
093	— Przemysł środków techniki obliczeniowej i biurowej	1,25
094	— Przemysł aparatury pomiarowej i urządzeń laboratoryjnych	1,05
095	— Przemysł optyczny	1,17
096	— Przemysł aparatury elektronicznej do pomiarów wielkości elektrycznych	0,67
097	— Przemysł sprzętu medycznego i weterynaryjnego	1,08
098	— Zakłady remontowe i usługowe przemysłu precyzyjnego	0,05
099	— Jednostki pomocnicze przemysłu precyzyjnego	0,04

1	2	3
	10. Przemysł środków transportu	1,23
101	— Przemysł taboru szynowego	0,61
102	— Przemysł samochodowy	0,90
103	— Przemysł ciągników	0,80
104	— Przemysł motocykli i rowerów	0,85
105	— Przemysł okrętowy	0,67
106	— Przemysł lotniczy	1,10
107	— Przemysł pozostałych środków transportu	0,68
108	— Zakłady remontowe i usługowe przemysłu środków transportu	0,23
109	— Jednostki pomocnicze przemysłu środków transportu	0,77
	11. Przemysł elektrotechniczny i elektroniczny	1,12
111	— Przemysł maszyn i urządzeń elektroenergetycznych	0,98
112	— Przemysł kabli i przewodów	1,01
113	— Przemysł wyrobów elektrotechnicznych	0,80
115	— Przemysł elektroniczny	1,41
116	— Przemysł teleelektroniczny i teletechniczny	0,81
118	— Zakłady remontowe i usługowe przemysłu elektrotechnicznego i elektronicznego	0,24
119	— Jednostki pomocnicze przemysłu elektrotechnicznego i elektronicznego	0,48
	12—13. Przemysł chemiczny	0,65
121	— Przemysł kopalnictwa surowców chemicznych	1,11
122	— Przemysł nieorganiczny	0,60
123	— Przemysł nawozów sztucznych i chemicznych składników mieszanek paszowych	0,53
124	— Przemysł organiczny	0,56
126	— Przemysł tworzyw sztucznych	0,58
127	— Przemysł włókien chemicznych	0,53
128	— Przemysł środków chemicznych pomocniczych dla przemysłu	0,84
129	— Przemysł koksochemiczny	0,50
131	— Przemysł farb i lakierów	0,98
132	— Przemysł tłuszczowy, chemii gospodarczej i perfumeryjno-kosmetyczny	0,63
133	— Przemysł środków chemicznych dla różnych celów	0,48
134	— Przemysł farmaceutyczny	0,76
135	— Przemysł zielarski	0,46
136	— Przemysł wyrobów z tworzyw sztucznych	0,80
137	— Przemysł wyrobów gumowych	0,68
138	— Przemysł kopalnictwa siarki	0,56
139	— Jednostki pomocnicze przemysłu chemicznego	0,66
	14. Przemysł materiałów budowlanych	0,42
141	— Przemysł kruszyw i surowców mineralnych oraz kamienia budowlanego	0,42
142	— Przemysł cementowy	0,26
143	— Przemysł wapienniczy i gipsowy	0,36
144	— Przemysł ceramiki budowlanej	0,31
145	— Przemysł betonów	0,30
146	— Przemysł izolacji budowlanej	0,55
147	— Przemysł materiałów ogniotrwałych	1,06
148	— Pozostałe przemysły materiałów budowlanych	0,30
149	— Jednostki pomocnicze przemysłu materiałów budowlanych	0,37
	15. Przemysł szklarski	0,56
151	— Przemysł szkła budowlanego	0,55
152	— Przemysł szkła technicznego, gospodarczego i pozostały przemysł szklarski	0,61
154	— Przemysł opakowań szklanych	0,53
159	— Jednostki pomocnicze przemysłu szklarskiego	0,56
	16. Przemysł ceramiki szlachetnej	0,85
161	— Przemysł porcelanowy i porcelitowy	0,64
162	— Przemysł kamionkowy	0,56
163	— Przemysł fajansowy i pozostałe przemysły ceramiki szlachetnej	1,30

1	2	3
	17. Przemysł drzewny	0,19
171	— Przemysł tartaczny	0,19
172	— Przemysł płyt i sklejek	0,15
173	— Przemysł stolarki budowlanej	0,34
174	— Przemysł meblarski i wyrobów stolarskich	0,15
175	— Przemysł opakowań drewnianych	0,04
176	— Przemysł zapalczany	0,43
177	— Pozostałe przemysły wyrobów z drewna oraz z wikliny	0,87
179	— Jednostki pomocnicze przemysłu drzewnego	0,20
	18. Przemysł papierniczy	0,19
181	— Przemysł celulozowo-papierniczy	0,20
182	— Przemysł przetwórczo-papierniczy	0,17
	19—20. Przemysł włókienniczy	0,49
191	— Przemysł bawełniany	0,30
192	— Przemysł wełniany	0,31
193	— Przemysł włókien lękowych	0,45
194	— Przemysł jedwabniczy	0,28
195	— Przemysł tkanin dekoracyjnych	0,25
196	— Przemysł pasmanteryjny	0,30
201	— Przemysł dziewiarsko-pończosznicy	0,34
202	— Przemysł filcowy i tkanin technicznych	0,38
206	— Przemysł wyrobów nietkanych	0,33
207	— Przemysł włókienniczy pozostały	0,50
209	— Jednostki pomocnicze przemysłu włókienniczego	0,48
	21. Przemysł odzieżowy	0,24
211	— Przemysł odzieży i bielizny osobistej z tkanin	0,27
218	— Pozostały przemysł odzieżowy	0,16
219	— Jednostki pomocnicze przemysłu odzieżowego	1,30
	22. Przemysł skórzany	0,45
221	— Przemysł garbarski	0,34
222	— Przemysł obuwniczy	0,47
223	— Przemysł futrzarski i skórzano-odzieżowy	0,29
227	— Pozostałe przemysły skórzane	0,47
	23—25. Przemysł spożywczy	0,11
231	— Przemysł mięsny	0,04
233	— Przemysł jajczarsko-drobiarski	0,14
234	— Przemysł rybny	0,31
235	— Przemysł mleczarski	0,01
241	— Przemysł młynarski i makaronowy	0,13
242	— Przemysł piekarski	0,01
243	— Przemysł cukrowniczy	0,16
244	— Przemysł spirytusowy i drożdżowy	0,03
245	— Przemysł ziemniaczany	0,47
246	— Przemysł owocowo-warzywny	0,25
247	— Przemysł winiarski	0,21
248	— Przemysł piwowarski	0,17
249	— Przemysł olejarski	0,25
251	— Przemysł cukierniczy	0,13
252	— Przemysł koncentratów spożywczych	0,18
253	— Przemysł napojów mineralnych i bezalkoholowych	0,04
254	— Pozostały przemysł spożywczy	0,17
255	— Przemysł tytoniowy	0,30
256	— Przemysł chłodniczy	0,23
259	— Jednostki pomocnicze przemysłu spożywczego	1,98

1	2	3
	26. Przemysł paszowy i utylizacyjny	0,36
261	— Przemysł paszowy	0,36
262	— Przemysł utylizacyjny	0,04
	27. Przemysł poligraficzny	0,12
271	— Przemysł wyrobów poligraficznych	0,12
	28. Pozostałe branże przemysłu	0,45
281	— Przemysł muzyczny i fonograficzny	0,12
282	— Przemysł zabawkarski	0,26
284	— Przemysł materiałów ściernych	0,74
285	— Jednostki działalności budowlano-montażowej na rzecz inwestycji wchodzące w skład przedsiębiorstw przemysłowych	0,41
286	— Pozostałe jednostki sfery produkcji materialnej wchodzące w skład przedsiębiorstw przemysłowych	2,71
288	— Przemysł inny osobno nie wymieniony	0,51
289	— Pozostałe jednostki pomocnicze przemysłu osobno nie wymienione	0,45
	31. Budownictwo ogólne	0,25
311	— Wykonawstwo robót ogólnobudowlanych inwestycyjnych budownictwa ogólnego	0,22
312	— Wykonawstwo robót ogólnobudowlanych remontowych budownictwa ogólnego	0,34
313	— Wykonawstwo robót instalacyjnych budownictwa ogólnego	0,23
314	— Wykonawstwo robót instalacyjnych elektrycznych budownictwa ogólnego	0,38
	32. Budownictwo produkcyjno-usługowe	0,25
321	— Wykonawstwo robót ogólnobudowlanych inwestycyjnych budownictwa produkcyjno-usługowego	0,27
322	— Wykonawstwo robót ogólnobudowlanych remontowych budownictwa produkcyjno-usługowego	0,13
323	— Wykonawstwo robót instalacyjnych budownictwa produkcyjno-usługowego	0,25
324	— Wykonawstwo robót instalacyjnych elektrycznych budownictwa produkcyjno-usługowego	0,41
325	— Wykonawstwo montażu konstrukcji metalowych	0,26
326	— Wykonawstwo montażu maszyn i urządzeń	0,29
328	— Wykonawstwo pozostałych robót budownictwa produkcyjno-usługowego	0,26
	34. Budownictwo specjalistyczne	0,20
341	— Wykonawstwo robót górniczo-dolowych	0,31
342	— Wykonawstwo robót sieciowych energetycznych i telekomunikacyjnych	0,12
343	— Wykonawstwo robót lądowo-inżynierskich	0,17
344	— Wykonawstwo robót wodno-inżynierskich	0,20
345	— Wykonawstwo robót wodno-melioracyjnych rolnych i leśnych	0,17
348	— Wykonawstwo robót budownictwa specjalistycznego osobno nie wymienionych	0,30
	35. Jednostki geologiczne	0,79
351	— Jednostki geologiczno-poszukiwawcze i geofizyczne	0,81
352	— Jednostki hydrogeologiczne	0,21
	36. Jednostki geodezyjno-kartograficzne	0,48
361	— Jednostki geodezyjno-kartograficzne	0,48
	37. Jednostki projektowania budowlanego, technologicznego, urbanistycznego i regionalnego	0,05
371	— Jednostki projektowania budowlanego	0,05
372	— Jednostki projektowania technologicznego budownictwa	0,04
373	— Jednostki projektowania urbanistycznego	0,01
	38. Jednostki pomocnicze budownictwa	0,17
381	— Jednostki obsługi sprzętowej transportowej budownictwa	0,22
382	— Jednostki usługowe związane z wykonawstwem robót budowlano-montażowych	0,02
383	— Jednostki generalnego realizatora inwestycyjnego	0,02
384	— Jednostki przemysłowej produkcji pomocniczej, wchodzące w skład przedsiębiorstw budowlano-montażowych	0,10
388	— Pozostałe jednostki pomocnicze budownictwa	0,02

1	2	3
	50. Transport kolejowy	0,12
501	— Transport kolejowy publiczny	0,12
504	— Jednostki pomocnicze transportu kolejowego	0,12
	51. Transport samochodowy	0,15
511	— Transport samochodowy publiczny	0,09
512	— Transport samochodowy specjalizowany	0,21
	52. Transport morski	0,10
521	— Żegluga morska	0,04
522	— Porty morskie handlowe	0,25
523	— Jednostki obsługi transportu morskiego	0,20
	53. Transport wodny śródlądowy	0,21
531	— Żegluga śródlądowa	0,21
	54. Transport lotniczy	0,07
541	— Transport lotniczy publiczny	0,07
	55. Transport rurociągowy	0,30
551	— Transport rurociągowy	0,30
	56. Jednostki dróg publicznych	0,01
561	— Jednostki dróg publicznych	0,01
	57. Spedycja i transport konny	0,05
571	— Spedycja krajowa	0,07
572	— Spedycja międzynarodowa	0,04
573	— Transport konny	0,04
	59. Jednostki łączności	0,48
591	— Poczta, telekomunikacja i radiokomunikacja	0,51
593	— Transport samochodowy łączności	0,20
632	Przedsiębiorstwa handlowo-techniczne sprzętu pożarniczego i ochronnego „Supon”	0,30

Część IV

INFORMACJE I PROGNOZY

Rozdział 1

Rozwój demograficzny kraju.

W roku 1990 liczba ludności Polski w stosunku do 1985 r. może wzrosnąć w zależności od rzeczywistego przebiegu podstawowych procesów demograficznych o ok. 1.100—1.270 tys. osób. Oznacza to, że osiągnie ona 38,4—38,6 mln osób.

Przyjmuje się wyższy wariant prognozy ludności ogółem. W jej strukturze zajdą następujące zmiany. Nastąpi spadek liczby dzieci w wieku 0—6 lat o ok. 310 tys. (z 4.753 tys. do 4.442 tys., czyli o 6,5%). W grupie lud-

ności w wieku 7—17 lat, tj. w wieku szkolnym, liczba dzieci i młodzieży wzrośnie o ok. 750 tys. osób (11,9%), w tym ok. 480 tys. stanowić będą dzieci w wieku 7—14 lat. Ta ostatnia grupa osiągnie w 1990 r. maksymalną liczebność: blisko 5,3 mln osób.

Szczególnie niska dynamika wzrostu charakteryzować będzie ludność w wieku produkcyjnym (18—59/64 lat). Wynika to z wchodzenia w wiek zdolności do pracy roczników niżej urodzeń z przełomu lat 60-tych i 70-tych oraz wychodzenia z wieku produkcyjnego obfitych roczników wyżu demograficznego po I Wojnie Światowej. Ludność tej grupy wieku wzrośnie tylko o 348 tys., tj. o 1,6%, z 21.772 tys. w 1985 r. do 22.120 tys. osób w 1990 r. Determinuje to najniższy w okresie powojennym przyrost zasobów pracy. W grupie ludności w wieku produkcyjnym zmniejszy się liczba ludności w wieku najwyższego poziomu zawierania związków małżeńskich (20—29 lat) z 5.961 tys. w 1985 r. do 5.173 tys. w 1990 r., tj. o blisko 790 tys. (spadek o 13,2%).

Stosunkowo wysoka dynamika wzrostu wystąpi w grupie ludności w wieku poprodukcyjnym (60 lat i więcej kobiety, 65 lat i więcej mężczyźni). Liczba ludności w tym wieku wzrośnie z ok. 4.486 tys. w 1985 r. do ok. 4.961 tys. w 1990 r., tj. o ok. 475 tys. osób (10,6%). W związku z tym ulegną pewnym zmianom relacje pomiędzy liczbą ludności w wieku przed- i poprodukcyjnym a ludnością w wieku produkcyjnym. Jeżeli w 1985 r. na 1000 osób w wieku produkcyjnym przypadało ok. 715 osób w wieku nieprodukcyjnym, to w 1990 r. wielkość ta wyniesie ok. 745 osób.

Struktura ludności ogółem w podziale na miasto i wieś kształtuje się jak niżej:

	W tys. osób				Wskaźnik 1990 1985
	1985		1990		
	liczba	%	liczba	%	
ogółem	37.341	100,0	38.608	100,0	103,4
miasto	22.486	60,2	23.773	61,6	105,7
wieś	14.855	39,8	14.835	38,4	99,9

Z prognozy tej wynika, że cały przyrost ludności ogółem skoncentruje się w miastach i że będzie postępować nadal stopniowy proces urbanizacji kraju. Natężenie migracji będzie słabsze niż w okresach ubiegłych. Dodatkowo saldo migracji dla miast wyniesie w latach 1986—1990 blisko 600 tys. osób.

Rozdział 2

Syntetyczny bilans podstawowych paliw, surowców i materiałów.

Ocenia się, że ogólny zasób paliw, energii, surowców i materiałów, jakim będzie dysponować gospodarka narodowa w ciągu 5-lecia, zwiększy się o ok. 10%. Dostawy z produkcji krajowej wzrosną o ok. 11%, a pochodzące z importu o ok. 9%.

Z bilansów materiałowych wynika, że podaż podstawowych paliw, surowców i materiałów na zaopatrzenie kraju może w skali całego 5-lecia zwiększyć się o 9,3%. Plan zakłada, że szybsze powinno być tempo dostaw na zaopatrzenie rynku (13,6%) niż na cele produkcyjne (8,0%).

Zaopatrzenie poszczególnych produkcyjnych działów gospodarki narodowej będzie zwiększać się w sposób zróżnicowany:

Dział	Tempo wzrostu zaopatrzenia 1990 1985
Przemysł	8,8%
Rolnictwo	13,7%
Budownictwo	3,2%
Transport	-2,2%
Łączność	-2,3%

Przewiduje się, że wzrost dostaw dla drobnej wytwórczości wyniesie 6,9%. Eksport paliw, surowców i materiałów wzrośnie o 9,9%.

Z bilansów przemysłu paliwowo-energetycznego wynika, że dostawy paliwa umownego na zaopatrzenie kraju mogą wzrosnąć o 6% w ciągu 5-lecia.

Przy wzroście wydobycia węgla kamiennego do poziomu 195 mln ton w 1990 roku oraz eksporcie w granicach 30 mln ton w skali roku, jego dostawy dla potrzeb gospodarki narodowej mogą zwiększyć się jedynie o 4,1%. W tej sytuacji szczególnego znaczenia nabiera wzrost wydobycia węgla brunatnego do 74 mln ton w 1990 roku, czyli o 28,1%.

Dostawy gazu ziemnego ze Związku Radzieckiego wzrosną o 1,4 mld m³, co pozwoli zwiększyć jego krajowe zużycie o 12,3%. Zmniejszą się natomiast dostawy paliw benzynowych oraz oleju opałowego, co powodować będzie napiętą sytuację w bilansach paliw płynnych.

Produkcja energii elektrycznej, która wyniesie 156 mld kWh w 1990 roku, oraz jej import z ZSRR umożliwią zwiększenie zaopatrzenia kraju o 18,3%.

Zaopatrzenie kraju w wyroby przemysłu metalurgicznego w skali 5-lecia zwiększać się będzie w sposób następujący: wyroby hutnicze o 5,2%, miedź o 1,6%, aluminium o 3,0%.

W zakresie dostaw wyrobów przemysłu chemicznego głęboki deficyt utrzyma się w zaopatrzeniu w tworzywa sztuczne, z wyjątkiem polichlorku winylu.

Zaopatrzenie kraju w cement wzrośnie w latach planu o 18,9%, głównie dzięki wzrostowi produkcji krajowej o 3,2 mln ton oraz ograniczeniu eksportu.

Dostawy na użytek krajowy produktów przemysłu drzewno-papierniczego kształtować się będą odpowiednio: tarcica iglasta — spadek o 7%, papier i płyty wiórowe — wzrost odpowiednio o 9,0% oraz o 29,9%.

Na skutek wzrostu produkcji zwiększy się podaż na potrzeby krajowe masy mięsno-tłuszczowej (15,3%), masła (8,1%) i cukru (8,0%).

Rozdział 3

Zmiany warunków popytu i podaży oraz cen na rynkach zagranicznych.

Przewiduje się, że w drugiej połowie lat osiemdziesiątych gospodarka światowa będzie rozwijać się pod wpływem nowych tendencji, które ujawniły się w ubiegłym dziesięcioleciu. Charakteryzować je będzie osłabienie dynamiki rozwoju do 3—3,5% średniorocznie w rozwiniętych krajach kapitalistycznych, 4% w krajach RWPG i 4—5% w krajach rozwijających się. Następować będą dalsze zmiany w strukturze handlu zagranicznego w kierunku zwiększenia w obrotach udziału produktów przemysłu przetwórczego i zmniejszenia udziału paliw, surowców oraz żywności. Na światowych rynkach największą dynamikę będą miały grupy towarów o największym stopniu przetworzenia, wysokich parametrach użyt-

kowych, odznaczające się nowoczesnością i zaliczane do tzw. wyrobów naukochlonych. W światowych obrotach środkami produkcji największego popytu należy się spodziewać na instalacje i urządzenia odpowiadające surowo określonym parametrom zużycia energii i materiałów (surowców) oraz ochrony środowiska pracy i środowiska naturalnego.

Należy liczyć się z trudnościami w dostępie do źródeł zaopatrzenia w podstawowe czynniki produkcji, w szczególności w dostępie do nowoczesnych technologii, urządzeń inwestycyjnych i paliw. Trudności te przejawiają się w niekorzystnych dla eksporterów surowców zmianach relacji cenowych, monopolizacji rynków zaopatrzenia, restrykcjach, dyskryminacji, nierównym traktowaniu partnerów na rynkach towarowych, finansowych itp.

Należy liczyć się z dalszą obniżką cen towarów żywnościowych, ropy naftowej, węgla, drewna i celulozy. Przewiduje się stabilizację lub niewielkie obniżenie cen żelaza i stali, a także rud ferromagnetytów, przy niewielkim wzroście cen metali nieżelaznych oraz surowców włókienniczych. Z uwagi na przewidywany wzrost zapasów będą ulegać obniżce ceny używek, o ile nie nastąpi klęska nieurodzaju w poszczególnych regionach upraw. Istnieje prawdopodobieństwo obniżki cen pszenicy.

Należy liczyć się ze zmniejszoną dynamiką popytu na światowych rynkach zbytu. Zapotrzebowanie importowe w handlu międzynarodowym będzie wzrastać, jak się oczekuje, w tempie ok. 5% średniorocznie. Zmniejszenie popytu może dotyczyć również mięsa i jego przetworów na rynku europejskim.

Rozdział 4

Prognoza zatrudnienia w gospodarce uspołecznionej.

Przewidywany przyrost zatrudnienia w gospodarce uspołecznionej w wysokości 425 tys. osób oznacza, że ogólny poziom zatrudnienia wyniósłby w 1990 r. 12.118 tys. osób i byłby o 3,6% wyższy niż w 1985 r.

Zatrudnienie w sferze produkcji materialnej, przy wzroście tylko o 1,7%, może w 1990 r. wynieść 9.207 tys. osób, a w sferze poza produkcją materialną 2.911 tys. osób (wzrost o 10,0%).

W rezultacie struktura zatrudnienia wg sfer zmieniłaby się następująco:

	1985	1990
Zatrudnienie ogółem	100,0	100,0
— sfera produkcji materialnej	77,4	76,0
— poza sferą produkcji materialnej	22,6	24,0

W sferze produkcji materialnej znacznie większe przyrosty zatrudnienia mogą wystąpić w gospodarce komunalnej i łączności (7,9% i 6,3%).

Zatrudnienie w przemyśle utrzyma się w zasadzie na tym samym poziomie. Pewien wzrost (o ok. 6%) może nastąpić w przemyśle paliwowo-energetycznym.

Zróznicowane przyrosty lub zmniejszenie poziomu zatrudnienia spowodują następujące zmiany w jego strukturze:

	1985	1990
Zatrudnienie ogółem	100,0	100,0
przemysł	36,5	35,3
budownictwo	9,5	9,3
rolnictwo	6,9	6,8
leśnictwo	1,3	1,4
transport	7,5	7,5
łączność	1,4	1,5
handel	10,7	10,5
gospodarka komunalna	2,9	3,0
pozostałe	0,7	0,7
gospodarka mieszkaniowa i niematerialne usługi komunalne	1,8	1,9
nauka i rozwój techniki	0,9	1,2
oświata i wychowanie	7,7	8,0
kultura i sztuka	0,7	0,8
ochrona zdrowia i opieka społeczna	6,3	6,9
kultura fizyczna, turystyka i wypoczynek	0,9	0,9
administracja państwowa i wymiar sprawiedliwości	2,0	2,0
finanse i ubezpieczenia	1,1	1,1
pozostałe branże usług niematerialnych i organizacje społeczne	1,2	1,2

Jeśli chodzi o prognozę zatrudnienia w podziale terytorialnym, to szczególnie trudna sytuacja wystąpi w wielkich aglomeracjach miejsko-przemysłowych, w których możliwy przyrost zatrudnienia nie zaspokoi wszystkich niezbędnych potrzeb.

Rozdział 5

Prawdopodobne zagrożenia realizacji planu oraz kierunki działania w przypadku ich wystąpienia.

Planowane kierunki działania, środki i instrumenty realizacyjne planu oparte są na przewidywanym kształtowaniu się sytuacji wewnętrznej i zewnętrznej, przy uwzględnieniu zarówno czynników sprzyjających, jak i barier rozwoju. Przy mniej korzystnym przebiegu procesów gospodarczych lub kumulacyjnym nasileniu negatywnych zjawisk, realizacja planu może być zagrożona.

Potencjalne zmniejszenie zakładanego w planie wzrostu dochodu narodowego oraz konieczność zmian w strukturze jego podziału mogą wynikać przede wszystkim z następujących podstawowych przyczyn:

- niespełnienia zadań w zakresie poprawy efektywności gospodarowania, a zwłaszcza obniżenia energo- i materiałochłonności produkcji,
- mniej korzystnego, niż obecnie jest przyjmowane, ukształtowania się warunków wymiany z krajami kapitalistycznymi, w tym w szczególności nieosiągnięcia wpływów z eksportu,
- niesprzyjających warunków klimatycznych dla rolnictwa,
- dalszego pogorszenia się sytuacji międzynarodowej.

Takie niekorzystne zdarzenia i zjawiska mogą potencjalnie wystąpić w jednym roku lub trwać dłużej, zwłaszcza że istnieje pomiędzy niektórymi z nich wzajemny związek. I tak np. niespełnienie zadań poprawy efektywności zmniejsza, przy pozostałych warunkach nie zmienionych, zdolności eksportowe kraju. Nieurodzaj w rolnictwie i wynikające stąd ewentualne zwiększenie importu zbóż grozi redukcją importu na inne cele. Tego, czy zdarzenia te wystąpią, w jakiej skali i kiedy — nie sposób przewidzieć. Dlatego niemożliwe jest ustalenie z góry szczegółowych scenariuszy postępowania na każdy możliwy przypadek. Możliwe jest natomiast sformułowanie zasad postępowania w okolicznościach zaistnienia zagrożeń.

Uzyskanie znaczącej poprawy efektywności gospodarowania jest warunkiem wykonania założeń planu w zakresie wzrostu produkcji przemysłowej i dochodu narodowego nie tylko we względu na konieczność obniżenia kosztów rozwoju, ale głównie z powodu fizycznego braku surowców i materiałów, zarówno pozyskiwanych i produkowanych w kraju, jak i pochodzących z importu.

Bez poprawy efektywności wykorzystania materiałów wzrost dochodu narodowego w pięcioleciu mógłby wynieść co najwyżej ok. 9% (1,7% średniorocznie), gdyż o tyle tylko wzrosnie podaż materiałów w skali gospodarki narodowej. Sytuacja będzie przy tym zróżnicowana w zakresie poszczególnych surowców i materiałów. Nieefektywne wykorzystanie i spowodowane nim braki energii lub niektórych surowców i materiałów mogą być przyczyną ograniczenia produkcji nawet wówczas, gdy pozostałe czynniki występują w dostatecznej ilości.

Konsekwencją niższego tempa wzrostu wytworzonego dochodu narodowego byłby niższy dochód narodowy do podziału, a więc mniejsze możliwości konsumpcyjne, eksportowe i inwestycyjne.

W zależności od przyczyn powodujących nieosiągnięcie koniecznej poprawy efektywności, niezbędne będą odpowiednie działania dotyczące rozwiązań systemowych i rzeczowych aspektów procesów gospodarczych. Ewentualne zmiany w rozwiązaniach systemowych — ceny, kursy walut, system opodatkowania przedsiębiorstw — muszą iść w kierunku zaostrzenia przymusu i obiektywizacji parametrów rachunku ekonomicznego. W przypadku poważnego naruszenia równowagi, zwłaszcza rynkowej, powinny być użyte takie instrumenty, jak np. zamrożenie płac.

W warunkach niezrealizowania założonego poziomu dochodu narodowego i wynikającej stąd pośrednio konieczności zmian w strukturze jego podziału należy chronić przede wszystkim przedsięwzięcia, które służą tworzeniu materialnych warunków dla poprawy efektywności. Dotyczy to zwłaszcza wdrożeń postępu naukowo-technicznego, objętych programami zmian strukturalnych, oraz oszczędności paliw i surowców, a także przedsięwzięć na rzecz powiększenia zdolności eksportowych. W sferze spożycia ochronie będzie podlegać produkcja żywności i podstawowych dóbr codziennego użytku. W sferze inwestycji nieprodukcyjnych realizowane będą w pełni zadania w zakresie budownictwa dla oświaty i ochrony zdrowia.

Realizacja pozostałych zamierzeń i celów musiałaby w tych warunkach ulec ograniczeniu.

Niezwykle dotkliwe skutki dla zakładanych w planie celów może przynieść niższe w stosunku do planowanego tempo wzrostu eksportu na rynek krajów kapitalistycznych. Niepewność co do wielkości wpływów z eksportu wynika z kształtowania się ogólnej koniunktury w krajach kapitalistycznych, a więc możliwości lokowania naszych towarów na tym rynku, kształtowania relacji cen towarów importowanych i eksportowanych (terms of trade), a także polityki, jaką w stosunku do naszego kraju będą realizować kraje kapitalistyczne. W przypadku niekorzystnego ukształtowania się tych podstawowych czynników i nieosiągnięcia planowanych wpływów z eksportu, będą podjęte działania zmierzające z jednej strony do zwiększenia wolumenu eksportu towarów, które dadzą się ulokować na rynku krajów kapitalistycznych, kosztem zaspokojenia potrzeb wewnętrznych. Trudno w tej chwili z góry określić, jakie to mogą być towary i usługi. Działanie to będzie miało na celu maksymalne zbliżenie się do planowanych wielkości wpływów z eksportu.

Z drugiej strony nastąpi zmniejszenie planowanego importu. Zmniejszenie to nie może być równomierne. Maksymalnej ochronie będzie podlegał import dla produkcji eksportowej oraz import inwestycyjny dla przedsięwzięć o priorytetowym charakterze (zmiany strukturalne, oszczędności paliw, energii i materiałów). Jeżeli chodzi o import zaspokajający bezpośrednio potrzeby społeczeństwa, to chroniony będzie import leków i komponentów do ich produkcji w kraju.

Niemożliwy do przewidzenia przebieg wydarzeń może wywrzeć istotny wpływ na kształtowanie się sytuacji w rolnictwie. Naturalnym zjawiskiem mogą być wahania plonów i zbiorów w skali 5—10%, a w przypadku szczególnie niekorzystnego układu warunków spadek produkcji rolnej może być większy. W rezultacie może to prowadzić do obniżenia zakładanego poziomu produkcji przemysłu rolno-spożywczego, zwolnienia procesu uzyskiwania samowystarczalności żywnościowej i pogorszenia zaopatrzenia ludności. Celem przeciwdziałania skutkom takiego rozwoju sytuacji należy utworzyć rezerwę dewizową, która powstawałaby z nie wykorzystanych limitów dewizowych na zakup zbóż i pasz w latach urodzaju. W przypadku wyjątkowo niekorzystnych wyników w rolnictwie, których skutki nie mogłyby być złagodzone za pomocą wyżej wymienionej rezerwy, chronione będzie zaopatrzenie rynku w artykuły żywnościowe pierwszej potrzeby oraz stado podstawowe.

Potencjalnym, a niezależnym od nas zagrożeniem o charakterze zewnętrznym może być zaostrzenie międzynarodowej sytuacji politycznej, którego następstwem byłoby m.in. dalsze pogorszenie warunków przepływu kapitału i wiedzy technicznej oraz usztywnienie warunków refinansowania, a także konieczność zwiększenia wydatków na obronę narodową.

Dla zmniejszenia ujemnych skutków ewentualnego zaostrzenia restrykcyjnej polityki niezbędne będzie przyspieszenie rozwoju rodzimego zaplecza naukowego, a także dalsza intensyfikacja współpracy naukowo-technicznej z krajami RWPG. Potencjalne zwiększenie wydatków na obronę musiałoby się dokonać kosztem spożycia i inwestycji w sferze usług nieprodukcyjnych.

Pomyślna realizacja celów nakreślonych w npsg na lata 1986—1990 pozwoli przekroczyć poziom spożycia na 1 mieszkańca sprzed okresu załamania gospodarki, a także stworzy warunki rozwoju gospodarczego w na-

stępnym latach. W przypadku wystąpienia zagrożeń w realizacji planu, nadrzędną sprawą będzie realizacja przedsięwzięć gospodarczych zapewniających długookresową poprawę efektywności, zmniejszenie luki technologicznej, wzrost potencjału eksportowego, nawet kosztem pewnych doraźnych wyrzeczeń w zakresie konsumpcji. Jest to warunkiem odzyskania przez Polskę właściwej pozycji wśród rozwiniętych krajów świata, uczestnictwa w międzynarodowym podziale pracy i korzyści wynikających z postępu technicznego, a w rezultacie jest to warunkiem postępu cywilizacyjnego i społecznego.

Część V

POSTANOWIENIA KOŃCOWE

1. Rada Ministrów przedstawi program tworzenia równowagi gospodarczej za pomocą przede wszystkim systemowych instrumentów oraz urealniania parametrów ekonomicznych, jako podstawowych elementów drugiego etapu reformy gospodarczej.

2. W centralnych planach rocznych i planach terytorialnych powinno uwzględniać się dodatkowe środki służące realizacji określonych w uchwale zadań melioracyjnych w rolnictwie, w miarę pojawiających się możliwości w drodze tworzenia się rezerw finansowych oraz oszczędności surowcowych i materiałowych.

3. W przypadku odmiennego, niż założono w planie, rozwoju uwarunkowań gospodarczych, o których mowa w części IV, Rada Ministrów przedstawi wariantowe koncepcje działań gospodarczych.

4. Narodowy plan społeczno-gospodarczy na lata 1986—1990 podlega ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

5. Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Marszałek Sejmu: *R. Malinowski*